Bir Henry Spearman Macerası

MARJİNDE CİNAYET

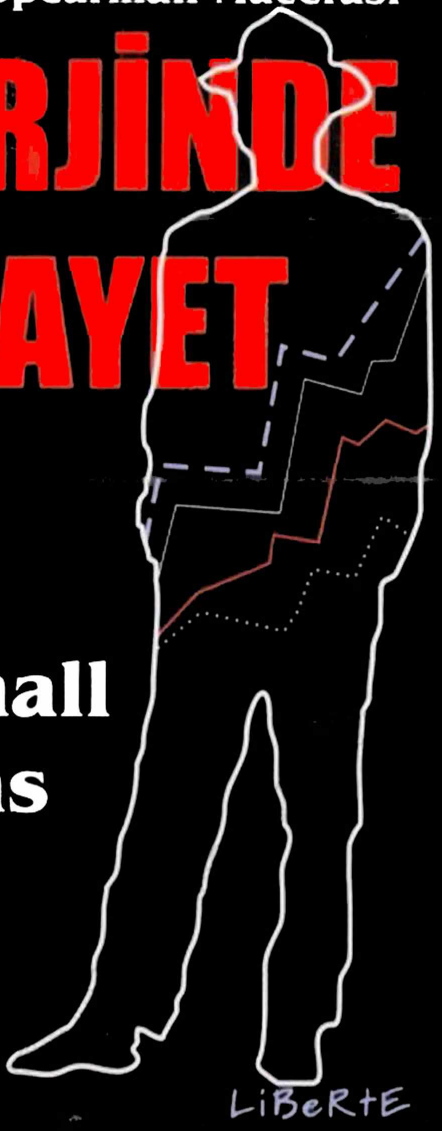

Marshall Jevons

Marjinde Cinayet

Marshall Jevons

Bir Henry Spearman Macerası

Çeviren
Belkıs Dişbudak

Marshall Jevons
Marjinde Cinayet
Murder at the Margin

Liberte Yayınları 132
© Liberte Yayınları, Mart 2007
Tüm hakları saklıdır.
ISBN: 978-975-6201-17-6

© William Breit ve Kenneth Elzinga; All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Publisher.

İç Tasarım: Buğra Kalkan
Kapak: Nilüfer Korkmaz
Baskı: Aydan Matbaası
www.aydan-ltd.com.tr

Liberte Yayınları
G. M. K. Bulvarı 108/16
Tel: (312) 230 87 03
Fax: (312) 230 80 03
info@liberte.com.tr
www.liberte.com.tr

Önsöz

Her büyük detektifin kendine göre bir ortamı olur. Sherlock Holmes için o ortam, Edward dönemi İngilteresinin karanlık sokaklarıyla görkemli malikaneleridir. Miss Marple için İngiltere kırsalında bir köydür. Komiser Maigret için Paris'in bulvarlarıdır. Bu tür detektifler o yerlerin yalnız coğrafyasını bilmekle kalmaz, kurumlarını, insanlarını da bilirler. Kendi ortamlarında işlerin nasıl yürüdüğünü, insanların nasıl davrandığını çok iyi anlarlar.

Marjinde Cinayet'in detektif-kahramanı Henry Spearman'ın da farklı bir ortamı vardır, ama o or-tam hiçbir zamanla ya da mekânla sınırlanmış değildir. Onun ortamı, rasyonel insanın kafasının içindedir; o insana, belli bir amaca ulaşmak için iki seçenek verildiğinde, her zaman maliyeti düşük olanı seçecektir. Spearman'ın esrarengiz olayı çözmesi, bu rasyonel insanın nasıl davrandığını anlamak ve tüm insanların rasyonel olduğunu varsaymak yöntemiyle gerçekleşmektedir.

Detektifimiz bir iktisatçıdır. Amacını maksimize etmeye çalışan rasyonel davranışı incelemektedir. Düşünüşü, konuşuşu, davranışı da, rasyonelliği sürekli olarak zihninin ön planında tutan bir insan gibidir. Ayrıca, yazarımız Marshall Jevons da iktisatçıdır. Eğer Henry Spearman düşüncelerinin altında yatan ekonomik analizi bize doğru dürüst anlatmayı ihmal ederse, bu işi onun yerine yazar yapmaktadır.

Spearman da, yazar da, esrarengiz olayı çözerken, rasyonellik teması üzerine varyasyonlar sayabileceği-

miz bir takım ekonomik kavramları kullanmaktadır. Rasyonel kişinin, para kazandıran çalışmayla aylaklık etme arasındaki seçimi nasıl yaptığına ilişkin tartışmalar vardır, bir kitabın satışı için optimal fiyatın nasıl seçileceğiyle ilgili tartışmalar vardır, bazı insanların etraflarıyla ilişkilerinin neden şu ya da bu şekilde olduğuyla, piyasaya sunulan ve piyasada satılan malların miktarının nasıl eşitlendiğiyle, çeşitli bireylerin çıkarlarını karşılaştırmanın neden imkânsız olduğuyla, daha da bir yığın şeyle ilgili tartışmalar vardır.

Ama bunların hepsi, ortada cinayetler işlenmesiyle ve bu işi kimin yaptığını bilmeyişimizle de ilintilidir. Spearman kimin yaptığını, çok basit bir ekonomi ilkesini uygulayarak ve buna keskin gözlemlerini katarak keşfetmektedir. İşin esası, ortada bir esrarengizliğin olmasıdır –bir yerlerde saydam davranmayan biri vardır, ama biz onun kim olduğunu bilmiyoruzdur. Spearman görünüşte mantıksız gibi davranan birini gördüğünde, yani o kişinin, amacına ulaşmak için en ucuz maliyetli yolu seçmediğini gördüğünde, o kişiyle ilgili bir esrarengizlik olduğunu hemen anlamaktadır. O kişinin göze görünmeyen bazı amaçları, bazı gizli maliyetleri var demektir. Spearman söz konusu mantıksız davranışı yeterince gözlemleme olanağı bulursa, o kişinin ne peşinde olduğunu da çözebilmektedir.

Marjinde Cinayet'in şaşırtma etkisini sabote etmeksizin, size bu kitapta bulunmayan, (belki biraz saçma ama, yine de) basit bir örnek verebilirim. Diyelim ki kaldığınız otelin kahvaltı salonunda birisi, görünüşte birbirinin tıpkısı olan iki simitin karşısında durmuş,

seçimini yapıyor. Simitlerin biri elli kuruş, öteki bir lira. Bu müşteri, bir lira olanını seçiyor. O zaman anlıyorsunuz ki, bu kişinin gözünde iki simit birbirinin eşi değilmiş. Ama diyelim ki aynı müşteri, o sabah otele gelen gazetenin tüm kopyalarını da satın almış, oysa rasyonel bir insana o gazeteden bir kopya yeterli. Beri yandan, siz o gazetenin birinci sayfasında, Hindistan'da bir idolün alnındaki yakutun kaybolduğuna dair haberin bulunduğunu da biliyorsunuz. Bu durumda belki de yakutun o simitin içinde olduğu sonucuna varabilirsiniz.

Marjinde Cinayet iktisata giriş dersleri için sık sık yardımcı kitap olarak kullanılmıştır. Konuya yeni giren öğrencinin ekonomik kavramlara yönelik merakını uyandıran, öğretmene de derste anlatacağı ciddi malzemeyi asabileceği ek bir çengel sağlayan bir kitap olmuştur. Profesyonel iktisatçılar, iyi tanıdıkları ilkelerin bambaşka ortamlara uygulandığını görünce bundan hoşlanmakta, ekonomiyi pek bilmeyen insanlar da, iktisat ve iktisatçılarla ilgili biraz bir şeyler öğrenmektedir.

Ama Marjinde Cinayet, ekonomi konusunda bir ders kitabı değildir. İnsan ekonomi öğrenmek için bu kitabı okumaz ... nasıl ki puro küllerinin kimyasını öğrenmek için Conan Doyle'u, toksikolojiyi öğrenmek için Agatha Christie'yi de okumaz. Ekonomi bu işin tuzu biberidir, hikâyenin özü değildir.

Buradaki hikâye tüm unsurlarıyla, iyi geliştirilmiş klasik bir detektif hikâyesidir. Cinayet kurbanlarıyla pek duygusal bağımız yoktur. Onları kimin öldürdüğüne yönelik ilgimize, üzüntü gibi duygular karışmaz.

Ortada birkaç sanık vardır. Çözüm için gereken ip uçları da olup bitenlerin ve ayrıntıların arasına saklanmıştır. Okuyucu yeterince keskin gözlü, dikkatli ve mantıklıysa, çözümü daha açıklanmadan önce keşfedebilir, ama o tür okur da son derece nadir bulunur. Çok gözlemci, analitik ve cesur detektifimiz, sonunda suçluyu açıkladığında, okur kendisine hakkaniyetli davranılmış olduğunu kabullenir, yazarın maharetine hayranlık duyar. Bütün bunlardan zevk almak için de insanın iktisatçı olması gerekmez.

Uç Noktada Cinayet kitabıyla ilgili, kimin kimi öldürdüğünün dışında başka bir takım esrarengizlikler de vardır. Yazar bizi daha en başta, "Uç Noktada Cinayet tümüyle hayal ürünü bir romandır, içindeki tüm karakterlerle maceralar da hayalîdir," diyerek uyarmakta, "yaşayan veya ölmüş gerçek kişilerle benzerliklerin tümüyle rastlantı eseri" olduğunu söylemektedir. Şimdi, bu tür uyarılar genellikle kitabın gerçeğe son derece yakın olduğu, okurlar uyarılmazsa anlatılanları gerçek sayabilirler diye korkulduğu zaman kullanılır. Bunu okuyunca insan kendi kendine, bu kitabın neresi gerçeğe o kadar çok benziyor da okurları bunun roman olmadığı yolunda yanıltabiliyor, diye sormak gereğini hissedecektir.

Birinci esrarengizlik yazarın kimliğinde ortaya çıkıyor: Marshall Jevons; anlaşıldığına göre bir iktisatçı. Ama "Marshall Jevons" adında bir iktisatçı yok. Alfred Marshall büyük bir ekonomistti, William Jevons da öyleydi, ama birincisi 1924'de, ikincisi ise daha da önce, 1882'de ölmüştü, demek ki ilk baskısı 1978'de çıkan bu kitap onların işbirliğiyle yazılmış olamaz.

O esrarı artık çözmüş bulunuyoruz; William Breit ve Kenneth Elzinga adlı iki yazar var. Elzinga, Virginia Üniversitesinde ekonomi profesörü, Breit de, eskiden Virginia'da çalışmış olmakla birlikte, şimdi San Antonio'daki Trinity Üniversitesinde profesör. İkisi de çok iyi ekonomist, gerek yazdıkları yazılarla, gerekse öğretim tecrübeleriyle dikkati çeken insanlar. Her ikisinin de, bu mesleğin hayal gücü çok zengin, çok yaratıcı üyeleri arasında yer aldıkları gün gibi ortada.

Breit ile Elzinga, "keyif olsun diye" bir hafiye hikâyesi yazdıklarını söylüyorlar. İşte bu kavram, ekonomistlerin düşüncesine göre zorluk çıkaran bir kavram. İnsan kendi kendine, gelmiş geçmiş bunca iktisatçı içinde neden yalnız bu ikisi bize, hafiye öyküsü yazmaktan aldıkları doyumun, vakitlerini başka şeye harcamakla alabildiklerinden daha yüksek olduğunu söylüyor, diye sormak zorunda kalıyor. Oysa aslında bu da, apaçık ortada olan bir şeyi ifade etmenin nisbeten süslü bir yolu.

Henry Spearman'ın kim olduğu sorusu ise daha derin bir esrar içeriyor. Okurların birçoğu fazla düşünmeden onun Milton Friedman olduğu sonucuna varmış bulunuyor. Böyle düşünmelerinin nedeni, Spearman'ın çok iyi bir ekonomist olması, kısa boylu ve "kelleşmekte" olması (bu da yazarın en sevdiği kelimelerden biri). Ama Spearman birçok önemli noktada da Friedman'dan çok farklı. Spearman Harvard'da ders veriyor, karısı ekonomist değil, adı da (inanması zor ama) "Pidge". Ülkedeki yirmi bin iktisatçının arasında, iyi iktisatçı olup, boyu kısa, kafası da "kelleşmekte"

olanların sayısı herhalde birden fazla olmak zorundadır. Demek ki eğer Spearman için gerçek bir model varsa bile, kimliği hâlâ esrarını (en azından benim için) korumaktadır.

Son olarak, Henry Spearman'ın dünyasında ve kimliğinde tam nelerin gerçek, nelerin hayal ürünü olduğu, yazarların bu konuda nasıl düşünmemizi istediği meselesi kalmaktadır. Herhalde Conan Doyle ile Agatha Christie de hafiyelerinin tümüyle gerçek olduğunu iddia etmezlerdi. Ama Spearman'ın ve yazarların tarif ettiği ekonomik rasyonalitenin ne kadarının gerçek olduğu, iktisatçılar için hâlâ açık bir sorudur.

Kitabın bir yerinde, dans etmekten hoşlanmadığı bilinen bir adamın, dans etmeyi seven karısıyla dans ettiği konuşuluyor. Birisi, adamın karısına aşık olabileceğini söylüyor. Spearman ise daha "rasyonel-ekonomik" bir öneri getiriyor, buna göre, bu iki kişinin karşılıklı bağımlı yarar işlevleri var, böyle olunca adam, karısının zevk almasından zevk alıyor. İnsan içinden, acaba dünyada böyle konuşan insan var mı, diye merak ederken, bu sözlerle "adam karısına âşık" önerisine hangi yeni şeyin eklendiğini de aramak zorunda kalıyor. Yoksa kitabı "keyif için" yazdıklarını söyleyen yazarlar, ekonominin kasıntılığıyla da mı eğleniyorlar?

Bir iktisatçı (belki J. M. Clark olabilir) bir zamanlar, "duygusuz mantığa mantıksız tutku" dediği şeye çatıyordu. Rasyonellik bir noktadan sonra zahmetine değmez oluyor, hattâ zararlı olabiliyor, hayatın "keyfini" köreltiyor. Gerçek dünyada mantıksızlığın var olması Spearman için sorun yaratıyor. Esrarı çö-

zerken Spearman, eğer birisi görünüşte mantıksız olan bir şey yapıyorsa, bunun ardında gizli bir mantık bulunduğuna inanan bir yaklaşımı benimsiyor, onun ne olduğunu bulmaya çalışıyor. Eğer mantıksızlık gerçekten mantıksızsa, yani Freud'a rağmen puro gerçekten yalnızca puroysa, Spearman'ın yöntemleri sonuç veremez.

Demek ki Marjinde Cinayet'te iki muamma var. Birincisi, A ile B'yi kimin öldürdüğü, öteki ise, hikâyenin yer aldığı rasyonel ekonomi dünyasının gerçek dünyaya ne ölçüde benzediği. İkinci muamma, birincinin ilginçliğinden bir şey eksiltmediği gibi, tersine ona bir şeyler katıyor.

Herbert Stein
22 Mart 1993

1

"Papağanların neden iyi iktisatçı olabileceğini şimdi anlıyorsun, değil mi? Her soruya 'arz-talep' diye cevap vermesini öğrettin mi yeter!" Profesör Henry Spearman bir yandan tombul karısı Pidge'in teknedeki minderli kerevete oturmasına yardım ederken kendi kendine kıkır kıkır güldü. Bindikleri taksinin ücretini karısına arz-talep dengesiyle anlatmayı daha yeni bitirmişti. Altı dolarlık ücret karşılığında, taksi onları ve bavullarını Charlotte Amalie havaalanından, St Thomas adasının öbür yanındaki Red Hook iskelesine kadar getirmişti. Şimdi artık yolculuğun son faslına başlıyorlardı. Bindikleri tekne onları dosdoğru St. John'a götürecekti. Spearman'la karısı çok geçmeden Cinnamon Bay Plantasyonunda, bu tatil için seçtikleri otelin yemek salonunda, keyifle akşam yemeği yiyor olacaklardı.

O gün New York'tan bindikleri uçak onları Virgin adalarına getirmişti ama yorucu bir yolculuk olmuştu. Cehennem sıcağında San Juan havaalanında uzun süre beklemek zorunda kalmışlardı. Spearman teknede deniz havası alarak yapacakları bu yolculuğun, bezdirici uçak yolculuğuna göre iyi bir değişiklik olacağını ummaktaydı.

Hoş, aslında uçak yolculuklarına karşı değildi. Kendi de genellikle gideceği yere uçakla giderdi. Son yıllarda zamanının daha da değerli hale geldiğini görüyor, bunu da en çok, dinlenmeye niyetlendiği sıralarda fark ediyordu. Tekne Pillsbury Boğazındaki

yirmi dakikalık yolculuğuna başlarken Spearman içinden, insanın beklentilerinin gerçekleşmeyişine ne kadar sık rastlandığını düşünüyordu. Profesör olmaya karar verdiğinde, nedeni birazda, seyahat gibi, pul koleksiyonu ve bol bol okuma gibi yan meraklarına bol bol vakit ayırabileceğini düşündüğü içindi. Böyle faaliyetler, Spearman'ın babası için seçenekler arasında değildi, çünkü babasının işi, çok uzun saatler boyunca dikkat yöneltmesini gerektiren bir işti. Ama şimdi Henry Spearman'ın adı artık ekonomi mesleğinde tanınmış hale gelince, işine yönelttiği saatler babasınınkini bile aşıyordu. Şöhreti ne kadar artarsa, hizmetlerine olan talep de ona göre artıyor, vereceği konferanslardan, gazetelere yazdığı yazılardan, kitap satışlarından gelen paralar da bununla doğru orantılı olarak yükseliyordu. Bu durum ona bir paradoks sunmaktaydı. Geliri arttıkça, daha gevşek bir program uygulayacağını, dinlenmeye ve gezmeye daha çok zaman ayırabileceğini ummuştu, ama bu yan faaliyetler de, gelirinin düşük olduğu günlere oranla çok daha göze alınmaz birer lüks gibi görünmeye başlıyordu. Tabii "fırsat maliyeti" denilen doktrini iyi bilen bir iktisatçı için bu paradoks o kadar da şaşırtıcı değildi. Evde pul koleksiyonuyla başbaşa geçireceği her akşam için Spearman'ın feda edeceği gelir, bir konferans, bir makale ya da bir kitap üzerinde çalışmanın getireceği yüksek bir paraydı. Bu dengeyi kurunca, eğlenmektense çalışmayı seçiyordu. Kitap satışları ve oradan gelen gelirler yükseldikçe, eğlenme sürelerinin maliyeti de ona paralel olarak yükseliyordu. Bu yüzden, artık tatilleri daha seyrekti,

pul kolleksiyonu çok ihmale uğruyordu, müfredat dışı kitapların birçoğu da okunamıyordu.

Ailesine işinde bu kadar çok zamanını alan şeyin ne oldupunu anlatabilmek de hep çok zor oluyordu. Oysa babasının hiç böyle bir sorunu olmamıştı. Yaşlı Bay Spearman'ın bir terzi dükkânı vardı. İşinin ne olduğunu herkes biliyordu. İş o dükkânda yapılıyordu, ürün somuttu, ödüllerle hayal kırıklıkları da her zaman "kâr" ya da "zarar" biçimindeydi.

Ama bilimsel araştırma bunun tam tersiydi. Akademisyen olarak Profesör Spearman işinin çoğunu, ya kafasının içinde ya da kendini bir kütüphanenin dibinde bir yere gömerek yapıyordu. Çalışmasının ürünü ya kitap ya da makale biçimindeydi, ama maaşını doğrudan ödeyen bunlar değildi. Onun maaşı, Harvard öğretim üyelerine ödenen en yüksek maaşlardan biriydi ve babasının kazancı gibi piyasanın kaprislerine bağlı da değildi.

Spearman ilk doktorasını alırken, öğrencilerine anlatacağı dersleri hazırlamanın, görevleri arasında pek az bir yer tutacağını da tahmin etmemişti. Harvard da her önemli üniversite gibi, hocalarını ödüllendirirken sınıftaki performanslarını değil, yaptıkları araştırmaları temel alırdı. Ama Spearman yine de öğretim görevlerini çok ciddiye alan bir hocaydı. Sınıftaki davranışı, eski kuşak İngilizce öğretmenlerini hatırlatacak gibiydi ... Hani herkesin kendi düşünce sürecini netleştirmeyi ya da düzeltmeyi istemesi gerektiğini varsayan öğretmenler gibi! Spearman'ın şeytansı sondajları, onu öğrencilerinin gözünde hem bir idol, hem de bir kâbus haline getirmişti. Yıllar birbirini izlerken kısa boy-

lu, kelleşmekte olan profesör, o sınıfta ekonomik düşünceyle yüzleşen öğrencilerin çok iyi tanıdığı bir figür haline geldi. Aldığı takdir ve ödüller arasında en sevdiği, öğrencilerin verdiği "seçkin öğretmen" ödülüydü. Evet, diye düşünüyordu kendi kendine, çalışmaları onun hiç beklemediği yollara yönelmişti.

Boğazın karşı yakasına doğru yolun dörtte birini aldıkları sırada Spearman'ın düşüncelerini bölen bir Boston aksanı duyuldu. "Profesör Spearman, bu ne güzel bir sürpriz böyle."

Profesör Spearman da, karısı da, kafalarını kaldırdılar, hattâ kaldırmayı sürdürdüler, sonunda Harvard'lı bir meslekdaşın ince uzun, sakallı suratını buldular. Karşılarında ünlü ilahiyat profesörü Matthew Dyke vardı. Profesör Spearman, Dyke'ı pek az tanırdı. Onu gördüğüne sevinmiş gibi yaptı. Ama aslında, eşine bu tatilde her şeyden uzaklaşacaklarına söz vermişken, aynı kurumdan bir başka profesöre rastlamaktan pek de hoşlanmamıştı.

Profesör Spearman eşine, "Pidge, Profesör Dyke'ı hatırlıyorsun, değil mi?" dediğinde, yüzündeki ifade gerçek duygularını yansıtıyordu.

Eşi alçak sesle, "Size rastlamak ne kadar güzel," dedi, ama bu karşılaşmayla ilgili olarak o da kocasının duygularını paylaşıyordu. Spearman'ın Dyke'ı görünce hissettiği tatsız duygu, Dyke'ın da Spearman'ı görünce hissettiği şaşkınlıkla aynı düzeydeydi. İktisatçının kendi mesleğiyle yaşayıp kendi mesleğini solumakla ilgili bir şöhreti vardı. Bu da ona Karaip tatilinde rastlamayı şaşırtıcı kılıyordu.

"Dünyada bunca ekonomik sorun varken, siz ekonomistlerin tatile zaman ayıracağını sanmamıştım."

Profesör Spearman gülümsedi. "Belki duymadınız, biz ekonomistler bir toplantı yaptık, dünyanın sorunlarının aslında manevî olduğuna karar verdik, bu işlerden elimizi çekmek üzere mutabık kaldık. Artık çalışma sırası sizde."

Dyke içtenlikle gülerek bir doksanlık boyunu katladı, karşılarındaki yere oturdu. Spearman'ın yapıştırdığı cevap tipikti. Fakülte klübünde hazırcevaplığıyla ün salmıştı. Ama aslında Profesör Spearman'ın söylediği ancak yarı şakaydı, çünkü gerçekten New York'taki ulusal ekonomistler konvansiyonundan yeni dönmüştü. Ekonomi derneğinin yeni seçilen başkanı olarak baş görevi, toplantıyı planlamak ve hangi konularda tebliğler verilmesi gerektiğini kararlaştırmaktı. Zaten tatile çıkıp sakinleşmeye de o görevin yorgunluğu yüzünden karar vermişti.

Spearman bütün bunları Dyke'a anlattı, o da Virgin Adalarına gelişinin hem çalışmak, hem de eğlenmek için olduğunu söyledi. Cinnamon Bay'deki ünlü tatil tesisinin güzelliği, belki "içeriksel ahlâkiyat" kavramını uygulamak için fırsat yaratır, diye umuyordu. Kendisi o tezin en başta gelen savunucusuydu. Adalarda son zamanlarda baş gösteren ırkçı çatışmalar, Dyke'a ırk ve ahlâk konusunda yazmayı planladığı kitap için bazı ilginç örnekler sunabilirdi.

Profesör Dyke'ın ilk kitabı "Yeni Ahlâkı Savunmak", ilk çıktığında büyük ilgi yaratmıştı. Nedeni, kitapta varılan itiraz kaldırır sonuçların bir din profesörü tarafından ortaya konmuş olmasıydı. Kitap en çok

satanlar listesine girmişti. Başarısı, bilimsel dille gençlik kültürünün kullandığı dili biraraya getirebilmiş olmasındandı. Bu bileşim çok cazip gelmişti. Ama Spearman, Dyke'ın daha yaşlı meslekdaşlarının onu bir tür "pop" ilahiyatçı saydığının farkındaydı.

Dyke yapmayı planladığı araştırmayı anlatırken, Spearman'ın sakin bir deniz yolculuğuna ilişkin umutları da yok olmaya başladı. Garson gelip buzlu çay ikram edileceğini, bir bardağın fiyatının bir dolar olacağını duyurduğunda, Spearman biraz rahatlar gibi oldu. Çoğu insan için bir alışkanlık olan o küçük hesapları o da hiç farkında olmadan yaptı, ama aslında bazı uzun ara adımları saklamaktaydı. Koca gözlüğünün tepesindeki kaşları havaya kalkmış durumda, tepsideki uzun bardakları gözden geçirdi. Her bardağın kenarına bir limon dilimi takılmıştı.

"Bir bardak alayım," dedi Spearman. Pidge de ona katıldı.

Spearman'ı bir bardak buzlu çay satın almakla ilgili bu basit görünen karara iten süreç, aşağıdaki hızlı hesaplamayı içeriyordu: bir bardak buzlu çaydan gelebilecek muhtemel zevk, o fiyata alınabilecek başka herhangi bir şeyin getirebileceği zevkten fazlaydı.

Spearman bardağın kenarındaki limon dilimini fark edene kadar, kararı tam da kesin değildi. Ona kalsa, limonsuz servis yapılan bir bardak buzlu çayın fiyatı da bir dolar ederdi. Limonun eklenmesi, vereceği kararı satın alma yönünde desteklemişti.

Sokaktaki adam bu tür süreçleri sıradan sayabilir, başka şeyler düşünmeye yönelir. Psikolog belki bir an durup bu zihinsel işlemleri fark edebilir, insan

beyninin marifetleriyle ilgili birkaç söz söyleyebilir. Ama tümüyle bu tür akıl yürütmeler üzerine kurulu bir bilimi uygulamakta olduğunu iddia edebilecek tek kişi ekonomisttir. Spearman, Columbia'da lisans üstü çalışmalarını yaparken Alfred North Whitehead'den yapılan alıntıyı duyduğunda ne kadar heyecanlandığını hâlâ hatırlıyor, üstelik o sözü sık sık öğrencilerine de söylüyordu: "Uygarlığın ilerlemesi, farkına varmadan yapabildiğimiz önemli işlemlerin sayısının artmasıyla gerçekleşir." Çiçeği burnunda ekonomist daha o yıllarda, bu sözün düşündürdüğü ileri uygarlık toplumunda yaşayan tüketicileri ve üreticileri hayalinde canlandırırken müthiş bir tatmin duymuştu ... Tam ekonomistlerin alanı!

Çaylarını alıp arkalarına yaslandılar. Profesör Dyke da monologuna kaldığı yerden devam etti. O noktadan sonra artık Spearman söylenenleri dinliyormuş gibi görünme çabasından bile vazgeçti. Dikkatini manzaraya yöneltmeyi tercih etti: Sahiller, gökyüzü ve deniz biraraya geldiğinde ortaya çıkan gerçek dışı manzara, acemi ressamların yaptığı amatör resimleri hatırlatıyordu. Spearman böyle zamanlarda, eşi Pidge'in yanında oluşuna şükrederdi. Evliliğinin yararlarından biri de, kendisi ilgisini kaybettiğinde karısının sohbeti devam ettirebilme yeteneğiydi. Pidge bir profesör evinde büyümüştü. Dyke'la sürdürdüğü şakalaşmalar, onun alışkın olduğu şeylerdi. Spearman karşısındaki tropik güzellikleri incelerken, teknenin motor sesi arasında karısının o monolog içindeki uygun yerlerde, "Ne kadar ilginç," "Aman, ne diyorsunuz!" gibi sözlerini duyuyordu.

Tekne otelin rıhtımına yaklaşıyordu. Konuklar yolculuğun hızlı temposundan, dünyanın en iyi otellerinden birinde konuk olma rolünün getireceği rahat tempoya geçmeye hazırlanırken, sohbet de tavsamaya başlamıştı. Kaptan rıhtıma maharetle yanaştı, tayfalar halatları kıyıda bekleyen gence attılar, o da yakalayıp babalara bağladı. Gemiden kıyıya alüminyum bir iskele kaydırıldı, neşeyle gülümseyen bir kadın görevli, elinde bloknotla belirdi, konukları karşılamak amacıyla tekneye bindi.

Önce kendini tanıttı, Cinnamon Bay'e hoşgeldiniz dedi, ardından elindeki listeden, beklenen konukların adlarını okudu. Sekiz yolcunun hepsi gelmişti. Buna Spearman'larla Dyke da dahildi. Gelenlerle listedeki isimler birbirini tutunca, Spearman içinden otelin etkin ve randımanlı çalıştığını düşündü. En tecrübeli gezginlerin bile, gidecekleri yerde bekleniyor olduklarını, rezervasyonlarında bir aksaklık olmadığını duyunca rahatladığını çok iyi bilirdi. Eşinin iskeleden yürümesine yardımcı olduktan sonra, kendisi de onun ardından ilerledi, diğer konuklarla birlikte resepsiyon masasına doğru yürümeye başladı.

Profesör Dyke bir an için geride kalmış, teknenin tayfasıyla konuşuyordu, ama hemen Harvard'lı meslekdaşına seslendi, "Umarım umduğunuz huzurlu tatili bulursunuz," dedi.

İktisatçının eşi, "Bulacaktır," diye karşılık verdi. "Bunu ben sağlayacağım."

2

Cinamon Bay Plantasyonu, otelleri iyi tanıyanlar arasında uzun süreden beri en iyilerden biri olarak bilinirdi. Eski bir şeker plantasyonu alanına kurulmuştu. Şeker fabrikası binasının harabesi hâlâ tepenin üzerinden araziye bakıyordu. Otelin birkaç yüz dönümlük arazisiyle bahçeleri, doğal bitki örtüsü arasındaki yürüyüş yolları ve St. John ile komşu koyların manzarası gerçekten pek güzeldi.

Spearman'lar resepsiyonda kayıtlarını yaptırıp bungalovlarına götürülene kadar, vakit akşama yaklaşmıştı. Bu nedenle o güzelliklerden, tatillerinin ilk gününde pek de uzun süre yararlanamadılar. Ama buna üzülmeye gerek yoktu. Yolculuk kıyafetlerinden kurtulmak, soğuk suyla güzel bir duş yapmak, yol faslının başarıyla sonuçlandığını bilinçlendirmek, onları yeterince mutlu ediyordu. Bavullarını açtıktan sonra Spearman'lar akşam yemeği için giyindiler, bungalovlarından çıkıp otelin kokteyl salonuna doğru ilerlediler.

Cinnamon Bay'de kokteyl saati, Sir Francis Drake kanalına bakan bir verandada açılırdı. Güneş batarken ışıklar gelip geçen teknelerin yelkenlerinden yansır, rüzgârlar yalnız tuzlu deniz havasını değil, gardenyalarla limon çiçeklerinin kokusunu da getirirdi.

"Red sails in the sunset falan filan hikâyesi!" Profesör Dyke, Spearman'ları verandada manzaranın keyfini çıkarır görünce dayanamayıp patlamıştı. Doğal güzelliğin eşsiz sahneleri karşısında hiç etkilenmeyen

tipleri hepimiz görmüşüzdür. Dyke da onlardan biriydi. Aslında bu tür ortamlara alışkın olduğu da söy-lenemezdi. Babası güney Illinois'da bir Moravian kilisesinin papazıydı, Dyke'ın büyüme yıllarının pek kozmopolit bir ortamda geçmediği açıktı. Şu sıralar bu kadar başarıyla oynadığı 'süper-sofistike' rolünü, lisans üstü çalışmaları sırasında benimsemişti.

"Size planter's punch öneririm," diye devam etti Dyke. "Çiftçi kokteyli yani. Benim en sevdiğim içki. Üç ayrı tür romla yapıyorlar, üstüne de muskat koyuyorlar."

Spearman, "Kulağa ilginç geliyor" dedi. "Ama sizin önerinizi kabul etmeden önce alternatiflere bir bakmak isterim."

Dyke'ın önerisini çekici bulan Pidge, kocasının bar menüsünü görme isteğinin yalnızca seçeneklere bakma arzusundan kaynaklanmadığını biliyordu. Kocası seçimini yapmadan önce her içkinin kaça olduğunu da bilmek isteyecek, en yüksek tatmini neye karşılık elde edeceğine bakacaktı.

Sperman garsona, "Ben bir bir piña cola istiyorum," dedi.

Kokteyl saati boyunca Profesör Spearman, insanların alışveriş davranışını inceleyerek oyalandı. Bu olayı bir iktisatçı için özellikle ilginç kılan şey, otelin kokteyllerini fiyatlandırma politikasıyla ilgiliydi. Saat beşle altı arasında (bunun adına konukseverlik saati deniyordu), tüm içkiler yarı fiyata satılıyordu. Altıdan sonra içkiler normal fiyatına dönüyordu.

Garson içkilerle geldiğinde Henry Spearman fişi imzaladı. Karısına dönüp, "Buradayken yapmak istedi-

ğim şeylerden biri, bir gün erken gelip konuk-severlik saatine yetişmek," dedi. "Düşük fiyatların müşterilerin kokteyl içme oranını nasıl etkilediğini göz-lemlemek ilginç olacak. Talep kanununun işleyişini görme fırsatı harika bir şey -fiyat ne kadar düşükse tüketilen miktarın o kadar yükseleceği meselesi."

Basit ekonomi ilkeleri konusunda bile pek fazla bilgiye sahip olmayan Pidge, "Bu gezinin ekonomiye de bir tatil tanıyacağını sanmıştım", diye sitem etti ona. Ama siteminin işe yaramayacağını biliyordu, çünkü kocası şimdiden otel konuklarını gözlemlemeye başlamıştı bile. Bayan Spearman alışkındı bunlara. Daha Henry üniversite öğrencisiyken birlikte çıktıklarında, onun kendisini sanki unuttuğunu, etraftaki diğer insanların davranışını incelemeye daldığını hatırlıyordu. Daha o zamandan ekonomi teorilerine yeni uygulamalar geliştiriyor, onları sıradan olaylara uyarlıyordu. Pidge'e son derece normal gözüken bir yığın şey, kocasına zorlayıcı muammalar gibi görünüyordu. Spearman bu keşiflerini hevesle anlatıp onun tepkisini görmek istediğinde, Pidge genellikle o keşfin önemini gözden kaçırırdı. Ama Pidge'in ekonomi konularındaki bu masumiyeti, evliliklerinde bir zorluk yaratmamış, tersine her ikisini de eğlendiren bir durum olmuştu.

Bu gece Spearman'ın asıl merak ettiği, düşük fiyat saatinde Profesör Dyke'ın içki tüketiminin ne kadar artacağıydı. Fiyat yüksekken bile, Spearman onu gözlemlemeye başladığından beri tam üç içki ısmarlamıştı.

Profesörün keyifli düşünceleri, Dyke'ın birdenbire sorduğu bir soruyla kesildi: "Bu arada, kötü haberi duydunuz mu?"

Pidge, "Hangi haberi?" dedi hemen. "Hava mı bozuyor?"

"Yo, ben gerçek bir trajediden söz ediyorum. Bugünkü Times gazetesi Yargıç Foote'un Cinnamon Bay'e geleceğini yazıyor." Doğu kesiminin tüm akademisyenleri gibi Profesör Dyke da 'the New York Times'ı hiç kaçırmazdı.

Spearman, "Bu sizi rahatsız mı ediyor?" diye sordu. Dyke, "Elbette ediyor", diye çıkıştı. "Amerika'da o adamın adlî sisteme etkilerinden daha büyük bir kötülük yaşanmamıştır. Hem de ne büyük bir küstahlıkla!" Dyke besbelli heyecanlanmıştı. Kelimeler ağzından giderek daha büyük bir hızla dökülüyordu. "Biliyorsunuz, Yüksek Mahkeme'den yeni istifa etti. Times da, ayrılmadan önceki son işinin, ırkçı bir dükkâncının bir müşteriye sırf siyah diye servis yapmayı reddetmesi davasıyla ilişkili çoğunluk kararını yazdırmak olduğunu bildiriyor. Şimdi de kalkmış buraya geliyor, oysa burada bize servis yapanlar da onun her zaman ezdiği gruptan insanlar."

Foote daha önce ortabatı eyaletlerinin birinden senatör seçilmişti. Senatodayken de, liberal sivil haklar konusunda geçmiş on yılın trendlerine etkili biçimde itiraz edişiyle dikkati çekmişti. Ama ulusal çapta ün kazanışı, yasa ve düzeni koruma konusundaki çıkışlarıyla gelmişti. Büyük sosyal çalkantıların döneminde, ABD Başkanına Foote'u Yüksek Mahkeme'ye yargıç olarak ataması için büyük baskılar gelmişti. Foote dört yıl içinde, kendi görüşlerini çoğunluk görüşü haline getirmeyi de başarmıştı. Bunu bir dizi karizmatik nutuklarla, basını çok iyi anlamasıyla, ikna edici,

biraz gazeteci tipi bir yazı uslûbuyla (bu uslûp meslekdaşlarının kullandığı hukuk dilinden çok farklıydı) ve bazılarına göre de mahkemenin nisbeten pasif görünen iki üyesine tahakküm etmekle sağlamıştı. Bir-kaç hafta önce birdenbire Yüksek Mahkeme'den istifa ettiğini açıkladığında, basında niyetinin Başkanlığa oynamak olduğuna dair bazı tahminler çıkmıştı. Foote da o söylentileri bastırmak için hiçbir şey yapmamıştı.

Dyke, Curtis Foote'un kusurlarını bir bir sayarken Spearman oturduğu koltukta tedirgin tedirgin kıpırdandı. Tarih konusunda, 'şeytan teorisi' saydığı yaklaşımı benimseyen biriyle karşılaştığında hep biraz rahatsız olurdu. Ekonomi eğitimi ona sosyal gerçeğin çok daha karmaşık ve kişiselliklerden uzak bir şey olduğunu öğretmişti. Ama konuyu daha fazla uzatmaktan kurtuldu, çünkü karısı kolunu çekiştirerek, "Açlıktan ölüyorum," deyiverdi. "Yemeğe gidelim."

Cinnamon Bay'de akşam yemekleri, Cinnamon Plajına bitişik yemek salonundaydı. Kokteyl verandasından oraya kısa bir otobüs yolculuğuyla ulaşılıyordu. Salona doğu tarafından, çift kanatlı kocaman bir kapıdan giriliyordu. Kapı kanatlarının dövme demir menteşeleri plantasyon günlerinden kalmaydı. Kavisli tavanın iki yanı tümüyle açık olduğundan, konuklar manzaradan da, denizden gelen tatlı esintiden de yararlanabiliyordu. Kuzeyden ya da batıdan rüzgârlı yağmurlu fırtınalar geldiğinde, garsonlar harekete geçiyor, cam kapıları kaydırarak fırtına dinene kadar konukları koruyacak yerlere çekiyorlardı. Dördüncü yön olan güney ise otelin mutfağına açılmaktaydı.

Spearman'lar masalarına otelin metrdoteli götür-

dü. Profesör Spearman tabağının üzerinde duran menüyü eline aldı, beğendiğini belirtircesine başını salladı. "Yedi tabak yiyecek geleceğini unutmuştum," dedi.

Eşi, "Eğer bundan yararlanmak niyetindeysek bol bol da egzersiz yapmamız gerekecek," diye ekledi.

"Harika, tam istediğim şey." Bol bol şnorkel yapıp yürüyüşlere çıkmayı zaten planlamıştı. Masadaki forma siparişlerini kaydedip garsona geri verdi. Garson okumaya başladı. "Bakalım neymiş; siz yavru enginar, romlu erik çorbası, plantasyon salatası, yunus, hindiba, meyveli dondurma ve Camembert istiyorsunuz." Bayan Spearman'ın istedikleri de aynıydı, yalnız bir tek fark vardı: Onun çorbası tavuklu pırasa çorbası olacaktı.

Garson gidince Spearman merakla çevresine bakındı. Tatil mevsiminin göbeğindeydiler, ama yine de masaların yarısı boştu.

Karısı, "Bu gece acıkanların sayısı çok değil," dedi.

"Sanıyorum bu konu insanların acıkmasıyla doğrudan ilgili değil. Otel pek dolu sayılmaz. Bugünlerde pek çok kişi Virgin Adalarına gelmekten çekiniyor."

"O neden o?" diye sordu Pidge. Gözleri yemek salonunu tarıyordu.

"Irkçı tedirginlikler yüzünden. St. Croix'da ve St. Thomas'ta bir takım tatsız olaylar olmuş. Anladığıma göre diğer Karaip adalarından bir takım yabancılar, ABD'den bazı radikal siyahları kışkırtmış, buralarda turistleri ve varlıklı konukları rahatsız edecek hareketlere teşvik etmiş. Hattâ St. Croix'da bazı turistleri öldürecek kadar da ileri gitmişler."

"Ulu Tanrım, umarım burada güvendeyizdir."

Kocası onu avuturcasına, "Kaygılanma, Cinnamon Bay'de hiç olay olmadı", dedi. Bu arada garson ilk yemeklerini getiriyordu. Adalardaki siyasal durumu çabucak unuttular, otelin mükemmel mutfağından çıkan harikaların tadına varmaya çalıştılar.

Tatlılar gelirken metrdotel bir hanımı yakındaki bir masaya yönlendiriyordu. Kadın atletik bir tipti. Oldukça hoş biriydi. Besbelli kafası kendi düşünceleriyle do-luydu. Adamakıllı güneş yanığı teni, otelde epey zamandır kalmakta olduğuna işaret ediyordu.

"Bir kadın böyle bir yere neden yalnız gelir ki?"

Spearman bir yandan hindistan cevizli dondurmasının tadına bakarken, "Belki de yalnız kalmaya değer veriyordur", diye cevapladı karısının sorusunu. "Bu da yaygın bir tercih. Birisi bir zamanlar 'harikulade yalıtılmışlık' diye bir söz kullanmıştı. Belki yalnızlığı seviyordur, özellikle de burada, St. John'da yalnız kalmaktan hoşlanıyordur."

Pidge, "Ne olursa olsun, burası yalnız kalmak için epey pahalı bir yer", diye yorumda bulundu.

Kadın kendinden söz edildiğini hissetti, Spearman'lara ayıplayan bir bakış yöneltti, onlar da derslerini almış olarak yemeklerini sessizlik içinde bitirdiler, yemek salonundan ayrılarak kuzey yönüne doğru yola koyuldular. Oradan minibüse binip, çeşitli bungalovların bulunduğu plajlara gidebilirlerdi. Spearman'lara otelin yedi koyundan biri olan Turtle Bay'de (Kaplumbağa Koyu) bir bungalov verilmişti. Düzenli gelen konuklar her plajı kendine özgü nitelikleriyle tanırlardı. "Kaplumbağa" diye isim takılan plaj, yedi koy içinde şnorkel dalışları için en duru ve sığ suları sunan

koydu.

Turtle Bay'e varmak için otobüs yolculuğu on dakikanın biraz altındaydı. Taşıttan indikten sonra Spearman'lar tek odalı evlerine kadar olan yirmi metrelik yolu yürüdüler. Bu yamaçtaki mimarî, tropik ortama uygun, dahiyane bir mimarîydi. Evin kimseyle burun buruna olmayan özel niteliği, çevrenin basitliği, çok geçmeden takdirlerini kazanmıştı zaten. İçeriye girdiklerinde, yönetimin sağladığı ufak tefek hoş ikramlarla karşılaştılar: kokulu bir İngiliz banyo sabunu, vazoda taptaze antoryum çiçekleri, bir şişe Cruzan marka rom, günde iki kere değişen banyo ve plaj havluları. Bungalovları plaja çok yakın olduğu için kıyıya vurup duran dalgaların sesi de fonda hoş bir hava yaratıyordu. Dalgalar da yumuşaktı, çünkü bulundukları plaj hilal gibi kıvrılan bir koyun üzerindeydi.

Pidge Spearman, "Hâla yemekte gördüğümüz o kadını düşünüyorum", dedi. Kafasını toplayıp okumaya çalıştığı kitap, yanıbaşındaki başucu masasının üzerindeydi. "Bir akşam yemekte bizimle birlikte oturması için davet etsek mi onu? Çok gergindi, ayrıca da yapayalnız."

Ama Henry Spearman eşinin bu önerisini duyamadı. Yol yorgunluğuyla, serin rüzgârların ve dalga seslerinin etkisiyle hemen uykuya dalmış gitmişti.

3

Ünlülerin gelmesi Cinnamon Bay için bir yenilik sayılmazdı. Aslında cumhurbaşkanları da, krallar da, film yıldızları da sık sık buranın güzel atmosferinden yararlanırlardı. Ama Curtis Foote'un gelişi yine de, hem otel çalışanları hem de konuklar arasında, özellikle de narin cins arasında bir heyecan yarattı. Adamın tipi, içki reklamlarında gördüğümüz kibar tipler gibiydi. Kömür karası saçlarının iki yanında hafif kırlaşmakta olan favorileri vardı. Saçlarını alnından dümdüz geriye doğru tarıyordu. Duru bakan koyu renk gözleri, kare biçimindeki gamzeli çenesi, ona Cary Grant'in gençlik günlerine benzer bir hava veriyordu. Kadınlar onun o sert yakışıklılığını, önemli adam oluşunun kattığı hava kadar çekici bulmaktaydı.

Curtis Foote'un yargıya ilişkin felsefesi bazı yönlerden, daha önceki dönemde bilinen birinin düşüncesine, Başyargıç Roger B. Taney'nin felsefesine benziyordu. Tıpkı Taney gibi Foote da fiziksel ve somut mülkiyete büyük ağırlık veriyor, Federal hükümetin gücü bu hakları tehlikeye düşürebilecek kadar arttığında güvensizlik duyuyordu. Ama Foote'un Taney'den farklı yanı, kibar ve varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmemiş olmasıydı. Kökleri kırsaldaydı, annesiyle babası mütevazi koşullarda yaşamışlardı. Yüksek Mahkemeyi yakından gözlemleyenler, Foote'un yargıyla ilgili ilkelerini nasıl olup da bu yolda geliştirdiğini anlamakta zorluk çekiyorlardı.

Yargıcın Cinnamon Bay'e gelmesi bir bakıma karakterine de ters düşüyordu, çünkü onun tatil anlayışı daha çok dağcılığa ve kano sporuna dönüktü. Kanoda Olimpik yarışçıydı, ama madalya kalibresine ulaşamamıştı. Eşi, Oyster Bay'in ünlü Pettingill ailesinin kızı Virginia'ydı. Ufak tefek bir kadındı, ama dişisel zerafeti de zeki sohbeti kadar dikkat çekiyordu. Kolay kolay memnun edilememek gibi bir şöhreti de vardı.

Bayan Foote çevresine bakınarak, "Bu lobiyi dekore eden adam herhalde Thoreau'nun da Walden Pond'u dekore etsin diye tuttuğu adam olmalı," diye mırıldandı.

Kocası, "Tatil için buraya gelmek benim fikrim değildi", diye karşılık verdi.

"Senin fikrine göre tatil demek, Afrika'nın ortasında bir yerlerde Tarzan'la Jane gibi ağaçtan ağaca uçmamız demek."

Virginia'nın sapladığı bıçak bazen öyle hızlı girip çıkıyordu ki, yargıç bir yerinin kesildiğinin farkına bile varamıyordu. Ama bu sefer hakareti fark etti, yüzü gözle görülür şekilde kızardı. Yüksek Mahkeme yargıcı olmanın, bir Pettingill'in gözünde pek bir ağırlığı olmayacağını zaten biliyordu. Pettingill'ler gibi bir ailenin üyesi olmak için tek çare, o ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmekti. Nice kadının tersine, Virginia Pettingill onun sportif yeteneklerinden de et-kilenmiyordu. Tarzan'dan söz etmesi yargıcı bu yüzden daha da incitmişti.

Yargıç Foote besbelli utanarak, "Bu tartışmayı odamıza çekildiğimiz zaman sürdürsek olmaz mı?" dedi.

Karısı alaycı bir sesle, "Ama sevgilim, ben senin her konuştuğunda galeri dolusu seyirci istediğini sanıyordum", diye karşılık verdi. Curtis Foote'un özgüvenini sarsabilen tek insan belki de kendi eşiydi.

Foote'ların yerleştirildiği birbirine bitişik bungalovlar neredeyse plajın kumları üzerinde sayılabilirdi. O evleri kumlardan ayıran yalnızca bir dizi asmayla, yüksek, zarif palmiyelerdi. Odanın iki ucundaki hava delikleriyle aralıklı pancurlar, yumuşak okyanus rüzgârlarının içeriyi havalandırmasını sağlıyordu. Tavandaki vantilatör, Humphrey Bogart'la Sidney Greenstreet'in çevirdiği eski zaman filmlerini hatırlatırcasına, tepede sessizce dönmekteydi. Daire bambularla, hasırlarla döşenmişti. Otelin sessizlik şöhretine uyulmuş, odalara radyo ve televizyon da konmamıştı. En yakın telefon, otelin ana lobisindeki resepsiyon masasındaydı.

Foote'ları ve bol sayıdaki bavullarını iki odalı süite bırakan otel görevlisi, "Umarım tatiliniz iyi geçer", dedi. Bayan Foote'un en sevdiği terzilerden yeni aldığı kıyafetler, odaların birini hemen hemen doldurabilecek gibiydi.

Genç adam çıkmaya niyetlenirken yargıç, "Otele yakın iyi jogging güzergâhları var mı?" diye sordu. Abanoz yüzlü görevli, jogging kelimesinin anlamından pek de emin değildi. "Plantasyonun çevresinde yürüyüş patikaları var, efendim", dedi.

Yargıç Foote, "Herhalde o patikalar işi görür", dedi. Fizik kondisyonunu koruma planlarına şimdiden başlamıştı.

Daha ilk gün çıkıp o yolların hepsini denedi, Hawksnest Point güzergâhının gerek uzunluk ve ge-

rekse zorlayıcılık açısından kendi ihtiyacına en iyi cevap verecek güzergâh olduğunu saptadı. Hawksnest Point, kıvrıla kıvrıla yaklaşık üç mil kadar devam eden bir yoldu, zaman zaman sık bitki örtüsü ve ormanlık alan arasına dalıyor, ama bazen de denize dimdik inen kayalık bir yarın kenarından ilerliyordu. Yokuşun dikliği, toplam yüz metrelik bir tırmanışa yayılmıştı, yol boyu egzotik yapraklarla süslüydü. Gözlemleri keskin biri orada, yüzeye taşmış kökler arasından geçerken, katran ağaçlarını, meyanları, bambuları, maun ağaçlarını fark edebilirdi. Bunlar arasında en dikkat çekeni kapoklardı. Bu ağaçların gövdesini kaplayan beyaz kabuklar fil derisini andırıyordu. Kökler her yöne uzanıyor, sanki o alanı diğer bitki örtüsünden geri almaya savaşıyordu.

Yolun bir başka ilginç özelliği de "körük" adıyla anılan yerdi. Doğal bir faydı orası. Patikanın hemen yan tarafındaki yüksek kayalıktaydı. Kama biçimindeki fayın eni bir metre kadar vardı. Sanki kayaların kendisi baş-tan öyle yarılmış gibi bir izlenim yaratıyordu. Çatlaklı formasyon ta aşağıdaki denize kadar, hattâ oradan da daha aşağıya doğru devam ediyordu. Denizin dalgalı olduğu günlerde sular fayın içine vurdukça havayı yukarıya doğru itiyor, formasyondan esrarengiz hışırtı seslerinin yükselmesine yol açıyordu.

Yargıcın her gün iki kere, hem sabah erkenden, hem de akşamın geç saatlerinde o yolda dakika aksatmadan koşması, çevrede hayli ilgi yaratmış, herkesin bu konuda konuşmasına yol açmıştı. Hattâ konuklardan bazılarının belli saatte patikanın sonuna gidip orada onun gözükmesini beklediğine bile rastlanıyordu.

Patika yer yer öyle daralıyordu ki, insanlar tek sıra halinde ilerlemek zorunda kalıyordu. Yargıcın jogging sırasında, sabah yürüyüşüne çıkmış olan Profesör Spearman'la rastlaması da tam öyle bir yerde olmuştu. Profesör yana çekilmiş, hızlı ilerleyen yargıca yol vermişti.

Yargıç soluk soluğa, "Teşekkür ederim," deyip ilerlemişti.

Jogging Spearman için (kendi ifadesiyle) bir yarar işlevi olmadığına göre, yani onun mutluluğunu yaratan bir işlev olmadığına göre, bu olay onu, tüketici toplumunun zevklerinin ne kadar çeşitli olduğunu düşünmeye itmişti. Kendi kendine, bu patika üzerinde bu kadar hızlı ilerleyen birinin, yol üstündeki doğal olguların bir kısmını gözden kaçıracağını düşünmüş, yargıcın kapok ağaçlarını da, hattâ körüğü de göremediğine inanmıştı.

Ama Profesör Spearman bu düşüncesinde yanılıyordu. Washington'da Yargıç Foote'un sekreteri, her gün patronunun günlük faaliyetleriyle ilgili ayrıntılı raporları alıyor, kayıtlarını tutuyordu. Her randevu, her telefon görüşmesi, Foote'un yargı konularıyla ilgili olarak zamanını nasıl ayarladığı, özenli bir dikkatle not ediliyordu. Tüm önemli kişilerin günlük faaliyet akışını kayda geçirmek zaten yerleşmiş bir gelenekti. Bunun insanın hayatına getirdiği düzenlilik, Yargıç Foote'un hoşuna gitmişti. Bu işi öyle abartıyordu ki, tatil sırasındaki raslantıları, karşılaştığı insanları, kendi gözlemlerini bile kayda geçiriyordu. Bu yüzden gözlem yeteneği normalin üzerinde keskinleşmişti. Kapok ağaçları da, körük de, diğer bir sürü şey de, as-

la dikkatinden kaçmış değildi. Dar yolda karşılaştığı kısa boylu, kel kafalı adam da o akşam tuttuğu notlara girdi.

"Her şeyi yazdın mı, sevgilim? Eminim gelecek kuşaklar, bugün neler yaptığına dair bu kadar ayrıntılı bir kayıt tuttuğun için sana minnet duyacaklardır."

Virginia Pettingill Foote, kocasını not tutarken gördükçe hemen bir yorum yapıştırmadan edemiyor, fırsatı hiç kaçırmıyordu. Bu notları da kocasının doymak bilmez egosunun farklı bir göstergesi saymaktaydı. Bayan Foote aynadan kocasına bakıyordu. Tuvalet masasının başına oturmuştu. Kolları zerafetle kıpırdıyor, kumral saçlarını fırçalıyordu. Ardından kaplumbağa yağlı gece kremini yüzüne sürmeye başladı.

Yargıç Foote eşinin sözünü duymazdan gelmiş, yazmayı sürdürüyordu. Virginia'nın ruh hali bugünkü ne dönüşünce, en iyisi onun yoluna çıkmamaktı. Ama karısı susmadı. Yüz bakımını bitirip döndü, dosdoğru yargıcın gözlerine baktı. "Seninle evlenene kadar, günlük tutanların yalnız liseli kızlar olduğunu sanırdım."

Curtis Foote bu durumdan hiç hoşlanmıyordu. Notlarını bitirip defteri sert bir hareketle kapattı, yatağa doğru yürüdü. "Bu gece senin o meşhur Virginia Woolf oyunlarından birini oynayacağımı sanıyorsan çok yanılıyorsun", deyip yatağın kenarına oturdu, terliklerini çıkardı. Karısının hoşnutsuzluğu bezdiriyordu onu. Tuvalet masasındaki güzellik uygulamaları bitene kadar sessizce onu seyretti.

Virginia Pettingill Foote'un ruhsal durumları merkür etkisinde gibiydi. Yorganının altına süzülürken en

tatlı sesiyle, "İyi geceler, aşkım", dedi. Yargıç Foote içini çekti, yastığına yaslandı, ışığı söndürdü.

Otelin diğer bungalovlarında durum çok farklı olabiliyordu. Örneğin Bayan Felicia Doakes, on iki numaralı bungalovunda bir türlü uyuyamıyordu. Yaşı ilerledikçe bu durumu kötüleşiyor, gecenin büyük bö-lümünü okuyarak geçiriyordu. "Eskisi kadar genç değilim," diye düşünmekteydi. Cruz Bay'in beton iskelesinde uzun süre ayakta beklemekten bacakları ağrıyordu. "Artık oraya gitmemem gerekir," dedi kendi kendine. "Sağlığıma iyi gelmiyor." İçini çekti. "Zaten elimden de bir şey gelmez."

On iki numarada kalışı, raslantı değil, planlıydı. Adaya ilk gelişinde, otel yönetimi ona on üç numarayı verdiğinde pek bozulmuştu. Tabii otel onda triskaydekafobi olduğunu, ezelden beri on üç sayısına karşı bir korku beslediğini, uğursuz saydığı o rakamlardan hep uzak durmaya çalıştığını bilemezdi.

Bir yandan okurken, kulağı minibüsün sesindeydi. Uygulanan program öylesine dakikti ki, Bayan Doakes otobüslerle minibüslerin avluya girişine göre her on beş dakikalık süreyi işaretleyebiliyordu. Çok geçmeden, saatin geceyarısını birkaç dakika geşmiş olduğunu anladı, çünkü son otobüs de Turtle Bay durağına yanaşmaktaydı.

Dakik olan yalnız taşıtlar değildi. Emekli General Hudson T. Decker'ın geceyarısı gelen otobüsten ineceği konusunda da emin olabilirdiniz. Bayan Doakes onun ayak seslerini duyuyordu. General kendi bungalovuna gitmekteydi. Israrla on üç numarayı ister, en güzel manzaralısının o olduğunu savunurdu. Ama Bayan

Doakes, onun on üç numarayı kendisine inat olsun diye istediği kanısındaydı.

4

Otel çalışanlarının dediğine göre General Decker çok huysuz bir adamdı. Her şeyi tam kendi dediği gibi isterdi. Yumurtasını onun dediğinden bir iki saniye uzun ya da kısa süre kaynatılmış olarak getiren garsonun vay halineydi. General olarak, emirlerinin dinlenmesine alışmıştı. Sivil hayatta ona hizmet sunanlardan da aynı dikkatli itaati bekliyordu.

Decker için kahvaltı çok önemli bir olaydı. Masası yemek salonunun doğu ucundaydı, çünkü en iyi ışığın orada olduğunu söylüyordu. Bu sayede önüne konanların kalitesini inceleyebiliyordu. Salona her zaman tam dokuzda girer, garsonlarla metrdotel birkaç dakika önceden koşuşturmaya başlardı. Aşçıyı uyarabilmek amacıyla mutfaktan biri General'in yolunu gözler, üç dakika haşlanacak yumurtaların o otururken önüne konabilmesini ayarlamaya çalışırdı.

O sabah yemek salonu şeflerinden Duane, büyük bir ilgiyle, "Bu sabah nasılsınız, General Decker?" diye sordu.

"Kendi garsonlarının nasıl olduğunu merak etsen daha iyi edersin. Dün Vernon kızarmış ekmeğimi fazla açık renk, beykınlarımı fazla koyu renk getirdi. O kadarla da kalmadı, masamda kül tablası da yoktu."

"Bugün daha iyisini yapmaya çalışırız, efendim," dedi Duane. Decker yerine otururken hiç cevap vermedi.

O andan sonra yer alan olaylar bir farstan farksızdı. Her sabah istediği yumurtalar hemen hemen ânın-

da önüne kondu. Ama o, yumurtaları yemek yerine, siparişinin geri kalanını vermeyi seçti. Hepsinin masaya aynı anda gelmesini istiyordu. Sonunda önüne iki değişik meyve suyu, üzerine muz doğranmış kahvaltı gevreği, beykın, kızarmış ekmek ve diet süt getirilip sıralandı. Bunların hepsi geldiğinde Vernon bir adım geri çekilip Generalin teftişini bekledi. Yiyecekler ilk denemede nadiren geçer not alırdı.

General o kalın sesiyle, "Papaya suyu fazla soğuk," diye duyuruda bulundu. "Onu geri götür. Dur bir dakika, giderken ananas suyunu da götür. Belli ki taze sıkılmış değil. Aşçıya yeni sıkılmış ananas suyu istediğimi söyle."

Garson elinde yeni meyve sularıyla döndüğünde, General kahvaltı gevreği işinde de mutfağın başarısız olduğuna karar vermişti, çünkü muzlar iyi değildi. Önüne yumuşak muz lokmaları konduğunda öfkesini tutmak için çaba göstermesi gerekiyordu.

"Karaiplerde doğru dürüst bir muz bulunur sanırsın," diye homurdandı. "Şunun üstündeki yumuşak beneklere bak!"

Garson iddialaşmadan çanağı aldı, hızlı adımlarla mutfağa yöneldi. O gelmeden önce, general inanılmaz bir şey yaptı, her bir beykın dilimini iki parmağıyla tutup havaya kaldırdı, ışığa tutup inceledi. Beykınların fazla pişirilmemesi gerektiğine inanır, bunu da ışığı ne kadar geçirdiğine bakarak sınardı. Işığı geçirmemesi, reddedilme nedeniydi.

Kızarmış ekmek töreni o kadar gelişmiş değildi. Orada mesele renkten ibaretti. Generalin kahverengi, koyu kahverengi ve yanık arasına çizdiği sınırları aşçı

iyi ayırdetmek zorundaydı. Bu renk yelpazesinin içinde tek kabul edilebilecek olanı koyu kahverengiydi.

Son kahvaltı maddesi içinse, başta gelen kriter tazelikti. General diet sütün restoranlarda pek seyrek ısmarlandığını biliyordu. Böyle az istenen mallar için fazla bir stok tutulmazdı. Decker'a göre süt lokantaya geleli otuz altı saatten fazla bir süre geçmişse, artık içilemezdi. Garsonun itirazlarına karşı her seferinde sütün bayat olduğunu ileri sürüp tartışırdı. Tazeliğin sınavı tadıydı.

Bu sütün nasıl servis yapıldığı da çok dikkat çekiyordu. Garson uyurgezer gibi bir poza giriyor, önce bardağın ancak dibini kaplayacak kadar sütü servis ediyor, sonra geri çekilip Decker'ın yargısını bekliyordu. Decker bardağı kaldırıyor, elinde çevirip ışıkta muayene ediyor, yavaşça dudaklarına götürüyordu. Birkaç damlayı dilinin ucuyla alıp hareket ettiriyor, yavaşça arkaya doğru kaymasına izin veriyor, sonra da yutuyordu. Eğer garsona bakıp başıyla evet işareti verirse, garson o zaman yaklaşıp bardağına süt dolduruyordu.

Siparişlerinin istediği gibi geldiğine karar verince General Decker arkasına yaslanıp kahvaltısını gözden geçirirdi. Yine de hemen yemeye başlamazdı. Uygulanacak son bir ritüel daha vardı. İki elini kullanarak her tabağı, her bardağı yerinden kıpırdatır, kimini çekip kimini iter, farklı yerlere konumlandırırdı.

Bitişik masadan biri bakıyor olsa, bu garip hareketlere anlam vermesi zordu. Oysa Decker'ın hayal gücünde, kahvaltısı artık bir savaş alanına dönüşmüştü. Her tabak, düşmana karşı stratejik olarak konuşlandı-

rılmış bir birlikti. Bu manevralar bitmeden yemeye başlanamazdı. O noktaya gelindiğinde yüzündeki gergin ifade çözülür, tüm duruşu gevşer, kahvaltısını rahat rahat ederdi.

Decker'ın bu performansı, tahmin edilebileceği gibi diğer konukların hayli dikkatini çekiyordu. Kimisi onu pozör olarak görüyor, fazla üstünde durmuyordu. Ama Pruitt madencilik servetinin sahibi Bay Jay Pruitt gibi kimseler için, Decker etkileyici ve etkilenmesi gereken biriydi. Pruitt her fırsatta Generale yaklaşmaya, onunla konuşmaya çalışıyordu. Öylesine özgüvensiz bir adamdı ki, iki kere sinir krizi geçirmiş, bu durum büyük ihtimalle ilk eşinin intiharına da yol açmıştı (o konu aslında bir esrarengizlik perdesi ardına gizlenmiş sayılırdı). Peşinde yeni karısıyla dolaşan Pruitt, Generalin o güçlü varlığının kendisine, eşinin ve başkalarının gözünde biraz itibar kazandıracağını ummaktaydı, ama General bir türlü işbirliğine yanaşmıyordu.

"Duane, masamıza giderken General Decker'ın masasının oradan dolaşabilir miyiz? Onunla bir iki kelime konuşmak istiyorum", dedi Pruitt. Şef Duane, her hareketi dans öğretmenlerini andıran Pruitt'le eşini Decker'ın masasına doğru götürdü.

"Generalim, sizi ilgilendirecek bir şey söyleyeyim. Bu sabah şnorkelle dolaşırken bir prionace glauca gördüm. Yani bir barakuda. İskoç Plajı'ndaki mercanlara yakın yerdeydi. Aklıma Kıyı Koruma'nın nasıl milyarlarca dolar harcayıp barakudaları incelemeye kalktığı, hareketsiz duran bir denizaltıyı nasıl hızla harekete geçirebileceklerini onlardan öğrenmeye çalıştığı geldi.

O projenin başındaki adamı belki de tanıyorsunuzdur. Yakın dostumdu. Amiral Norden."

General Decker'ın aptallara tahammülü pek azdı. Zaten sabah kahvaltısının yarıda kesilmesini, en iyi nedenlerle bile olsa, hiç sevmezdi. Hele bu işe cahil dalkavuklar kalkışmışsa, büsbütün çileden çıkardı.

"Pruitt", dediğinde gür sesi kahvaltı salonunun yarıdan fazlasında duyuluyordu. "Önemsiz bir adamsın, ama bu zırvaları düzeltmeden bırakmak olmaz. Senin gördüğün balık, sphyraena barracuda cinsi. Balıkları inceleyen Kıyı Koruma değil, Deniz Kuvvetleriydi. Projeye harcanan para altı milyondu, amacı da barakudaların nasıl hareket ettiğini öğrenmek değildi, o zaten çoktan beri biliniyor, asıl merak edilen, nasıl hareketsiz durabildiğiydi. Projenin başında Amiral Templeton vardı, o da öleli çok oldu. İnsan söylediği lâfın gerçeklerini bilmeli."

Sonra bakışlarını Bayan Pruitt'e çevirerek ekledi. "Genç Bayan, selefinizi intihara sürükleyen işte bu sonu gelmez zırvalamalardı. Öyle değil mi, Pruitt?" Yine adama dönmüştü.

Pruitt'in yüzü gözle görülür biçimde kızardı, karısının koluna sarılıp hemen Generale arkasını döndü. Bu Decker'ın ona ilk hakaret edişi değildi. Daha önce de onu diğer konukların önünde utandırdığı olmuştu. Ama bu işi ilk defa karısının önünde yapıyor, üstelik ilk eşinin Pruitt'in yetersizlikleri yüzünden öldüğünü söyleme küstahlığını gösteriyordu.

"Bu adam bence tam anlamıyla korkunç biri, Jay. Neden hep onunla konuşmaya çalışıyorsun, anlamıyorum." Ama Pruitt karısının sözlerini duymadı bile.

O Generalin söylediklerini düşünüyor, acaba bundan sonra yapacaklarımı nasıl karşılayacak, diye merak ediyordu.

Çelik sazlar orkestrasının üyeleri, ellerindeki lastik tokmaklarla rengârenk fıçı ve tavalara vurup duruyor, 'You Cannot Get'i çalıyordu. Her performansçı iki üç varili çalmaktan sorumluydu. Orkestranın repertuarı yavaş tempolu basit folk ezgilerinden, otel konuklarının dans etmekten hoşlandığı hızlı ve oynak aranjmanlara kadar yayılmaktaydı.

Grubun lideri, "Bu gece 'Yellow Bird'ü çalacağız. Sizler için çalıyoruz," diye duyuruda bulundu. O gece otelde çalan "Baskıncılar" orkestrası, Virgin Adalarındaki en iyi çelik sazlar orkestrası olarak biliniyordu. Her gece bölgenin farklı bir otelinde çalan bu orkestra, Cinnamon Bay'e haftada üç kere gelirdi. Liderleri Ricky LeMans adlı siyah bir gençti. Orkestrasından ve kazandıkları şöhretten hayli gurur duyuyordu. Orkestrasının sazlarını kendisi yapmakta direnirdi. İşinin ustası bir zenaatçıydı. Çelik varilin dibini kesip çıkararak davula istenen derinliği verme sürecini mükemmelleştiren, LeMans'ın kendisiydi. Elde kalan çeliği nasıl döveceğini, ona nasıl konkav bir eğim vereceğini, sesin iyi çıkmasını nasıl ayarlayacağını çok iyi biliyordu. Şahsen çalmayı en çok sevdiği saz, treble, yani ping-pong tavası dedikleriydi. En farklı sesleri çıkarabilen saz oydu.

Bu gece LeMans'la arkadaşları olağanüstü neşeli ve canlı bir şov sergilerken, Profesör Spearman'la Bayan Spearman keyif içinde calypso ezgilerini dinliyorlardı. Yemek bitmiş, konukların birçoğu yemek salonundaki

masalarından kalkmış, bitişikteki gece kulübü terasına geçmişti. On iki numaralı bulgalovda kalan Bayan Felicia Doakes da Spearman'larla birlikte oturuyordu. Pidge onunla o sabah plajda ahpab olmuştu. Bayan Doakes ona, yakında yayımlayacağı yemek kitabına girecek bazı Karaip yemeklerinin tariflerini anlatmıştı. Pidge akşam olduğunda Bayan Doakes'u masalarına davet etmenin iyi olacağı kanısına varmıştı.

"Ama Dr. Spearman, son kitabımın fiyatının neden on dört dolar olduğunu ben pek düşünmedim bile. Bana hakkaniyetli bir fiyat gibi gözükmüştü." Kadın bunu söylerken koltuğunda biraz daha dik oturuyordu.

Profesör, "Ama kitabınızdan gelecek geliri maksimize etmeye çalışmıyor muydunuz?" diye sordu.

Bayan Doakes şaşırmıştı. Kendini hiçbir zaman iş kadını olarak görmüş değildi. Yemek kitapları yazmak bir hobiydi, ama sonunda yayınlıyordu da.

Spearman, "Ama ya fiyatınız on altı dolar olsaydı?" diye üsteledi.

"Fazla yüksek. İnsanlar bir yemek kitabına o kadar para vermeye alışık değil. O fiyata pek fazla sayıda kitap satılabileceğini sanmam."

"O halde neden fiyatı on iki dolara düşürmüyorsunuz?" Sınıyordu kadını.

"Siz iktisatçı olarak herhalde bugünlerde kitap yayınlamanın ne kadar pahalıya mal olduğunu biliyorsunuzdur. Ayrıca ben hep soğuk baskı ve iyi kalite kâğıt üzerinde ısrarcıyımdır." Sesine savunma havası gelmiş gibiydi.

"Yani bir başka ifadeyle, Bayan Doakes, on iki dolarlık fiyat maliyetin altında olduğu için, o fiyata

almak isteyen insanlara kitap veremiyorsunuz. On altı dolarlık fiyata satmayı siz istersiniz, ama o zaman da kitaplar satılamıyor." Spearman artık ellerini kollarını sallayarak konuşmaya başlamıştı. "Bence siz sandığınızdan -ya da göstermemeye çalıştığınızdan- daha iyi bir iş kadınısınız. Belki siz on dört doları bakkaniyetli bir fiyat olarak görebilirsiniz, ama benim buna ekleyeceğim bir şey var, o fiyat aynı zamanda en kârlı fiyat olarak gözüküyor."

Ufak tefek profesör, mesajını vermiş olduğundan emin, arkasına yaslandı. İş adamlarıyla temaslarından, bu insanların kârı maksimize etme amacını itiraf etmekte isteksiz olduklarını biliyordu. Bayan Doakes'un bu konudaki tereddütü onu şaşırtmamıştı. İş adamları ne zaman kâr arttırmayı düşünmediklerini iddia etseler, Spearman demin Bayan Doakes karşısında kullandığı ekonomi kanununun geçerliliğinden o kadar daha emin oluyordu.

Pidge, "Bu kadar iktisat yeter, Henry," diye itirazını seslendirdi. "Şu müziği dinlemek istiyorum." Üçü de rahatladılar, yaslanıp 'Baskıncılar'ı dinlemeye hazırlandılar.

Kısa bir süre sonra Bayan Spearman, "Bu kadar radikal olduğu bilinen birinin orkestrasını bu otel neden tutuyor, anlamıyorum", dedi. Bunu kendi kendine mırıldanır gibi söylüyordu, ama kocası bu fırsattan yararlanmakta gecikmedi.

"Eminim otel yönetiminin de kendine göre nedenleri vardır. Otel ne de olsa kârı maksimize etme amacıyla kurulmuş bir girişim. Eğlenceye ayırdıkları bütçe düşünüldüğünde, herhalde o paraya alabilecekleri

en iyi orkestra budur. Sırf kâr amacına odaklanmış kuruluşlar bazen elemanlarının iş saatleri dışında neler yaptığını dikkate almaz."

Bayan Spearman sessizliğe gömüldü, orkestra liderinin performansını izlemeye koyuldu. Belki de kocasının kârı maksimize etme teorisine o kadar inanmıyordu, çünkü LeMans gibi kimselerin iş saatleri dışında ne yaptığına kaygılanmanın yerinde olduğu kanısındaydı. Ne var ki bu düşünce de, tıpkı ekonomi konusundaki başka düşünceler gibi, kafasından çabucak uzaklaştı, müziğin o tatlı temposu aklını dağıtıverdi.

"Bayan Doakes birkaç parçayı ilgiyle dinledikten sonra, "Şu eski tenekelerden çıkarabildikleri seslere şaşıp kalıyorum", diye patladı.

Profesör Spearman, "Bu dinledikleriniz henüz çelik sazlar orkestrasının ne kadar çeşitli sesler çıkarabildiğini göstermiyor bile," diye karşılık verdi. "Bu tür gruplar için çok ciddi parçalar bestelendi. Hattâ Harvard müzik bölümünden Rodney Dalton, çelik sazlar orkestrası için bir konçerto bile yazdı, o parça üniversitenin Pan-American festivalinde çalındı."

Ama Felicia Doakes artık dinlemiyordu. Bulundukları terasa, kuzeni General Decker adım atmıştı ve onun varlığı Bayan Doakes'u rahatsız ediyordu. Ayağa kalkıp çantasına uzanırken, "Bana izin verir misiniz lütfen," dedi. "Dokuz otobüsüne biniyorum. Turtle Bay'e dönüp erken yatmalıyım. Sabah erkenden Cruz Bay'de olmam gerek."

Kapıya doğru ilerlerken kuzeniyle karşılaşıp yanından geçti. Aralarında birkaç kelime konuşuldu ama Spearman'lar o sözleri duymadılar. Yine de iktisatçı,

kadının salondan ayrılırken hayli bozuk olduğunu hissedebildi. Spearman'lar oturup akşamın keyfini çıkarmayı sürdürdüler.

Turtle Bay'e son otobüs geceyarısından hemen önce kalkıyordu. Üstü açık araç adamakıllı doluydu, eski şeker fabrikasının olduğu tepeye tırmanıp çeşitli plajlara yönelirken motoru hayli zorlanıyordu. Profesör Spearman, eşiyle birlikte, ön tarafa yakın bir yere oturmuştu. İçinden geçmekte oldukları manzarayı görmeye çalışıyordu ama tek görebildiği, belli belirsiz gölgeler ve karanlık şekillerdi. Tropik bölgelerde geceler, dolunay günlerinde bile karanlık geçerdi. Otobüsteki diğer yolcuların yüzlerini seçmek bile çok zordu. Pidge gecenin serinliğini hissedip ürperince şaşırdı, kocasına biraz daha sokuldu.

On iki numaralı bungalovda Felicia Doakes uyanık yatmış, dinliyordu. İyi tanıdığı sesler, son otobüsün de gelmiş olduğunu göstermekteydi. Kuzeninin farklı ayak seslerini bekledi, ama bu gece öyle bir şey duyamadı. Nedeni, herkes indikten sonra otobüsün koltuklarından birinde bir tek yolcunun kalmış olmasıydı.

Şoförün feneri iki büklüm oturan yolcunun yüzünde parladığında, başı göğsüne sarkmış, iri yapılı bir adam görüldü. General Hudson T. Decker'ı kıpırdatmak mümkün olmadı. "Huysuz adam" ölmüştü.

5

Güneş ışınları, kel erkekler için özellikle tehlikeli olabilir. Virgin Adalarında bu tehlike daha da artabilir. Henry Spearman bu nedenle, bungalovundan çıkarken kafasına siperlikli bir golf kepi giymişti. Hemen plaja doğruldu. Sabahın bu saatinde bile güneş, New England'daki öğlen güneşinden daha sıcaktı. Otele yeni gelmiş bir konuk, fazla yanmamak için dikkatli olmalıydı. Zaten tüm konuklara, tatilin ilk gününde pek güneşte kalmamaları öğütleniyordu.

Spearman Boston'a dönmeden önce güzel bir güneş yanığı edinmekte kararlıydı. Ama o ciddi konuya ilk adımını atmadan önce, övgüsünü çok duyduğu Turtle Bay'de şnorkeli bir denemek niyetindeydi. Çocuklarının tatil hediyesi olarak verdiği maskesini ve tübünü taktı, körfezin mercan kayalıklı tarafından suya doğru yürüdü. Suyun serinliğine alıştıktan sonra kafasını suya soktu, mercanların orada karınlarını doyurmakta olan çeşitli balıkları gördü. Bir palometa sürüsü, solungaçları sürekli bir gülümseme ifadesiyle kıvrılmış, maskesinin tam önünden geçti. Dalmak için en iyi yerin burası olduğuna karar veren Spearman, dalışa geçti ve bambaşka bir dünyaya girdi.

Vücudunu kaldıran serin sularda hiç çabasız kayıp giderken, ilk önce yiyecek dilenir gibi görünen üç balıkla karşılaştı. Kahvaltıdan kalkarken yanına bir dilim ekmek almadığına pişmandı. Bir grup mercanın çevresini dolaştı, dörtgöz bir kelebek balığıyla burun buruna geldi. Her iki ucu da ön tarafı olabilirmiş gibi görünüyordu.

Spearman mercan kayalığından uzaklaştı, kısa bir süre yüzdü. Şnorkel konusunda olumsuz getiriler faslının eşiğine geldiği kanısındaydı. Kıyıya yöneldi. Suları damlayarak denizden çıktı. Yakındaki şezlonglardan birine yürürken kumlar ayaklarının altında ılık ılık ve pek hoştu.

Plaj şezlonglarının yatıklık ayarı hiçbir zaman mükemmel olmaz, diye düşündü kendi kendine. Şezlongunu güneşe en uygun açıyla ayarlamaya çalışıyordu. Ama şezlongun sırtı ya çok dik, ya da çok yatık oluyordu. Sonunda daha dik olan konumu seçti, yerleşti. Çevresinde beyaz mercan rengi kumlar, Tiffany'nin vitrinleri gibi parıldıyordu. Karşısında denizin renkleri çeşitli ve parlaktı. Kıyıya yakın yerlerde kristal gibi duruyken, ilerde hafif akuamarin bir havaya bürünüyor, o renk giderek koyuluyor, ufukta koyu lacivert mürekkep rengine dönüşüyordu.

Giderek gevşemeye başlamıştı. Harvard'dayken o kadar ciddiye alınan üniversite politikasının, St. John adasından bakınca ne kadar önemsiz göründüğünü düşündü. Kendi bölümünde bile, ekonomik analizi mantıklı bir uygulama olarak görenlerle, ampirik bir bilim olarak görenler arasında bir çatışma sürüp gitmekteydi. Kendi görüşünün her iki bakış açısını birbirine bağlayan bir köprü olduğunu düşünmek hoşuna gidiyordu, ama teorisyenler onu hep kendi kamplarından saymaktaydı. Spearman bunu pek tartışmaya açmıyordu. Bu tür metodolojik kavgalara olan hevesini kontrol altında tutmayı başarıyordu. Derken üniversite sorunları zihninden uzaklaştı, dikkati yine plaja, şezlongunun altına doğru uçan Frisbee'ye dön-

dü. Spearman'ın kolları, yattığı yerden uzanıp diski çıkaramayacak kadar kısaydı. Hemen ayağa kalktı, eğilip diski aldı. Birkaç metre ilerden genç bir adam, "Teşekkürler", diye seslendi.

Yanındaki kadın, "Sizi rahatsız ettiğimiz için üzgünüz", diye ekledi. Spearman Frisbee'yi onlara doğru fırlatmaya çalıştı ama beceremedi. Bu çiftin yaşı, okuldaki master ve doktora öğrencilerinden fazla değildi görünüşe göre. Tenlerinin ne kadar yanık olduğuna bakılırsa, en az bir haftadır burada olmalıydılar.

Adamla kadın Frisbee'yi almak üzere birlikte yaklaşırlarken kadın, "Umarım sizi rahatsız etmemişizdir", dedi tekrar. "Bu bizim iki oğlumuza ait. Keşke bize biraz Frisbee atma dersi verselerdi."

Spearman onları yarı yolda karşılarken, "Görünüşe göre üçümüzün de o derslere ihtiyacı var", dedi. Sonra gülümseyerek, "Belki onları hoca olarak tutabiliriz", diye ekledi.

Kadın, "Geç kaldık", dedi. "Dün büyükanneleri ve büyükbabalarıyla birlikte Cinnamon'dan ayrıldılar. Geçen hafta bütün aile buradaydık. Bu hafta bizim gerçek tatilimiz olacak. Çocuklar Michigan'a döndü. Bu arada, bizim adımız Clark. Douglas ve Judy."

"Ben de Henry Spearman; tanıştığımıza memnun oldum."

Bazı gençlerin ne kadar temiz görünüşlü olduğunu Spearman neredeyse unutmuştu. Uzun saçlar ve eskimiş giysiler, Harvard'daki öğrenciler arasında üniforma gibiydi. Bay Clark ise bej bermuda şortu ve kırmızı Lacoste tişört giymişti. Saçları kısacık, kare çeneli suratı temiz traşlıydı. Princeton'un 62 mezunlarını

andırıyordu. Bayan Clark da kırmızı basma bir elbise giymişti. Birlikte tipik ortabatı imajı yansıtıyorlardı.

Judy konuşkan bir kızdı. Harvard profesörü çok geçmeden onun Michigan'lı olduğunu, babasının otomotiv sanayiinde çalıştığını, annesinin bahçivanlığa meraklı olduğunu, Doug ile üniversitede tanıştıklarını öğrenmişti bile. "Kulağa kalıp bir söz gibi geliyor, Bay Spearman, ama bizimki ilk görüşte aşktı."

Buna karşılık, Doug o kadar konuşkan değildi. Spearman onun doktor olduğunu öğrenebildi, ama genç adam pek ayrıntı vermedi. Judy kocasının iki erkek kardeşi olduğunu, birinin Vietnam'da öldürüldüğünü anlattı. Ailesi Kalamazoo'dan gelmeydi. Tatillerinde gündüzleri deniz ve kum faaliyetleriyle eğleniyorlardı, ama akşamları gece kulübünde vakit geçirmekteydiler. Spearman buna biraz şaşmıştı. Judy geçen haftanın çoğu akşamında, Cruz Bay'deki gece kulüplerini dolaştıklarını söylüyordu.

"Ben dans etmeye bayılırım, Doug da sever, ama benim kadar değil", diye kıkırdadı. Biraz utanmış gibiydi. Spearman bu kızın otuz üç yaşında bile göstermediğine karar verdi.

"Doug'a gündüzleri skuba yapabileceğini, benim de akşamları dans etmek istediğimi söyledim. Buna çok iyi uydu. Çocuklar buradayken, her akşam bir bakıcı tutmak zorunda kaliyorduk. Ama Cruz Bay'deki kulüpler, oteldeki o harika kulüpten daha ucuz. Oraya gittiniz mi, Profesör? Biz dün gece ilk defa gittik."

"Gündüzleri skuba dalmaya karşılık geceleri dansa gitmek -ben bu koşulları kabul etmezdim herhalde.

Karınız iyi pazarlıkçı sanırım." Spearman genç doktora takılıyordu.

"Pek değil," diye karşılık verdi Doktor Clark. "Ben skubaya Tayland'da görevliyken kapıldım. Artık lisanslı dalgıçım."

O sırada konuşmaları Pidge Spearman'ın gelişiyle kesildi. Pidge'in yüzünde kaygılı ve üzüntülü bir ifade vardı.

"Henry, Bayan Doakes için öyle kaygılanıyorum ki! Kuzeni –hani dün akşam terastan ayrılırken konuştuğu adam– ölü olarak bulunmuş."

"Vah zavallı adam. Neymiş? Kalp mi?"

"Polis henüz bilmiyor, ama zehirlendiğinden kuşkulanıyorlar."

"Yani gıda zehirlenmesi mi?"

"Hayır, kasten zehirlenme." Pidge sustu, zorla yutkundu.

"Kasten ... "

"Hem bilmen gereken bir şey daha var. Öldüğünde biz de yanındaymışız."

"Yanında mı? Nerede?"

"Cesedini Turtle Bay'e giden son otobüste bulmuşlar."

6

Dedektif Vincent, Cinnamon Bay müdürü Walter Wyatt'ın kendisini burada istemediğini biliyordu. Adalarda turizm zaten iniş trendindeydi. Ama Vincent'ın da yapması gereken bir görevi vardı. İncecik, saçları dökülmekte olan polis görevlisi, o görevi yerine getirmekte kararlıydı. Gözlerini Wyatt'ın gözlerine dikerek konuştu. "Konuklarınızın Cinnamon'a sorguya çekilmeye gelmediğini ben de biliyorum. Ama burada bir cinayet işlendi. Katilin ya o sıra, ya da hâlâ otelinizde olduğunu varsaymak zorundayım."

"Onu ben de anlıyorum, ama mümkün olduğu kadar az dikkat çekmeye çalışacağınıza güveniyorum. Şu anda doluluk oranımız yüzde yetmişte kalmış durumda. Müşterilerin kaçmasına, yeni geleceklerin de gelmemesine yol açarsanız, buranın sahipleri tesisi kapatmaya karar verebilirler."

"Böyle bir şeyi ikimiz de istemeyiz. Ama ortada çözmem gereken bir suç var. Bunun için de, öldüğü gece General Decker'ın yakınlarında olan insanlarla konuşmak zorundayım. Çalışanlarınıza, içlerinden bazılarının da sorgulanmaya hazır olması gerektiğini söylemenizi rica edeceğim. Şimdi artık bana izin verirseniz ..." Komiser Vincent topukları üzerinde dönüp hızlı adımlarla müdürün odasından çıktı.

Franklin Vincent, Cruz Bay'in ufacık polis kadrosunda çalışan tek detektifti. Cinayet, onun normal tecrübeleri arasında yer almıyordu. Genellikle araştırdığı konular, ya kıçtan takma bir motordan çalınan eşyalar,

ya da kaybolan bir keçiyle ilgili oluyordu. Vincent zaten ayağında sandaletleri, dize kadar koyu renk çorapları ve bermuda şortuyla, büyük kentlerin cinayet polislerine hiç benzemiyordu. Wyatt'ın ofisinden ayrılırken, bu cinayeti komşu adalarda, St. Thomas ve St. Croix'daki meslekdaşlarının yardımı olmaksızın çözmeyi ne kadar çok istediğini düşünmekteydi. Gerçi o polislerin kentsel alan tecrübesi daha fazlaydı, şiddet suçlarını daha iyi tanıyorlardı, ama Vincent onların kendisine her zaman tepeden bakmalarından hiç hoşlanmıyordu. Ancak son çare olarak yardım isteyecekti.

Yine de kendi kendine, acaba benim yerimde Charlotte Amalie polis teşkilâtından Komiser Aberfield olsa ne yapardı, diye düşünmekteydi. Kendini Aberfield'in yerine koymaya çalıştı, ilk iş olarak otelin oralarda bir sondaj yapmaya, cinayet gecesi bir gariplik gören var mı diye bakmaya karar verdi.

Öğleden sonra dört dolaylarında otele vardığında, konukların bir kısmını kokteyl terasında, sıcak çay ve bisküvi için masaların çevresine toplanmış buldu. Bunların arasında Henry Spearman'la Judy Clark da vardı. Yanlarında eşleri olmayan bu insanlar, bir akşam çayı içmeye gelmişlerdi. Franklin Vincent davet beklemeden onların yanına gitti.

"İyi günler, ben Cruz Bay polisinden Komiser Vincent; işte kimliğim," dedi, cüzdanını açıp gösterdi. Sonra masaya oturdu. Spearman ona çay ve bisküvi ikram etmeyi teklif etti.

Vincent cevap vermeden önce bir kararsızlık geçirdi, ama sonra reddetmeye karar verdi. "Hayır, teşekkür ederim," dedi. Aslında şu sıra bir çayla birkaç bisküvi

pek hoşuna giderdi, ama Komiser Aberfield'in cinayet soruşturması sırasında ikram kabul edeceğini düşünemiyordu. "Yalnızca birkaç dakikanızı alacağım," dedi. "Size sormak istediğim birkaç soru var." Sonra profesöre döndü. Spearman'ın adını, mesleğini, ev adresini, ne zamandan beri otelde olduğunu çabucak öğrendi. Profesörün General Decker'ı hiç tanımadığını öğrendiğinde, duygu belirtisi göstermedi. Ama Spearman cinayet gecesi Generali gördüklerini söyleyince kulakları dikildi.

"Nasıl yani?"

"Kuzini Bayan Felicia Doakes, o akşam bizimle birlikte kokteyl içiyordu. Bulgalovuna gitmek üzere kalktığında, yolda Generalle birkaç kelime konuştu."

Detektif, "O ismi kaydedeyim," dedi, elini gömlek cebine atıp küçük not defteriyle kurşun kalemini çıkardı. "O da mı otel konuklarından?"

"Evet, bize yakın, on iki numaralı bungalovda kalıyor. Turtle Bay'de."

"O halde ölen adamla bitişik evlerdeler demektir. Herhalde olaydan çok etkilenmiştir -yani kuzeni olduğuna göre ..."

Spearman cevap vermeden önce biraz düşündü. "Bayan Doakes bana pek duygusal bir kadın gibi gözükmedi," dedi. "Sanırım onu fazla üzmeden sorularınızı sorabilirsiniz."

"Dün akşamki kokteylde benim bilmemi gerektiren herhangi bir şey gördünüz mü?" diye sordu Vincent. Defteriyle kalemini hazır tutuyordu. Spearman, Bayan Doakes'un terastan ayrılırken General Decker'la yaptığı o kısa konuşmayı hatırlıyordu. Ama detektife söy-

lememeye karar verdi. Herhalde önemsizdi. Zaten detektifin zihninde yersiz kuşkular yaratmayı da istemiyordu.

"O sıra bilmiyordum ama, sonradan öğrendiğime göre General Decker öldüğünde, eşimle ben de onunla aynı minibüsteymişiz. Ama karanlıkta adamı ikimiz de görmedik. Zaten ölümünü de ertesi gün duydum." Detektif kararsız bakışlarla Spearman'a baktı, sonra notlarını aldı.

Judy Clark'a döndüğünde yine aynı soruları sormakla işe başladı. "O akşam siz ve eşiniz otelde miydiniz, Bayan Clark?"

"Evet, komiser. Otelin salonunda, çelik sazlar orkestrasının müziğiyle dans ediyorduk. Duyduğumdan beri olay beni çok etkiledi. Dans etmek için ilk defa otelin salonunu seçmiştik, masamız da Generalinkine oldukça yakındı." Durakladı. "Cruz Bay kulüplerine dansa gitme konusunda uyarılmıştık. Ama bu kadar lüks bir yerde sorun çıkacağı hiç aklımıza gelmezdi. Bir tek şey diyebilirim, iyi ki bu olaydan önce çocuklarımız büyükanneleriyle büyükbabalarının evine gitmiş."

Komiser, "Siz de, eşiniz de, Cruz Bay kulüplerinde dikkatli olmalısınız," dedi "Oralara oldukça sert insanlar dolabiliyor." Durakladı, sonra sordu: "Cinayet gecesi neden Cinnamon'daydınız?"

"Çünkü bebek bakıcısı tutmak zorunluluğu bitmişti. Çocukları yolcu etmiştik. Daha şık bir yere paramız yeter diye düşündük."

Spearman dönüp kadına merakla bakarken komiser bir soru daha sordu: "Kocanız buralarda mı? Gece birlikte olduğunuza göre, onunla da görüşsem iyi o-

lur. Belki sizin gözünüzden kaçan bir şeye dikkat etmiştir."

"Bu sabah tekneyle Trunk Bay'e, skuba yapmaya gitti. Neredeyse gelir."

Detektif Vincent ayağa kalktı. "Eh, bu kadar yeter ... meğer ki bilmem gereken yeni bir şey hatırlayasınız." Başka bir masaya doğru uzaklaşmaya hazırlanıyordu.

Judy Clark kararsız bir sesle, "Memur bey", dedi. "Aslında sözünü etmek istememiştim, önemli olmadığından da eminim, ama General Decker'la geçinemeyen bir adam var buralarda."

"Kimmiş o?" Vincent yeniden oturdu.

"Sanırım adı Bay Pruitt. Kocamla ben, General Decker'ın başka konuklar önünde onu kabaca azarladığını gördük. Bay Pruitt bundan çok alınmış gibiydi."

"Tam ne yaptı Decker?" Vincent bir yandan not alırken sorularını sürdürüyordu.

"Daha bu Pazartesi günü, General Decker, Bay Pruitt'i, yengeçle ıstakozun farkını bilmediği için azarladı. Bay Pruit büfeden yiyeceklerini alırken çevresindekilere, tabakların birindekini göstererek onun dikenli ıstakoz olduğunu söylüyordu. General Decker ona kara cahilin teki olduğunu, tabaktakinin aslında Dungeness yengeci olduğunu söyledi. Aynı günün akşamı da Decker bir kere daha Bay Pruitt'e, adanın tarihiyle ilgili bir konuda çıkıştı".

"Çok teşekkür ederim, Bayan Clark, çok yardımcı oldunuz. Size de, Dr. Spearman. Teşekkür ederim". Profesör Spearman düşüncelerinden ayılıyor gibi göründü.

"Bir şey değil", dedi. "Umarım katili bulursunuz."

Komiser Vincent bir kere daha ayağa kalktı. Bayan Clark'ın Jay Pruitt'le General Decker konusundaki gözlemlerinin pek çok konuk tarafından da paylaşıldığını çok geçmeden öğrenecekti. İkisi arasında geçen benzer olayları birden fazla konuk anlatacaktı ona.

Franklin Vincent o günün geri kalanını da, ertesi günün büyük bölümünü de, diğer konuklara sorular sorarak geçirdi. Konu daha çok, kimlerin General Decker'la tanıştığına ve öldüğü gece kimlerin kokteyl terasında olduğuna ilişkindi. Bu kaynaklardan elde edebileceği bilgilerin tümünü almış olduğuna kanaat getirdiğinde, dikkatini bu sefer, Generalin katilinin de aralarında bulunduğuna kuvvetle inandığı bir gruba, otel çalışanlarına çevirdi. Bay Wyatt'tan ve diğerlerinden, Decker'ın çalışanlarla ilişkilerinde pek diktatörce davrandığını öğrenmişti. En çok da Vernon Harbley'le ilgileniyordu. Generale servis yapan garson genellikle oydu. Öldüğü gece de ona o servis yapmıştı.

Vernon Harbley, St. John'ın yerlisiydi. Uzun boylu, yakışıklı bir bekârdı. Otelin çalışanlar için ayırdığı lojmanda kalmayıp, Cruz Bay'de bir evde yaşamayı seçmişti. Birkaç aydır otelde garsonluk yapıyordu. Dosyasına göre hizmetinden şikâyet eden müşteri çıkmamıştı.

Vincent, Generalin garsonunu sorgulamak için, yemek salonundan ayrılmış küçük bir antişambr seçmişti. İkisinin gerektiği gibi yalnız kalmasını bu yer sağlayabilirdi. Otel çalışanlarını sorgularken daha sert bir uslûp seçmekte kararlıydı. Belki boş bulunup açık vermelerini sağlar, ya da onları tahrik eder, başka

türlü yanaşmayacakları açıklamaları yapmalarına yol açabilirdi.

Ama Vincent bu taktiğinin geri tepebileceğinin de farkındaydı. Otel çalışanları genellikle Virgin Adalarının yerlisi olan insanlardı. Tıpkı ABD'nin siyahları gibi, bunlar da polisten kuşku duyar, hattâ polisi düşman olarak görürlerdi. Üstelik bu işçiler sendikalı da olmadıkları için, aralarında bir dayanışma olabilir, birbirini korumak için bilgi vermekten kaçınabilirlerdi. Vincent sorularına başlarken bütün bunların farkındaydı. "Vernon, General Decker'dan nefret ediyor muydun?"

"Sevmiyordum adamı –ama öldürecek kadar da nefret etmiyordum– eğer lâfı oraya getirmek istiyorsanız," diye patladı garson. Bir yandan heyecan içinde sigarasını içiyordu. Gözleri yerdeydi.

"Sana zalim davranıyordu, değil mi? Hep şikâyet edip duruyordu, değil mi? Her şeyi gerisin geri mutfağa mı yolluyordu? Ondan nefret edişin bu yüzden miydi?"

"Bize zart zurt edişinden hoşlanmıyordum. Ama onu ben zehirlemedim."

Komiser bu sorgulamada, hayalindeki Aberfiel kadar ısrarcı olmaya çalışıyordu. Bir ara parmağını Harbley'in burnuna doğru uzatıp salladı, suçlayıcı bir sesle sorularını sürdürdü. "Senin için onu zehirlemek ne kadar kolay olurdu, değil mi? Her gün servisini yapıyordun. O gece barda da garsonu sendin".

"Başka bir yığın insanın da onu zehirlemesi kolaydı. Birlikte olduğu kadından ne haber? Onu neden sorgulamıyorsunuz? Beyaz diye mi?" Vernon Harbley

hem öfkelenmiş, hem de korkmuştu. Bu son sözleri söylerken elleri titriyor, soluksuz kalıyordu.

Detektifin tavrı gözle görülür biçimde değişti. "Kadın mı? Hangi kadın? Decker bekârdı, anladığıma göre de yemeklerini her zaman yalnız yiyormuş". Vincent şaşırmış görünüyordu ama Harbley dediğinde ısrarcıydı.

"Genellikle yalnız yiyordu. Ama o gece, hanımlardan biri Generalin dikkatini çekti –genelde yemeklerini yalnız yiyen bir hanım. Bana kartvizitini verdi, kadına götürmemi istedi. Kartın arkasında, kadını birlikte yemek üzere masasına davet eden bir not vardı. Kartı götürdüm, kadın da kabul etti."

"Kimdi o kadın, biliyor musun?"

"Adını bilmiyorum ama onu hatırlıyorum. Güzel bir kadın. Kuvvetli görünen bir kadın. Galiba Duane bir ara onun Amerika'dan geldiğini söylemişti. Bir süredir burada konuk –ve sanıyorum hâlâ da burada. Duane adını biliyordur herhalde".

Vincent kadını da sorguya çekmeye karar verdi, bir ara şeften adını öğrenmeyi planladı. Bu konuyu ilk defa duyuyordu. Ama Vernon Harbley ile ilgili kuşkuları dinmemişti. Harbley de Virgin Adalarının nice yerlileri gibi, yerel siyah iktidar hareketiyle ilişkileri olan biriydi. Komiser Vincent'in kuşkulular listesindeki bir başka kişinin hayranlarından olduğu biliniyordu –Ricky LeMans'ın.

7

Ricky LeMans'ın adalılar arasında hızla yayılmakta olan 'kurnaz politikacı' şöhreti, iyi müzisyen ve zenaatçı şöhretini geride bırakmaya başlamıştı. Otel onu burada çalmak üzere işe alırken, siyah iktidar yanlısı olduğunu biliyordu. LeMans'ın müzik yeteneklerinden yararlanırken bir yandan da yetenekli genç radikali caydırmayı ummuşlardı. Müdüre göre, konukları eğlendirmesi için ona dolgun bir ücret öderlerse, belki LeMans beyaz iktidarla barış içinde birarada yaşama noktasına gelebilirdi. Ayrıca, orkestrası da çok iyiydi. Adalardaki en iyi orkestralardan biriydi. Beşteki kokteyl saatinde, konukları yemekten önce eğlendirmek üzere çaldığı calypso ezgileri özellikle seviliyordu. Sanki konukların rom spesyalitelerine olan iştahı artıyordu. LeMans haftanın üç günü otelde çalıyor, karşılığında da, kokteyl saati ve yemek sonrası müziği için yüzelli dolar alıyordu. Cumartesileri fiyat çok daha yüksekti, çünkü o gün bir de öğleden sonra konseri söz konusuydu. Bu uygulama yalnız otelin konukları arasında değil, St. John halkı arasında da popülerlik kazanmıştı. İnsanlar Cinnamon'a gelip rahat bir öğle yemeği, yiyor, denize giriyor, müziği dinliyordu. Orkestra hem gündüzü, hem akşamı otelde geçirdiğine göre, o gün aldıkları ücret normal günlerin iki katı kadardı.

Ama Komiser Vincent gerçeğin farkındaydı. Otelin niyeti LeMans'ı caydırmak olsa bile, sonuç tam tersi olmuştu. LeMans beyazları lüks otelde görünce, onlara düşmanlığı daha artmış, çünkü otelde bir gecelik ücretin,

Virgin Adalarında yerlilerin bir haftalık kazancından yüksek olduğunu fark etmişti. Ama yine de müzik çalmayı sürdürmüştü LeMans. Siyasal eylemlerini finanse etmek pahalı işti. Broşürler, yayınlanan radikal bir bülten, onca seyahat harcaması, dünyanın parasına patlıyordu. Hattâ o kadar pahalıya geliyordu ki, herkes LeMans'ın dışardan bir finans kaynağı bulmuş olduğuna inanıyordu. Böylelikle LeMans'ın otelde çalışan diğer siyahlarla buluşması da kolaylaşıyordu tabii. Onlarla anlaşabilir, turistleri rahatsız etmek, beyaz adamın işine zarar vermek için onları işe koşabilirdi. Vincent'e göre General Decker'ın öldürülmesi, pekâlâ LeMans'ın adalarda turizmi çökertme planının bir parçası olabilirdi. Bugünkü faaliyetlerini orkestranın lideri üzerinde yoğunlaştırmaya karar vermişti.

Komiser Vincent emniyet merkezindeki ofisinden çıkıp meydana doğru ilerledi. Çalınan mallarla ilgili bilgi toplamakta meydan her zaman işine yaramıştı. Belki bugün de cinayetle ilgili bilgi bulabilirdi orada.

Cruz Bay'deki St. John meydanı, köyün merkezi sayılırdı. Rıhtımın hemen doğusunda bulunan meydanda, kimseyi etkileyemeyen, toprak zeminli, bir düzine kadar kanepeli bir park vardı. Parkın bir yanında yerel dükkânlar ve ticarî iş yerleri, öbür yanında gümrük ve göçmenlik binası görünüyordu. Üçüncü kenarı rıhtıma bakıyordu. Günün her saatinde ada halkıyla konuklar St. John'a gelip giderdi. Sosyal dedikodular da hep bu meydanda duyulurdu.

Kasaba meydanına yapılacak bir ziyaret, Cruz Bay'de hayatın sakin bir temposu olduğunu gözlemlemeye yeterdi. Gerçekten de, St. Thomas'la kıyaslandığında

Cruz Bay uykuda bir köydü. Ancak bir avuç turist çekebiliyordu, oysa Charlotte Amalie'nin sokaklarında binlerce kişi tıklım tıklımdı. O gün meydanda birkaç genç, Ulusal Park kampına gitmek üzere taksi-kamyonu bekliyordu. Köyün yaşlılarından birkaçı parlı kanepelerinde her zamanki yerlerini almışlardı. Tek bareketlilik, skuba dükkânının önünde toplanmış olan grupla sınırlıydı. Dalıştan yeni dönmüş, tecrübelerini hevesle paylaşmaktaydılar. Vincent orada LeMans'ın hempalarından kimseyi göremeyince hayal kırıklığına uğradı. Orkestra şefi de görünürlerde yoktu.

Aberfield olsa şimdi ne yapardı, diye merak etti, cebinden buruşuk bir mendil çıkardı, terini sildi. Kanepelerden birine oturup bundan sonra ne yapacağını düşünürken, gözü oturduğu yerin hemen yanındaki bir şeye ilişti, yüzüne onaylamayan bir ifade yerleşti. Baskıncı bülteninin yeni kopyası çıkmış olmalıydı. Bültenin tepesindeki petroglifi görünce anlamıştı bunu. Baskıncı, Ricky LeMans'ın düzensiz aralıklarla yayınladığı bir bültendi. Adanın siyah yerlileri arasında dağıtılırdı. Şık bir bültendi. Ofset baskıyla yayınlanıyordu. Sayfaları sarıydı. Sembolü de, St. John adasındaki kaya formasyonları üzerine çok sayıda oyulmuş olduğu bilinen primitif bir desendi:

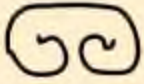

Eskilerden kalma bu oymalarla ilgili olarak kesin sonuçlara varılmış değildi, ama arkeologlara göre, petroglif denilen bu desenler, 1733'deki köle ayaklanmasından sonra, adada saklanan köleler tarafından kazılmış olabilirdi.

Vincent Baskıncı'yı biliyordu, ama bu sayısını daha önce görmemişti. Uzanıp eline aldı, hemen son sayfasını çevirdi. Her sayının son sayfasında, HEDEF başlığı altında belli birinin profili yayınlanırdı. Bu kişi her seferinde, LeMans türü siyah iktidara hoşgörüyle bakmayan biri olurdu. Profiller adalardaki zengin toprak sahiplerinden, iş adamlarından, yerel politikacılardan ya da tanınmış ziyaretçilerden birine hakaretler yağdırırdı. Yazıda o kişinin ev adresi, telefon numarası, çocuklarının adları ve yaşları, hattâ gittikleri okullar da açıklanırdı. HEDEF gerçi açık talimat vermezdi, ama Baskıncı'da çıkan HEDEF yazılarından sonra, onurlarına çamur atılan o insanların çok rahatsız edildiği biliniyordu.

Sayfada General Hudson T. Decker'ın adını bold harflerle basılmış görünce, Vincent'in yüzündeki ifade değişti, daha önce ayıplama iken, birdenbire kaygı belirtir hale geldi. "Demek en son hedef Decker'mış," diye mırıldandı kendi kendine. Artık ne yapmak gerektiğini biliyordu. Kanepeden kalkıp emniyet merkezine doğru yürüdü. Ricky LeMans'ı ziyaret etmenin zamanı gelmişti.

"Bana ciplerinden birinin anahtarlarını verir misin, Milan? Ricky LeMans'ın evine gidip onu sorgulanmak üzere buraya getirmek istiyorum." Çavuş Milan Queller, mavi-bakır karışımı ciplerden birinin anahtarını hemen uzattı. Bu araçlar St. John'da polis aracı olarak kullanılmaktaydı. "Onu bugün evde bulamazsın", dedi Queller bir yandan. "Sabah St. Croix'ya giden vapura bindiğini gördüm."

"Cruz Bay'e döndüğünü görürsen bana hemen haber ver. Anahtarları yine de alıyorum. Gidip Mamie

LeMans'la konuşayım." Vincent aracı çalıştırdı, ana yol üzerinde LeMans'ın annesinin evi yönünde uzaklaştı. Gaz pedalına yüklendiğinde, cipin tepesini örten branda rüzgârda tempolu bir sesle dalgalanıyordu. Hız göstergesi bozuktu. Vincent aracın hızını, kulağına gelen tat-tat-tat-tat seslerinden anlamaya çalışıyordu.

Mamie LeMans, Cruz Bay'in arkasındaki tepelerde otururdu. Küçük ahşap kulübe, hem görünüş, hem de sağlamlık açısından, evlere şenlikti. Bazı yerleri hiçbir zaman boya görmemişti, damının tepesinde de dikkati çeken bir sarkıklık vardı. Briketlerden yapılma bir temelin üzerine oturtulmuştu. Oraya varmanın tek yolu, daracık, dimdik, taşlı bir yokuştu. Komiser Vincent cipi almakla akıllılık etmişti. Kapıya yanaştığında, Mamie'yi arka bahçede keçiyi sağarken gördü. Tavuklara birer tekme atıp kadına doğru yürüdü.

"Buralarda ne işin var, Bay Vincent? Benim polisle falan işim yok. Hem bu keçiyi sağmak zorundayım ki sütü akşam yemeğine kullanayım."

"Ricky akşam yemeğine gelecek mi?"

"Ricky mi? Ricky'yi ne diye soruyorsun? Onun da polisle işi yok." Kova dolusu keçi sütünü alıp eve doğruldu. Vincent da onu izledi.

"Mamie, sana Ricky'yle ilgili birkaç soru sormak istiyorum. Hiç sana General Decker'dan söz etti mi?" Bayan LeMans cevap vermedi. "Ricky hiç bu evde toplantı yapıyor mu? Son zamanlarda onun yanında kimleri gördün?" Vincent ısrar ediyor, onun peşi sıra evin ön balkonuna tırmanıyordu.

"Ricky neden burada toplantı yapmak istesin ki? Burada pancur bile yok. Hepsi parçalandı gitti. Bö-

cekler yer bitirir insanı burada. Hem ben Ricky'yi pek sık görmüyorum. Hep kendi başına, orkestrasıyla birlikte. Bu soruları neden soruyorsun?"

"Mamie, seni yirmi yıldır tanırım. Ricky'nin ne peşinde olduğunu sen her zaman bilirsin."

"O Vernon Harbley'le tanışmasından önce öyleydi."

"Harbley mi? Cinnamon Bay'deki garson mu?"

Mamie LeMans eve girdi, Vincent de hiç kararsızlık göstermeden peşinden girdi. Yer fıstığı çorbasının o şaşmaz kokusu tek odalı evi dolduruyor, detektife kahvaltıdan beri bir şey yemediğini hatırlatıyordu.

"Mamie, Ricky şu ara Vernon Harbley'le mi yakılaştı? Ya başka kimler var?"

Mamie buna, "Fıstık çorbası ister misin?" diye cevap verdi.

"Olur –eğer fazla varsa. Ama hâlâ anlatmadın ... Vernon'la Ricky neyle meşguller ki yaşlı annesini gerektiği gibi ziyaret etmiyor?" Mamie iki kâseye kepçeyle çorba koydu, getirip masaya bıraktı, polise oturması için işaret etti. Sonra içini çekerek onun karşısındaki sandalyeye oturdu. Komiser Vincent duasını sessizce etti, ikisi çorbalarını kaşıklamaya başladılar.

Komiser Vincent'in kâsesi boşalırken, Ricky LeMans'ın annesiyle yaptığı sohbet de, oğlunun son zamanlardaki faaliyetleriyle ilgili fazla bir açıklama çıkmayacağını belli ediyordu. Vincent gülümseyerek kalktı, kapıya yöneldi. "Yer fıstığı çorbasını hâlâ çok güzel yapıyorsun, Mamie."

Bayan LeMans içini çekti. "Ricky severdi fıstık çorbamı –ama şimdi yeni yeni fikirler var kafasında.

Orkestrası Cinnamon Bay'de çalmaya başlayalı, yemek anlayışı da değişti."

"Çorbadan Ricky'nin payını her zaman bana verebilirsin. Ayrıca Ricky hakkında bilmem gereken herhangi bir şeyi bana söylemek istersen, Cruz Bay'e gel. Belki çocuğun başını belâya sokmasını önleyebilirim." Vincent evden çıkıp cipe bindi.

Emniyete döndüğünde Franklin Vincent bu sefer Cruz Bay eczanesine bir ziyaret yaptı. Adlî tabip General Decker'ın mefobarbitalle zehirlenerek öldüğünü, dolaşım ve solunum sistemlerinin çöktüğünü bulgulamıştı. Bu madde, yiyecek ve içeceklerde kolay eriyen, etkisi gecikmeyle gelen bir maddeydi. Detektifin eczacıdan öğrenmek istediği, Ricky LeMans'a ya da onunla ilgili birine bu toksinden, ya da bu toksini içeren bir maddeden satılıp satılmadığıydı. Cevap olumsuz gelince, Cinnamon Bay'de kalan konuklardan herhangi birinin bu toksini içeren bir şey satın alıp almadığını sordu. Eczacı son bir aylık kayıtlarını dikkatle inceledi, hiçbir şey bulamadı. Vincent çıkarken içgüdüsel bir dürtüyle biraz sarı kurdele aldı. "Mamie bundan hoşlanır," diye düşünüyordu.

Pembeye boyalı briket yapının tepesinde solmuş bir Amerikan bayrağı görünüyordu. Ön kapıdaki tabelada binanın adı yazılıydı:

KAMU GÜVENLİĞİ BAKANLIĞI
POLİS DAİRESİ
CRUZ BAY, ST. JOHN

Henry Spearman tabelayı incelerken biraz kararsız gibiydi. Polis karakollarına girmeye hiç alışkın değil-

di, ama bu bilgiyi aktarması geldiğine karar vermişti. Kapıyı açtı, masadaki görevliye yaklaştı. "Cinnamon Bay'deki cinayet soruşturmasıyla görevli kişi kimse onunla konuşmak istiyorum. Sanırım adı Vincent'ti." Masadaki çavuş cevap veremeden kapı tekrar açıldı, Spearman'ın aradığı polis binaya girdi.

"Franklin, bu adam seninle Decker cinayeti hakkında konuşmak istiyor."

Vincent kısa boylu, kel kafalı beyefendiyi görünce şaşırdı. Bu ziyaretçinin profesör olduğunu, iki gün önce o cinayetle ilgili olarak kendisine pek az şey söyleyebildiğini hatırladı. Meraklanmıştı. Spearman'ı kendi odasına davet etti.

Üst camı kırılmış gri metal masanın yan tarafındaki sandalyeye oturan Spearman, dikkat kesilen polise geliş nedenini anlatmaya koyuldu. Ama söze başlamasından kısa bir süre sonra Vincent'in yüz ifadesi tedirgin bir şaşkınlığa dönüştü. "Şunu iyice anlayalım, Profesör. Siz katilin kim olduğunu, ekonomik teoriye dayanarak bulduğunuzu söylüyorsunuz, öyle mi?"

"Bundan eminim."

Komiser Vincent arkasına yaslandı. Kızsın mı, gülsün mü, bilemiyordu. Profesör belki de çatlağın biriydi. Spearman, yürüttüğü ekonomi mantığını anlatmaya başladı. Ama Vincent ona inanmaz bakışlarla bakıp duruyordu. Tam Spearman suçlamayı yapacağı noktaya yaklaşırken Vincent onun sözünü kesti. "Bakın, Profesör, bunları hiç anlayamadığımı itiraf edeyim. Ayrıca bu ekonomi kanunlarının, talep falan gibi şeylerin cinayetle ne ilgisi olabileceğini de hiç bilemiyorum. Korkarım katilleri parmaklıkların geri-

sine tıkabilmek için elimde teorilerden çok daha fazlası olmalı."

"Ama size şu ana kadar söylediklerime baktığınızda, beni sonuna kadar dinlemek istersiniz herhalde. Hipotezimi ancak ondan sonra inceleyebilirsiniz."

"Kesinlikle hayır! Söylediklerinize baktığımda, kimin kanunları nasıl ihlâl ettiğini göremiyorum."

Spearman başını kaldırdı, Vincent'in masasının arkasındaki kütüphanede, Virgin Adaları Açıklamalı Yasaları adını taşıyan bir dizi ciltli kitap gördü. "Benim iktisatta uyguladığım yasalar, sizin polis işinde uyguladığınız yasalardan farklıdır," dedi. "Ekonomik yasalar ihlâl edilemez."

Vincent, "İhlal edilemeyen yasalar benim ilgi alanıma girmez," diye karşılık verdi.

"Ama girmeli," diye düşündü Spearman. "Mutlaka girmeli. Belki ben bunu kanıtlamayı başarırım."

8

Cinnamon Bay'in gece kulübü olarak kullandığı açık hava pavyonundan buram buram rom kokuları yükseliyordu. Tropik gardenyaların aroması da, konukların pahalı parfümlerine eklenmekteydi. Ricky LeMans'la orkestrası daha salon dolmadan çalmaya başlamıştı. Konuklar birer ikişer gelirken sahneden "Marianne" ezgisi yükseldi.

Komiser Vincent bu akşam oteldeydi. Charlotte Amalie'de çalışan meslektaşı Aberfield onun yerinde olsa, o da suç yerini yakinen göz altında tutardı herhalde. Kendisi de öyle yapmalıydı. Ayrıca bu gece, Baskıncılar'ın programı olduğu biliniyordu. Hem LeMans ile orkestra üyelerini, hem de Vernon Harbley'i rahatça sorguya çekebilirdi. Bu arada komiserin gözleri salonu tarayıp duruyordu.

Pavyonun ortalarına yakın yerdeki bir masada Bayan Felicia Doakes ile Profesör Matthew Dyke oturmaktaydı. Dyke'ın sorgusu sırasında aşırı uçarı davranması komiseri epey sinirlendirmişti, ama yine de sırık gibi ilahiyatçıdan kuşkulanmak için herhangi bir neden göremiyordu. Beri yandan, bu gece Dyke, Bayan Doakes'la birlikteydi. Bayan Doakes'un Decker'dan hiç hoşlanmadığını Vincent'e birçok otel konuğu tekrar tekrar söylemişti. Gerçi Bayan Doakes'un bu cinayeti tek başına işleyebileceğini düşünmek zordu, ama komplo ihtimalini yabana atmak da olmazdı. Dyke'la Bayan Doakes baş başa vermiş, hararetle konuşuyorlardı. Vincent bu ikisinin böyle etrafın farkına bile varmadan

konuşup durdukları konunun ne olabileceğini merak etti. Ne konuştuklarını bilse, belki cinayetle ilgili olarak her ikisinden ayrı ayrı öğrenebileceğinden daha fazlasını ortaya çıkarabilirdi. Ama Vincent o ikisinin arasında geçen sözleri duyabilseydi bile, bunu herhangi bir komployla ilişkilendirmesi çok zor olurdu, çünkü o sırada masadaki konu, Batı Hint Adalarına özgü bir yemeğin tarifiydi.

Mavi beyaz takım giymiş, salonda Vincent'in tam karşısında bir yerde oturmakta olan atletik yapılı kadını da bir keresinde General Decker'ın masasında görmüş, sonradan adının Laura Burk olduğunu öğrenmişti. Otel konukları arasında, kavalyesi olmayan tek genç kadın oydu. General Decker'la karşılaşmasını pek masum bir olay olarak anlatmıştı. General onu birlikte yemek yemeye davet etmiş, o da kabul etmişti. Çirkin adam sayılmazdı, diye eklemişti anlatırken. Yaşı biraz ileriydi ama kibar bir görünüşü vardı, diyordu. O akşam yemek bittiğinde, Laura Burk başı ağrıdığı için izin istemiş, erkenden bungalovuna dönmüştü. Generalin ölümünü ertesi güne kadar duymadığını iddia etmekteydi. Vincent baş ağrılarının kadınlara özgü tipik bir şikâyet olduğunun farkındaydı, ama nedense bu kadar atletik görünüşlü birine öyle şeyleri yakıştıramıyordu.

Vincent'in dikkati salonun kapısına döndü. Orada metrdotel, Henry Spearman'la eşi Pidge'i karşılıyordu. Spearman'ları görünce öğleden sonraki saçma sapan konuşmaları hatırladı, acaba Aberfield hiç bu Harvard'lı iktisatçı gibi insanlarla uğraşmak zorunda kalıyor mu, diye merak etti. Vincent şu sıra Spearman'la fazla sık

karşılaşmayacağını umdu. Onu kafadan çatlak saymış, çoktan gözden çıkarmıştı.

Spearman'lar bir masaya doğru götürülürken, Jay Pruitt, "Doktor Spearman, Bayan Spearman, bize katılmaz mısınız?" diye seslendi.

Pidge, "Haydi katılalım," dedi. "Bayan Pruitt'le kumsalda tanıştım, şark halılarına ikimiz de ilgi duyuyormuşuz. Kocası da türlü türlü şeyler biliyor." Spearman gülümsemekle yetindi. Türlü türlü şeyler öğrenmeye pek niyeti yoktu ama yine de daveti kabul etti.

"Bir numaralı halk düşmanıyla oturmaya korkmuyoruz, ha?" Jay Pruitt, Decker cinayetinin baş sanığı olmanın tadını çıkarıyordu. Her zaman ilgi çekmeye can atan bu adam, aradığı ilgiyi bu sayede bulmuştu. Hattâ durumu olduğundan daha fazla abartıyor, otelden çıkmasının yasaklandığını ima eder biçimde davranıyordu.

"O zevk bana ait. Daha önce bir halk düşmanına en fazla yaklaşabildiğim yer, postanenin duvarında resmini görmekti. Eğer gerçekten o listeye girmeyi başardınızsa, günün birinde sizi gururla arkadaşlarıma gösterebilirim.

Pruitt, Spearman'a yılışık yılışık sırıttı, ardından güldü. Sonra birdenbire sordu. "Şurada dans eden kadını görüyor musunuz?" Siyah, omuzları açık kokteyl elbisesi giymiş orta yaşlı kadını gösteriyordu. Kadın, ellilik gösteren, genç bir takım giymiş kocasıyla dans etmekteydi. "Dün onu dansa kaldırmak istedim, bana dans etmekten hoşlanmadığını söyledi. Ama doğru olamaz. Besbelli dans etmeyi seviyor. Yüzündeki mutlu ifadeye baksanıza."

Henry Spearman, "Size söylediği doğru olabilir," dedi. "Hattâ herhalde doğru. Kocasıyla ikisinin karşılıklı bağımlı yarar işlevleri olabilir. Nice evli çiftte olduğu gibi. Ekonomi biliminin 'aşk' dediği budur zaten."

"Karşılıklı bağımlı ne?" dedi Pruitt.

"Karşılıklı bağımlı yarar işlevleri. Eminim zaman zaman sizin de vardır öyle şeyleriniz. Anlamı, yaptığınız bazı işlerden aldığınız zevkin, bir başkasının mutluluğuna bağlı olması demektir. Yani örneğin o hanım, kocasının tatilde eğlendiğini bilmekten bir yarar, ya da bir tatmin duyuyor olabilir. Dans etmeyi adam seviyor da kadın sevmiyorsa, yine de kocasıyla seve seve dans edebilir, çünkü sağladığı yarar, kocasininkine bağımlıdır."

Pidge söze karıştı. "Yani sen şimdi aşkı bile ekonomi yoluyla mı açıklıyorsun, Henry? Biraz fazla ileri gitmiyor musun?"

"Aşk, nefret, iyilik, kötülük veya başka insanları da içeren herhangi bir duyguya, ekonomik analiz de uygulanabilir demektir. 'Seni seviyorum' dediğim zaman, benim yararım ya da tatminim seninkiyle birbirine dolaşmış demektir. Tabii bu ifadeyi bir aşk şarkısına sokmak zor olurdu." Henry Spearman yaptığı açıklamadan memnun gibiydi.

Ama Pamela Pruitt, aşk ekonomisine dair bu akademik konuşmalardan sıkılmış gibiydi. Bu sohbeti kokteyl saati için uygun bulmadığı belliydi. Ufacık bir sessizlik bulunca konuyu hemen değiştirdi. "Jay, şuradaki çift de dans etmeyi senin kadar seviyor bence," dedi. Başıyla pistin öbür köşesini gösteriyordu. Pruitt'le

birlikte Spearman'lar da gösterilen yere baktılar, orada Doug ile Judy Clark'ı gördüler.

Bayan Spearman, "Onlar Michigan'lı Clark'lar," dedi. "Bungalovları Turtle Bay'de, bizimkinin yanında. Dansı sevdikleri konusunda da haklısınız -en azından Judy seviyor. İki gün önce çocuklarını büyükanneleriyle, büyükbabalarıyla kalmaya yollamışlar. Judy'nin dediğine göre, bebek bakıcısı tutmaktan kurtulunca artık burada, otelin salonunda eğlenebilecek duruma gelmişler."

Jay Pruitt onları bir süre seyredip kararını açıkladı. "Eh, ikisi de pek usta dansçı sayılmaz. Gel, hayatım, Karaip müzikleriyle nasıl dans edileceğini gösterelim onlara." Pruitt'ler piste doğru giderken yolda Yargıç Curtis Foote'la eşinin yanından geçtiler. Onlar da kendilerine bir masa bulmaya çalışıyorlardı. Foote'lar salona girince çok sayıda başlar onlara dönmüştü. Nedeni yargıçın mevkiinden çok, eşinin her zaman akıl durdurucu kıyafetler giymesiydi. Bu akşam Virginia Pettingill Foote'un üzerinde turuncu ipek bir kaftan vardı. Tek süsü, beline kadar inen gümüş zincir bir kolyeydi. Ucunda üçgen bir pandantif sallanıyordu. Üç köşesinde üç parlak pırlanta vardı.

Spearman'lara yakın boş bir masaya oturduklarında, Komiser Vincent'in dikkatli bakışları onları buldu. Cruz Bay detektifine göre, Foote'lardan kuşkulanmak için bir neden yoktu. Decker öldüğü gece gerçi onlar da oteldeydi, ama Vincent'e göre, Yüksek Mahkeme yargıçlarından pek sık katil çıkmıyordu. Pettingill ailesinden de çıkmıyordu. Zaten Foote'ların geçmişine şöyle bir bakmış, maktulle bir ilgileri olduğuna

dair işaret görmemişti. Vincent'in asıl dikkatini çeken, Foote'lar değil, oturdukları masaydı. Vernon Harbley'in masalarından birine oturmuşlardı. Vincent, cinayet gecesinde General Decker'a da aynı garsonun servis yaptığını biliyordu. Adamı öldüren zehiri ona vermek için daha önce de sayısız fırsatlar bulmuş bir garsondu. Ayrıca Vincent, garsonun özenle servis yaptığı beyazlardan nefret ettiğini de biliyordu. İçinde bir ürperti hissetti. Yargıç Foote da tehlikede olabilirdi. Siyah iktidar hareketi büyük olasılıkla Foote'u da düşman sayacaktı. Komiser bir fırsat bulup yargıcı uyarmaya, dikkatli olmasını söylemeye karar verdi.

O sırada Vincent'ın dikkati de, salondaki nice kişiyle birlikte, dans pistinde olup bitenlere döndü. Orkestranın önündeki parke zeminli pistte bir tek çift kalmıştı. Diğer dansçılar çabalarına son vermişlerdi. Kimi bunu gerçekten, ortada dans eden çifte duydukları hayranlıktan ötürü yapmıştı. İyi dansçılar genelde, üstün yetenekli dansçı görünce kenara çekilirdi. Kiminin amacı ise daha dar bir bakış açısından kaynaklanıyordu, ya kendi danslarının bu şekilde göze batmasını istemiyor, ya da fiziksel bir kazadan, yaralanmadan korkuyorlardı. Bu da olmayacak şey değildi. Jay Pruitt'in dans pistinde yaptığı antikalıklar arasında ikide bir iki bacağını "v" biçiminde iki yana açarak havaya sıçrayıp elleriyle ayak parmaklarına dokunmak bile vardı. Yere indiğinde genellikle kazaska yapar gibi çömelik durumda kalıyor, bacaklarını ritme uyarak ileri fırlatıp duruyordu. En yaman figürü, apansız kalkıştığı bir tür ters perendeydi. Perende bittiğinde yerden muziğin ritmine uyarak kalkıyordu. Bu arada

ağzındaki pipo hiç çıkmıyor, görünüşe göre onu orada pek bir çaba harcamadan tutabiliyordu. Bütün bu gösteri esnasında, karısı orta sahayı ona bırakıp kenarlarda tek başına bir calypso yapmayı seçmişti.

Doug ve Judy Clark da Pruitt'in akrobasilerini görünce pistten çekilenler arasındaydı. Masalarına dönmeye çalıştıklarında, oraya Foote'ların oturmuş olduğunu gördüler. "Doug, orası bizim masamız değil miydi? Yüksek Mahkeme yargıcıyla karısı gelip oturmuş!"

"Onlara oranın bizim masamız olduğunu söyleyeyim mi?"

"Tanrım, yapma, başka masa bulalım." Judy'nin gözleri, alternatif aramak üzere etrafta dolaşmaya başladı.

Clark'lardan pek hoşlanan Pidge Spearman onların çaresizliğini hissetmişti. "Bize katılsanıza!" diye seslendi. Başıyla iki boş sandalyeyi göstererek, "Bunlar Pruitt'lerin," dedi. "Ama masamızda daha yer var." Henry Spearman hemen kalktı, iki sandalye daha bulup getirdi.

"Yaman bir gösteri, değil mi?" dedi Pidge Spearman.

Clark'lar, "Pruitt'leri mi demek istiyorsunuz?" dediler.

"Evet, daha önce böyle danseden görmemiştim." Bayan Spearman daha sakin danslara alışkındı. Çiftlerin birbirine tutunarak pistte hareket ettiğini görnüştü hep. Pruitt'lerin dans biçimini aslında onaylamadığını hissediyordu, ama onlar danslarını bitirip masaya döndüklerinde bir şey belli etmedi.

"Clark'ları tanıyorsunuz, değil mi?" dedi Spearman.

"Doktor beyi mi?" Jay Pruitt gözlerini Douglas Clark'a çevirmişti.

Bayan Spearman, "Evet," diye araya girdi. "Dr. Douglas Clark ve eşi Judy."

Dr. Clark, "Pruitt'lerle tanışmıştık," dedi. "Son sohbetimizde yanılmıyorsam bana iğne yapmanın en doğru yolunu anlatmıştı."

Pruitt, Spearman'lara döndü. "Ha, evet," dedi. "En önemlisi, şırıngadaki tüm hava baloncuklarını çıkarmak. Ayrıca iğne tene tam doksan derecelik açıyla girerse daha az acıtıyor."

"Lütfen, Jay, Dr. Clark'ı kendi tıp fikirlerinle rahatsız etme." Pamela Pruitt'in kocasına çıkışması Clark'ı rahatlatmış gibiydi. Altısı yerleştiler, çelik sazlar orkestrasının müziğini dinlemeye koyuldular.

Komiser Vincent önce Matthew Dyke ile Bayan Doakes'un oradan birlikte ayrılmakta olduklarını sandı. Ama sonradan, bir başka grupla konuşmak üzere yerlerinden kalktıklarını anladı. İlahiyat profesörü, Pruitt'lerin masasına yönelmişti, Felicia Doakes da onu izliyordu.

Dyke upuzun burnunun tepesinden bakarak, "Biz de katılsak bir sakıncası var mı?" diye sordu. Sonra cevap beklemeden iki sandalye kapıp getirdi. Normal selamlaşmalardan sonra Profesör Dyke neden geldiğini açıkladı.

"Bende bir belge var, Henry. Senin özellikle ilgini çeker sanıyorum. Bu adalardaki ekonomik durumu güzelce özetliyor."

Spearman, "Nereden buldun onu?" diye sorarken sesi tedbirliydi. Karmaşık durumları özetleme çabalarını her zaman kuşkuyla karşılardı.

"Bilirsiniz, oteldeki siyah elemanların birçoğuyla yakın arkadaşlıklar geliştirdim. Ben onları kendi araştırmam için gerekli soğuk istatistiksel veriler olarak değil, sosyal durumlarına çok ilgi duyduğum insanlar olarak görüyorum. Garsonlarımızdan Vernon Harbley bana, bazı elemanlar arasında gizlice dolaşıp duran bir bülten verdi. İşin ilginç yanı, bülteni yayınlayan da bu gece bizi eğlendiren adamın ta kendisi. Bültenin St. John'a gelişinin hep Baskıncılar'ın burada performansı olduğu günlere rastlaması tesadüf değil."

Profesör Spearman, Baskıncı antetli şık bülteni Dyke'ın elinden alırken, Dyke da ona okumasını istediği yazıyı gösterdi. Spearman'ın güçlü ışık altında bile fazla iyi göremeyen gözleri, mum ışığından yararlanarak yazıyı görmeye çalıştı.

Sonunda başını kaldırırken, "Bakıyorum bu gecenin sanatçısı oldukça Marksistmiş," diye görüşünü açıkladı. Spearman'ı bu karara götüren şey, LeMans'ın o yazıda Virgin Adalarındaki sosyal tedirginliği açıklayış biçimiydi. Gözlemcilerin çoğuna göre, Batı Hint Adaları bölgesinin Hollanda, Fransa, İngiltere'ye bağlı topraklarıyla bağımsız adalarının yoksul ortamı içinde, yabancı siyahların bölgenin her yanından Virgin Adalarına göçüp durması, burada yaşayan yerlilerin beyaz yakalı işlerden aşağı koşullarda çalışmayı reddetmesinden kaynaklanmıştı. Sonunda vasıfsız işçilerin çoğu dışardan gelenler olmuş, beden işleri onlar tarafından yapılmaya başlamıştı. Bin dokuzyüz ellilerin

ortalarında başlayan ekonomik büyüme, bu işçilere olan talebi öylesine patlatmıştı ki, vatandaş olmadıkları ve oy kullanmadıkları halde ada yerlilerinden daha çok para kazanmaya başlamışlardı. Yerliler, yabancı işçileri küçümsüyor, onlara garrot diyorlardı. Çok kızıyorlardı onlara. Ve sonunda, siyahı siyahla karşı karşıya getiren bir ekonomik üstünlük mücadelesi başlamıştı.

Oysa LeMans'a göre bu düşmanlık duyguları yanlış yönlendirilmekteydi. Asıl mücadele siyahlarla beyazlar arasında olmalıydı. Bültende iddia ettiği şey, dışardan vasıfsız işçi getirmenin adada ücretleri düşük tutmak işin uygulanan bir sistem olduğu, böylelikle Virgin Adalarındaki siyah halkın bölünmeye çalışıldığıydı. Beyaz iş adamları bu işçileri adalara getirmekle ücretleri düşürebiliyor, korkunç kârlar elde ediyordu. Siyah işçiler bu kadar az para kazandıkları için, kendi adalarında toprak sahibi olamıyor, toprakları hep Amerika'dan gelen zenginler alıyordu.

"Neden ona Marksist diyorsun?"

"Bu iddianın eski bir Marksist kavramına dayandığını herhalde görüyorsundur. Kapitalistlerin ücretleri düşük tutmak için geride bir işsizler ordusu bulundurma ihtiyacına ilişkin kavram. Bu olayda işsizler ordusunun rolünü, dışardan gelen işçiler üstlenmiş. Bunu LeMans'ın sınıf mücadelesi görüşüyle birleştirdiğinde, Marks motifinin standart unsurları tamam oluyor."

Dyke itiraz etti. "Bu iddiaya Marksist demek, iddianın yanlış olduğu anlamına gelmiyor. Hem ben zaten Marx'ı her zaman, iş adamlarının kârından çok işçilerin ücretlerini kollayan insancıl bir kişi olarak görmüşümdür. Dışardan yabancı işçi getiren bu iş adamlarının davranışını başka nasıl açıklayabilirsin?"

"Akla gelen bir başka açıklama var tabii," diye karşılık verdi Spearman. Ders anlatırken yaptığı hareketleri yapmaya başlamıştı. "Üstelik adalardaki yüzlerce iş adamının başbaşa verip komplo kurmasını, sömürücü davranışlara yönelmesini de gerektirmiyor."

"Neymiş o açıklama?"

"Yabancı işçilerin buraya, daha iyi bir hayat sürme umuduyla gelmesi. Kendi adalarında ekonomik durumlarını berbat, geleceklerini karanlık görünce, kısmetlerini aramak üzere Virgin Adalarına geliyor olabilirler. Buradaki ücretler, ilahiyat profesörlerinin standartlarına göre düşük sayılsa bile, bu insanların eski yurtlarında bulabileceklerinden yüksek."

"Eh, yabancılar buraya kendi istekleriyle geliyor bile olsa, iş adamlarının bu durumdan çıkar sağlaması sence ahlâkî bir davranış mı?" Dyke gözlerini kısmış, Spearman'a dikmişti. "İsteseler daha az kâra razı olur, adamlara daha yüksek ücret ödeyebilirler."

Spearman buna bir başka soruyla cevap verdi. "Yani sen, kârı maksimize etme davranışının ahlâk dışı olduğunu mu söylüyorsun?"

"Evet," dedi Dyke açıkça.

Bu noktada Bayan Felicia Doakes artık kendini tutamadı, Matthew Dyke'a döndü. "Ah, umarım öyle düşünmüyorsunuzdur, çünkü daha geçen gün Dr. Spearman'dan, benim de yemek kitabımı yayımlarken kârımı maksimize etmeye çalışan bir kapitalist gibi davrandığımı öğrendim."

Spearman, Bayan Doakes'un sözünü hafifçe baş sallayarak kabullendi, sonra sandalyesinde biraz öne geldi. Kısa boylu olduğu için, ayaklarını yere değdir-

mekte güçlük çekerdi. "İnsanların kârlarını en yüksek düzeye çıkarma çabasının ahlâkî olup olmadığı konusunda yorum yapamam, ama bunun çok yaygın bir insan davranışı olduğunu gözlemlemiş biriyim. İlahiyat profesörlerinin bile bu davranışı sergilediği görülmüştür. "

Profesör Dyke'ın yüreği sarkar gibi oldu. Meslekdaşıyla giriştiği bu seferki tartışmadan da yenik çıkacakmış gibi bir duygu gelmişti içine. Ama artık iş isten geçmişti, geri çekilemezdi. "O karanlık îma eğer beni hedef alıyorsa, acaba ne zaman kâr makimizasyonuna kalkışmışım?"

"Hatırladığıma göre bir yıl kadar önce bir dinî toplantıya gitmiştin, değil mi?"

"Ha, Edinburgh'a gittiğim zamanı mı söylüyorsun?"

"Herhalde o zamandı. Her neyse, evini o süre için bir konuk ekonomi profesörüne kiraladın. Evi tutabilmek için başkalarının teklif ettiği kiradan fazlasını teklif etti, kazandı. Ama takdir edersin ki eğer evi daha ucuza vermeye razı olsaydın, Harvard'da master ya da doktora yapmakta olan pek çok öğrenci seve seve tutardı. Sen yine de, alabileceğin paradan eksiğine razı olmadın. Bu da işçilerine gerekenden fazla para vermeye yanaşmayan iş adamının davranışından farksız." Spearman sustu, içkisini süsleyen ananas diliminden bir lokma ısırdı, sonra devam etti. "Aslına bakarsan üniversite saymanına göre ilahiyat fakültesindeki meslekdaşlarının çoğu da maaş pazarlığı yaparken kampüsteki diğer profesörler kadar ısrarcı davranıyorlarmış. Belki olup bitenler benim dikkatim-

den kaçmış olabilir, ama sizin fakülteden hiç kimsenin çıkıp da maaşının indirilmesini istediğine henüz tanık olmadım."

Profesör Dyke'ın verecek cevap bulamama durumuna pek sık düşmediği ortadaydı. Hafifçe gülümsemekle yetindi, geri çekilip içkisini eline aldı.

Franklin Vincent piposunu ikinci kere dolduruyordu. Deminden beri izlediği ateşli tartışma sona ermiş gibiydi. O da dikkatini yeniden Laura Burk'un oturduğu masaya çevirdi. Ciddi giyimli yalnız kadın, önüne konan hesap pusulasını imzalamaktaydı. Sonra yerinden kalktı, komiserin oturduğu tarafa doğruldu. Gidiyor gibiydi. Vincent içinden, ona sormak istediği soru olup olmadığını düşündü. O kararını veremeden, genç kadın birdenbire Bay ve Bayan Foote'un masası önünde durdu, yargıçla konuşmaya başladı.

Vincent onların neler konuştuğunu duymaya çalışıyordu ama ilk sözleri hiç duyamadı. Sebep yalnız aradaki uzaklık değildi. Çelik sazlar orkestrası da bu arada pek gürültülü parçalarından birine başlamıştı. Vincent hafifçe sola, destek kolonlarından birinin gerisine doğru kaydı. Daha fazla sokulsa dikkati çekerdi.

Yargıç galiba, " ... her gün o yollarda koşuyorum," diyordu. Laura Burk'ün cevabını duyamadı. Ama ateşli ateşli konuşuyor, besbelli kendisi için çok önemli bir şeyi anlatıyordu. Derken birdenbire elini çantasına daldırdı, fotoğrafa benzer bir şey çıkarıp yargıcın burnunun altına uzattı. Komiser Vincent, yargıcın ilgi gösterdiği resmi görebilmek için neredeyse parmak uçlarına kalkacaktı. Ama göremedi. Laura Burk, Foote'ların masasından ayrılıp gecenin karanlığına çıktı.

Cruz Bay detektifi yeni bir kararsızlık daha geçirdi. Laura Burk'ü izlemeli miydi. O kısa süreli kararsızlık ânında, Foote'ların masasında beklemediği bir aile tartışması çıkmış olduğunu fark etti. Curtis Foote resmi heyecanla karısına gösteriyor, bir şeyler söylüyordu. Vincent bu arada, "... kayıtlarıma", kelimesini duyar gibi oldu. Karı koca tartışırken sesleri yavaş yavaş yükseldi, orkestranın gürültüsüne rağmen duyulabilir hale geldi. Vincent artık söylenenleri izlemekte zorluk çekmiyordu.

"Açıkça belli, sevgilim. Gerçekten de, senin hayal gücünü daha zengin sanırdım. En azından bana olan saygından ötürü ilişkini gizli tutmaya çaba gösterebilirdin."

O sırada Vernon Harbley masaya iki içki bırakmaya geldi. Foote'lar garson gidene kadar konuşmadılar.

"Seni temin ederim, onu daha önce ömrümde görmedim. Masamıza onu benim davet etmediğimi sen bile fark etmişsindir herhalde." Fotoğrafı karısına uzatırken parmaklarının tersiyle resme tık tık vurdu. "Bu bir bahane değil. O kadın ciddiydi."

"Eh, bütün bunları kayıtlarına girerken eminim kadının telefon numarasıyla vücut ölçülerini de girersin ki gelecek kuşaklara aktarabilesin." Sonra fotoğrafı kaptı, bir anlığına inceledi.

Foote belli ki karısının davranışına çok kızgındı. "Her şeyi çarpıtıyorsun. Bunun o kadın için ne kadar önemli olabileceğini anlamıyor musun? Odaya döndüğümüzde bunu önceki kayıtlarımla karşılaştıracağım."

"Bu kayıt gerçekten gördüğün bir şeyle mi ilgili, yoksa cinayet konusundaki öbür kayıt gibi mi?" Sesleri artık kısılmış, yüksek bir fısıltı düzeyine inmişti. Çevre masalarda oturanlar, kelimeleri seçmekte zorluk çekiyorlardı. Doug ve Judy Clark gibi bazıları, olaydan utanç duymuş gibiydiler. Profesör Spearman gibileriyse, duymaya çalışırken zorlanıyorlardı.

Foote'ların sesi yeniden yükselince duymak bir kere daha kolaylaştı. "Eskiden yalnızca olup biteni kaydederdin. Artık hayal ettiklerini de kaydetmeye başladın."

"Ginger, gözlemle hayal arasında çok büyük fark vardır."

O sırada müziğin kesilmesi, Foote'lara seslerinin ne kadar yükselmiş olduğunu gösterdi. Orkestra sahneyi terk ederken Komiser Vincent de, diğerlerinin çoğu da, karı kocanın sessizleştiğini gördüler. Mola sırasında Profesör Spearman, Profesör Dyke'ın verdiği broşürün sayfalarını karıştırarak kendini oyaladı. Şirketlerin bu yayına reklam verip vermediğini özellikle merak ediyordu. Reklam varsa, yayının kendi kendini nasıl finanse ettiği anlaşılabilirdi. Arka kapağa vardığında, orada tanıdığı bir yüzün resmini gördü. Rastgele çizilmiş bir resimdi, ama kim olduğu çok belliydi. HEDEF başlığı altında, Curtis Foote'un resmi ve adı vardı. Bu sayının HEDEF'i şu yazılarla açıklanıyordu:

> Milyonlarca insan yoksulluk içinde yaşarken bazılarının nasıl onların emeğiyle zenginleştiğini merak ediyorsanız, Yargıç Curtis Foote'un nice davada verdiği kararlar size önemli bazı fikirler ve-

rebilir. Politikaya atıldığı günden bu yana, kapitalistlerden yana olan her baskıcı yasaya oy vermiş, buna karşılık yoksullara eşitlik ve adalet getirecek her teklifi geri çevirmiştir. Dört yıl önce Başkan bu ırkçıyı Yüksek Mahkemeye atamış, o günden bu yana kendisi, hükümetin siyahlara verdiği birkaç kırıntıyı da geri almaya uğraşmıştır. Verdiği kararlar, çektiklerimize duyarsızlığını ve adalet için, siyah iktidar için kalkıştığımız mücadeleyi görmezden geldiğini göstermektedir. Şimdi de ABD'nin faşist ve ırkçı unsurlarının desteğiyle başkanlığa aday olmak için istifa etmiştir.

Kardeşlerim, Yargıç Foote'la eşi adalarımızda konuktur. St. John'daki Cinnamon Bay'in 32 numaralı bungalovunda kalıyorlar. Onlara nazik davranın.

Spearman bu kışkırtıcı yazıyı okuyunca tedirgin oldu. Böyle bir kışkırtma, fanatiklerden birini Foote'a veya karısına karşı harekete geçmeye teşvik edebilirdi. Foote'un bunu bilmesi gerektiğine karar verdi. Belki gerekli önlemleri almak isterdi.

Broşürü sahibine verirken, Profesör Dyke'ın kulağına eğildi, "Bunun arka kapağındaki yazıyı okudun mu?" diye sordu.

"Evet, okudum. Tam gözünden vuruyor, değil mi? Eski öğrencilerimden üçü onun yüzünden şimdi hapiste. Beyaz Saray'ın nöbetçi kulübesini liberalleştirmek istedikleri için. Bu faşist, sivil itaatsizlik hareketinin bastırılmasından neredeyse tek başına sorumlu."

"Eh, belki öyledir, ama ben kendisinin bu yazıdan

haberdar olması gerektiği kanısındayım. Bunu ona göstermen gerekmez mi sence?"

Dyke, "Zor bir şey değil ki," dedi. "Belki bu arada ona ahlâkî adalet konusunda küçük bir ders de verebilirim." Broşürü Spearman'dan alıp ceketinin cebine soktu, yargıca yöneldi.

"Yargıç Foote, izninizle kendimi takdim edeyim. Ben Profesör Matthew Dyke. Harvard İlahiyat Fakültesindenim. Sizi ilgilendirebilecek bazı bilgilerim var."

Curtis Foote'un deminki aile tartışması nedeniyle hâlâ sarsılmış durumda olduğu belliydi. Masadaki gerilimi azaltacak bu ziyareti hevesle karşıladı. Virginia'nın uçarı ruhsal durumlarının, yabancı birini görünce çabucak değişebildiğini biliyordu. Profesörü sandalyeye buyur ederken karısına döndü. "Hayatım, bu bey, Profesör Matthew Dyke. Adını belki hatırlarsın, yeni ahlâk-dışı akımı savunan adam. Profesör Dyke, eşim Virginia Foote."

Dyke o zamana kadar oturmuştu bile. Ama duyduğu sözlerle ilgili duyguları biraz karışıktı. Foote'un çalışmalarını bilmesi bir iltifattı, yargıcın güzel eşiyle tanışmaktan da memnuniyet duymuştu. Ama yeni ahlâk-dışı ifadesi sinirine dokunmuştu. Kitabının başlığı haksız yere çarpıtılmış gibi geliyordu ona.

Foote, Dyke'a bir içki ısmarlamayı teklif etti, ama daha o cevap veremeden, eşine dönüp bir açıklama daha yaptı. "Bize öldürmenin, hile yapmanın, yalan söylemenin ve çalmanın kötü bir şey olmadığını, hattâ ahlâkî bile sayılabileceğini söyleyen profesör bu, tatlım. Ama tabii ancak bu hareketler sevginin çağ-

rısı nedeniyle zorunlu hale geliyorsa." Yeniden konuğuna döndü, devam etti: "Derin bir ilahiyatçının çalışmalarına haksızlık etmek istemem. Tutumunuzu doğru özetledim mi acaba?"

Bu arada Bayan Foote söze karıştı. "Aman, ne kadar ilginç bir felsefe. Bir kadının kocasını etik olarak öldürmesine ilişkin durumlar da var mı?" Bakışları Dyke'dan ayrıldı, Virginia kocasına abartılı bir tatlılıkla gülümsedi.

Dykes artık tutumunda da, sesinde de, sevimliliğe yer verme ihtiyacından kurtulmuştu. "Ben buraya ahlâk oyunları oynamaya gelmedim, zaten kocanızın tüm kariyeri de o konudaki duyarsızlığını gösteriyor", dedi. "Ben buraya, bu broşürde yazılanları bilmeniz gerektiğini düşünen birinin önerisiyle geldim. Yazıyı yazan, bu gece sizi burada eğlendirmekte olan kişi." Dyke broşürü masaya bıraktı, ayağa kalkıp topukları üzerinde sert bir hareketle döndü, salonun kapısından çıkıp odasına yöneldi.

Dyke giderken Baskıncılar da son performanslarına başlamak üzereydiler. Ama yargıç son sayfadaki resmi ve yazıyı görünceye kadar onlar son şarkıya gelmişlerdi bile. Sahnede "Yellow Bird" çalınırken yargıç Foote yazıyı ikinci kere okudu, gözle görünür bir tedirginlik gösterdi. Şarkı biterken kalkıp öfkeyle Ricky LeMans'a yaklaştı.

"Karakterime yönelik bu hakaret dolu saldırı çok çirkin," dedi. "Benim mahkememde olsanız, sizi mahkemeye hakaretle suçlardım."

"Ama sizin mahkemenizde değiliz. Siz bu adalardayken benim kardeşlerimin mahkemesindesiniz. Ve bu mahkemede sizin için ancak nefret ve hakaret var."

9

Charlotte Amalie'nin daracık, kıvrıla kıvrıla ilerleyen sokakları, kentin geçmişini temsil ediyordu. Mimarî açıdan bakıldığında, korsanların limana demir atmasından, köle tacirlerinin insan kargolarını boşaltmasından, Danimarkalı plantasyon sahiplerinin beyaz altın dedikleri şeker kamışlarını ihraç etmesinden bu yana, pek de fazla bir değişiklik olduğu söylenemezdi. Kentin karakterini eski kiliseleri, hisarları, devlet binaları sürdürüyordu. Charlotte Amalie'nin başta gelen alışveriş merkezi, Dronningens Gade denilen bölgeydi. Oradaki dükkânların çoğu aslında eski depolar, antrepolardı. Bunlar kentin "Batı Hint Adalarının yüreği" diye bilindiği günlerden kalmaydı. Charlotte Amalie öyle büyük bir limandı ki, oradan gelip geçen envanterle ancak çok sayıda antrepolar başa çıkabilirdi.

Spearman'lar günü burada geçirmeye karar vermiş, otelin düzenlediği geziye yazılarak St. Thomas adasına gelmişlerdi. Tüm ziyaretçiler gibi onlar da yamaca kurulmuş bu kentin canlı yaşamının keyfini çıkarmaktaydılar. Dükkânlarda satılan malların ucuz fiyatlarından zevk almak için insanın mutlaka iktisatçı olması da gerekmiyordu.

Bayan Spearman, "Neden burada satılan şeyler Boston'da satılanlardan çok?" diye sordu.

"Aslında toplam sayıya bakılırsa, Boston'da satışa sunulan mallar kesinlikle buradakinden fazla. Ama senin asıl sormak istediğin soru başka. Adanın nüfusuna

göre malların bu kadar çeşitli oluşunun nedenini bilmek istiyorsun. İşte o soru çok iyi bir soru."

"Cevabı nedir peki?" dedi karısı. Gözleri köşedeki parmümeride gördüğü inanılmaz çeşitlilikte losyonlardaydı.

"St. Thomas da Boston gibi liman şehri. Ama ikisinin arasında önemli bir fark var. Burası serbest liman. Dünyada bunlardan pek az kaldı. Anlamı, burada satılan hiçbir şeyin üzerine gümrük vergisi bindirilmemiş. Bu malların bazıları bizim orada satılmıyor, çünkü yabancı üreticilerin hem gümrük vergisini ödeyip hem de Amerika'da kârlı pazarlar bulması mümkün değil. Burada bu kadar çok porselen ve cam eşya görmenin nedeni o."

Henry Spearman fiyatlara ilgi duyan bir insan olarak burada hayatının gününü yaşıyordu. Devletin koy-duğu vergilerin, tarifelerin etkilerini bu kadar açık seçik ortaya seren yer pek azdı. Bir kuyumcu dükkânının vitrininde teşhir edilen mallarla ilgili merakı öyle büyüktü ki, şekerci vitrinindeki çocuklar gibi burnunu cama yapıştırdı, yamyassı etti.

"Şuna bak, Pidge. Nivada Chronomaster burada elli dokuz dolara satılıyor -Boston'da olsa yüz on dolar olurdu."

Ama Bayan Spearman meşguldü. Gözleri gerçek anlamda göz kamaştıran bir saatin üzerindeydi. Som yeşimden kadranı vardı. Çevresine pırlantalar dizilmişti, bileziği de altındı. Piaget bir saat. "Bayıldım saate. Ama fiyatına bak." İki bin yirmi beş dolardı. "Boston'da bundan da fazla olabilir mi?"

Profesör Spearman bir tahminde bulunmaya çalıştı.

"Boston'da da, New York'ta da, herhalde en az üç bin beş yüz dolara satılır," dedi. Kalabalık ana caddede ilerlemeye çalışırlarken Profesör Spearman fotoğraf makinelerinde, valizlerde, mücevherlerde, içkilerde ve tütünde de benzer fiyat farkları görünce pek şaşırmadı. Bir tütüncüye girdiler. Spearman sevdiği bir iş arkadaşına bir hediye almaya karar vermişti. Fiyatlarla ilgili Spearman teorisini tez haline getirirlerken birlikte kaleme almışlardı.

"İki kutu Carl Upmann purosu istiyorum", dedi. "Honduras maun ağacından kutuları olanlardan." Dükkâna girmeden önce fiyatının, kendi arkadaşının Harvard Yard'da ödediğinden yüzde elli beş daha ucuz olduğunu görmüştü.

Dükkâncı hevesle, "Kanarya Adalarından gelen seleksiyonumuzu gördünüz mü?" diye sordu.

"Ben puro içmem. Upmann'ları bir arkadaşım için alıyorum. O markayı içiyor."

"Arkadaşınız gerçek konesör olmalı," dedi adam. Bir yandan siparişi torbaya koyuyordu.

Spearman kuru bir sesle, "Pahalı zevkleri var diyelim," demekle yetindi.

Spearman'lar alışverişlerini yapmış olarak öğle yemeklerini Grand Hotel'in verandasında yediler. Burası adanın en eski oteli olmakla kalmıyordu, ayrıca en uzun süre ABD bayrağı altında işletilmiş kuruluşuydu. Oturdukları masadan hem limanı, hem de pastel evlerin serpilmiş olduğu engebeli alanı görebiliyorlardı. Yemekten önce otelin ünlü muz daikirisinden içtiler.

Bayan Spearman biraz düşünceli gibiydi. Genelde ekonomi konusuna fazla ilgi göstermeyen bir kadındı,

ama aklına bir şey takılmıştı. "Henry, neden biri çıkıp buradan ucuza aldığı malları Boston'da fahiş kârla satmıyor?"

"Yine çok güzel bir ekonomi sorusu!" Kahvesinin şekerini karıştırıyordu. "Senin dediğini yapan biri çıksa, bunun adına arbitraj denir. Sonunda Charlotte Amalie'de alıp Boston'da satma işi, burada fiyatları yükseltir, orada düşürür, iki kent arasında fiyat farkı yalnız nakliye maliyeti kadar olur. Bostonlular olarak bu tabii ki bizim yararımıza olur."

"Öyleyse neden biz yapmıyoruz?" diye sordu karısı.

"Çünkü öyle bir şeye kalkışırsak hapsi boylarız. St. Thomas'a ithal edilen mallara gümrük veya sınırlama uygulanmıyor ama, hükümet yanımızda götüreceğimiz mallara sınırlama getiriyor. Dört yüz dolardan fazla malla dönersek gümrük ödemek zorundayız. O zaman arbitraj da kârsız olur." Spearman kahvesini bitirdi, garsona işaret etmeye çalıştı.

Pidge, "Bizim hükümetimiz neden böyle bir şey yapsın?" diye sordu. Bu arada garson da elinde hesapla yaklaşıyordu.

"Korkarım hükümetler her zaman tüm vatandaşlarının çıkarını düşünmez. Bir grubun çıkarlarını desteklemek için -ki bu olayda o grup da iş adamları oluyor- hükümetler genellikle başka gruplara ciddi maliyetler yüklerler –o da bu olayda tüketiciler oluyor."

Otelden çıkıp eski postaneye doğru yürümeye başladılar. Taksi durağı oradaydı. Pidge kentin batısındaki orkide bahçesini görmek istiyordu. Sokakta altı genç siyahtan oluşan bir grup onlara doğru yaklaşmaktay-dı.

Dar yolda tehditkâr bir bariyer oluşturuyor gibiydiler. Sanki kimseyi geçirmemek üzere meydan okuyorlarmış gibi. Spearman'lar yollarına zorlukla ve ürkerek devam ettiler.

Gençlerden hayli düşman tavırlı biri, "Hey, bayım, karanlık bastıktan sonra bu sokaktan geçmesen iyi olur", diye seslendi

Bayan Spearman gözle görülür biçimde sarsılmıştı. Gençlerin sesini duymayacak kadar uzaklaştıklarından emin olunca, "Bizimle neden öyle konuşuyorlar?" diye sordu.

"Adalardaki ırkçı gerilimlerin bir işareti. Bugünlerde buraya neden daha az turistin geldiğini de bu olay gösteriyor." Spearman bir yandan, bekleyen bir taksinin kapısını açıyordu. Orkide bahçesine vardılar. Spearman da orada eşiyle birlikte, dönüş saatine kadar dolaştı.

Kaptan Arvel Blaylock, günü birlik gezi için o sabah getirdiği otel konuklarını Red Hook rıhtımında bekliyordu. Blaylock'un fiziksel görünümü, içinde yaşadığı ortamların bir karışımı gibiydi. Konuklar ona bayılırdı. Esmer, meşin gibi suratı, çoğu günlerini denizlerde geçirdiğine işaret ediyordu. Koca göbeği ise nice gecelerini rıhtımlardaki meyhanelerde geçirdiğinin kanıtıydı. Gençliğinde bir şilebin kaptanı olarak çalışmış, Karaip limanlarının çoğu arasında mekik dokumuştu. Ama bu yaşa gelince artık otelin gemisini St. John ile St. Thomas arasında götürüp getirmenin rahat rutinini seçmişti.

Saat beş olduğunda Blaylock düdüğün ipini çekti, geminin hareket etmek üzere olduğunu bildirdi. Alış-

veriş gezisi için gelip dönen yedi kişiye ek olarak, üç de yeni konuğun geleceğini biliyordu. Herkes gelince, tayfalarına işaretini verdi, gemi yavaşça adanın doğusundaki koyun ağzına doğru süzülmeye başladı. Açık denize çıkınca kaptan dümeni iki tayfaya devretti, yeni konuklara hoşgeldiniz demek ve alışverişe gelenlerle çene çalmak üzere aşağıya indi. Eli kolu torbalarla, içki şişeleriyle dönenlere hep takılırdı Kaptan Blaylock. Tüm paralarını bitirip eve meteliksiz döneceklerini söylerdi onlara. Örneğin kıç tarafta oturan çiftin öyle çok paketi vardı ki, kaptan onları uyarmaya, gemiyi yan yatırdıklarını söyleyip takılmaya kalktı. Bu taktikleri daha önce de kullanmıştı. Yolcuların bu şakaları iyi kaldırdığını biliyordu. Hattâ bazen içlerinden bazıları utangaç utangaç kıkırdardı.

Sancak tarafında oturan çifti bu sabah da farketmişti. Sevimli kaptana gülümsüyorlardı. Kucaklarında paketler yoktu. Ayaklarının dibinde torbalar da yoktu.

"Görünüşe göre siz bugün epey para kazanmışsınız!" dedi onlara.

Koca, "Neden öyle diyorsunuz?" diye sordu.

"Eh, tasarruf edilen bir kuruş, kazanılmış bir kuruş sayılır derler. Siz de epey kuruş tasarruf etmişsiniz. Bunu böyle sürdürürseniz dükkânlarda mallar satılamadan kalacak."

"Yoo, hayır," dedi Profesör Spearman. "Say Kanunu bize diyor ki, tasarruf edilen bir kuruş, harcanmış bir kuruş demektir. Mallara kaygılanmanız gerekmez. Arz her zaman kendi talebini yaratır."

Kaptan Blaylock 'Keynes'çi biri sayılmazdı, bu

nedenle profesörün klasik önerisine uygun bir cevap bulamadı. Başını sallayıp bilgiç bilgiç gülümseyerek aynı kanıda olduğunu gösterir gibi davrandı. Sonra ortaya doğru, "Bana izin verir misiniz?" dedi. "Sanırım tayfaya çayları servis yapmasını söylemem gerek." Dönüp uzaklaştı.

Birkaç dakika sonra iki tayfa gözüktü. Bu sefer garson kılığındaydılar. Yakışıklı genç siyahlara beyaz ceketler pek yakışmıştı. Ellerindeki yuvarlak tepsilerde buzlu çaylar vardı.

Spearmanlar dönüş yolculuğunda çay satın almak istemediler. İkisi de yorgundu, susuzluk hissetmiyorlardı. Motor sesinin ve denizin temiz havasının etkisiyle Profesör Spearman neredeyse uyuklayacaktı. Ama teknenin öbür ucundaki kargaşa onu uyandırdı. Yeni gelenlerden biri, buzlu çayın fiyatına yüksek sesle itiraz ediyordu.

"Seyahat acentem bana içecekler için ayrı para isteneceğini söylememişti."

Abanoz suratlı genç önce şaşırdı. Otel müşterileri genelde bu tür itirazlarda bulunmazlardı. Sonunda, "Otelin politikasına ben karar vermiyorum, efendim," dedi. "Şikâyetinizi bana değil, otelin sahibine bildirin." Ama müşteri yatışmak bilmiyordu.

Spearman orada, koca çeneli, saçları kırlaşmaya başlamış bir adam görüyordu. Yüzü öfkeden kızarmıştı. O kırmızılık, beyaz ceketiyle kontras oluşturuyordu. Çayın parayla satılmasına öfkelendiği bir yana, şimdi de garsonun tavrını küstahlık saydığı için kögürmekteydi.

"Bizim oralarda olsan böyle konuşamazsın," dedi.

Garsonun yüzünde bir an için yoğun bir hınç okundu, ama genç adam hemen arkasını dönüp ön kamaraya doğruldu. Kızgın müşteri, yanında oturan genç çifte döndü, homurdanmalarını sürdürdü. "Bir bardak çaya bir dolar' Atlanta'da o fiyata viski alabilirsin!" Gençler herhalde balayındaydı. Şaşkın bir tavırla, başlarını sallayarak onayladılar. Kendileri çaydan satın aldıkları için utanmış gibiydiler.

Kaptan Blaylock artık dümene geçtiği için aşağıdaki tatsız olayı kaçırmıştı. Dalgalı deniz aşıldığında genellikle dümeni kendisi devralır, rıhtıma yanaşırken bu işi kendi yönetmek isterdi. Otelin rıhtımına yanaşırlarken motorları ustalıkla geri vitese taktı, rıhtıma asılı lastiklere hafifçe sürtünerek yanaştı. Halatlar sağlam bağlanıp yolcu iskelesi atıldığında, otelden gelen genç bayan yeni konuklara isimleriyle seslendi, elindeki bloknota işaretledi,

"Bay ve Bayan Johnston?" diye bağırdı neşeli bir sesle.

Balayı çifti, "Buradayız," diye karşılık verdi.

"Geldiğinize çok memnun olduk. Resepsiyon tam karşıda." Kız rıhtımın ilerisindeki otel girişini gösteriyordu.

"Ya Bay Fitzhugh, Bay Bethuel Fitzhugh?" diye şakıdı bu sefer.

Demin tartışma çıkaran suratsız adam bir an sessiz oturmayı sürdürdü, sonra başını kaldırdı, "Herhalde beni demek istediniz," dedi. "Fitzhugh benim."

Cinnamon Bay'e hoş geldiniz, Bay Fitzhugh. Buradaki tatilinizin her bakımdan çok iyi geçeceğini umarız."

10

Spearman sabahın erken saatinde otelin rıhtımında belirdi. Niyeti palet kiralamaktı. Turtle Bay yakınlarındaki bir takım yerlerde keşfe çıkmak istiyordu. Kendini hızlı akıntılardan korumak için palet takması tavsiye edilmişti. O günkü kıyafeti, adalara geldikleri için şık görünmeye çalışan kıta Amerikalılarının tipik örneğiydi. Ama aslına bakarsanız, Hawai'ye gitse üstündekiler daha uygun olurdu. Bir altmış beşlik boyu nedeniyle, mayosu bol bir bermuda şortu gibi duruyordu.

Malzeme görevlisi, otelin serüven seven konukları için dalış tüplerini hazırlamaktaydı. Bunlarla mercan kayalarında dolaşmak çok yaygındı. Spearman'ın barakaya girdiğini duyunca kafasını kaldıran uzun boylu, iri kemikli genç, soru soran bakışlarını küçük adama çevirdi. "Biraz şnorkel yapmak istiyorum. Resepsiyondakiler buradan palet alabileceğimi söylediler."

"Kaç numara giyiyorsunuz?" diye sordu genç adam.

Spearman cevap vermeden önce raflara dizilmiş paletlere baktı. "Altı numara, ama deneyip tam uyanı almak isterim. Hepsi aynı fiyat mı?"

Görevli bir çift tübe regülatör takma işini bitirdikten sonra cevap verdi. "Bu paletler bedava, ama otuz dolarlık bir depozito var. Maskeyle şnorkel de isterseniz, ona da yirmi dolar daha yatırmanız gerek. Depozitoları nakit olarak şimdi ödüyorsunuz. Aldıklarınızı iade ettiğinizde geri verilecek."

Spearman hayal kırıklığına uğramış gibiydi. "Nakit mi? Otel bu konudaki politikasını değiştirmedi mi? Eskiden her şeyi odamın hesabına geçiriyordum."

"Evet, ama yüzme malzemesiyle ilgili muhasebe defterleri zorluk yarattı. Konuklar malları tam otelden ayrılırken geri verip hesaplarını kapatmak istiyorlar." Spearman rafta bir çift Memrod palet buldu. Altı numaraydı, yanında getirdiği maskeyle şnorkele de uyuyordu. Görevliye cüzdanından üç onluk uzattı.

"Şurayı imzalar mısınız?" Adam formu uzatıyordu. Spearman kalemi alıp adını yazdı. Makbuzu cebine koydu, malzemeyi toparladı. Tam çıkarken, kapıdan girmekte olan biri ona fena halde çarptı. Kaba adam kötü bir güneyli aksanıyla görevliye seslendi: "Bir çift paleti bir günlüğüne kiralamak kaç para?"

Spearman bunun bir gün önce gemide tatsızlık çıkaran kır saçlı adam olduğunu görüyordu. Burada da fiyat kavgası çıkacağını tahmin ettiği için, oradan pek uzaklaşmadı, kapıya yakın yerde oyalandı.

"Depozito otuz dolar, ama kira ücreti yok. Maskeyle şnorkel de isterseniz, onlar için de yirmi dolar depozito var."

"Maskeyle şnorkel istemem. Otuz dolarlık depozito da soygun sayılır. Amerika'da paletlerin satış fiyatı bile daha ucuz. Bari satın alayım."

"Mümkün değil. Otel yalnız ödünç vermeme izin veriyor. Ama paletleri getirdiğinizde paranızı geri alacaksınız."

Hoyrat güneyli, mırıltıyla küfürler savurarak, istemeye istemeye otuz doları tezgâha fırlattı. Sonra canı besbelli pek sıkılmış olan Bethuel Fitzhugh, adı-

nı forma yazıp barakadan fırtına gibi fırladı, çıkarken Spearman'ı bir kere daha yana savurdu.

Spearman odasına döndüğünde karısına, Turtle Bay civarında şnorkel yapmaya gideceğini söyledi. Bahçeleri dolaşmayı tercih eden Pidge onu uyarmaya çalıştı: "Nerelerde yüzdüğüne dikkat et. Usta yüzücü sayılmazsın, unutma. Akıntılar konusunda neler diyorlar, biliyorsun."

Spearman, "Kaygılanma, dikkat ederim," diyerek çıktı, amaçlı adımlarla denize doğru yürüdü.

Kumun ıslak kesimine vardığında, kumsalda kendisinden başka bir tek kişi bulunduğunu gördü. Durduğu yerin yaklaşık sekiz on metre solunda, Bay Bethuel Fitzhugh bir şezlonga uzanmış, güneş banyosu yapıyordu. İktisatçı o yana bakıp terbiyeli bir baş selamı verdi, ondan sonra önündeki sorunu düşündü: malzemeyi kuşanmak zorundaydı.

Spearman yüzme malzemesi kuşanmaya kalkan insanların genelde ikiye ayrıldığını gözlemlemişti. Birinci gruba kendisi amfibiler diye isim takmıştı. Bunlar kumun üstüne otur, kuru paletleri ayaklarına geçirmeye çalışırlardı. Bu iş bitince ayağa kalkar, ayakları koskoca bir kuşun ayağı kadar büyümüş gibi, zar zor yürümeye çalışırlardı. Yürümek için ayaklarını çok yukarı kaldırmaları gerektiği için bazıları çok geçmeden, suya doğru arka arka yürümeyi öğrenmişlerdi.

İkinci grup ise akuatikler diye isimlendirilebilirdi. Bunlar yukardaki sorunlardan kurtulmak için tüm operasyonu suyun içinde gerçekleştirmeye çalışıyordu. Ama bunu başarabilmek için, çevik olmayanların hiç beceremeyeceği bir takım jimnastik hareketlerini

yapmak zorundaydılar. Ya dalgalı sularda tek ayak üzerinde durup, suya batırdıkları, ama sürekli yüzmeye çalışan paleti ayağa geçirmek, ya da soluğu tutup dalarak paletin tokasını su altında kapatmak gerekiyordu. Spearman akuatiklere hayranlık duymakla birlikte, aslında yapı olarak amfibi sayılırdı. Yere oturdu, paletlerini suya girmeden önce takmaya çalıştı.

Her zamandan hızlı yüzerek, bu körfezi Scott Beach'den ayıran kayalığa doğru ilerledi. Oraya vardığında oyalandı, işe beyin mercanlarını seyretmekle başladı. Desenleri gerçekten de insan beynini andırıyordu. Bir saat kadar dolaştıktan sonra yorulduğunu hissetti, kıyıya doğru yüzmeye koyuldu. Sığ sulara yaklaştığında hafif bir tedirginlik hissetti. Yan gözle baktığında, kumluk deniz tabanında kocaman, gri bir iğnelibalık görmüştü. Yarı yüzerek, yarı sularla sürüklenerek, balığın okyanus tabanında uyguladığı rastgele beslenme modunu izledi. Bu arada oradan geçen bir deniz motorunun uğultulu sesini duydu. Kafasını sudan çıkardığında, Tortola'ya doğru gitmekte olan Bomba Challenger'ın mavi gövdesini gördü. Suyun üzerinde sırtüstü döndü, motorun dalgalarının kendisini kıyıya kadar taşımasını bekledi.

Havluyla kurulanırken, plajda artık yalnız olduğunu da fark etti. Daha önce Bethuel Fitzhugh'un yattığı şezlongun üzerinde şimdi yalnızca bir havluyla açık duran bir güneş yağı şişesi vardı.

Verandası artık kokteyl pavyonu olarak kullanılan eski malikâne, çiçekçiler cenneti denebilecek bir araziye kurulmuştu. Puançiyanalar, bugenvillalar, ateş gibi amber çiçekleri, gerçekten cennete çok benzeyen

bir manzara oluşturuyor, otel konukları da içkilerini içip çene çalarken bunun keyfini çıkarıyordu. Ama bu gece genel hava o kadar neşeli değildi. Sohbetin dönüp dolaşıp odaklandığı bir konu vardı, her şey onun çev-resinde dalgalanıyordu –o da otel konuklarından birinin boğulmuş olmasıydı. Profesör Spearman'ın henüz bu trajediden haberi yoktu.

Eşiyle birlikte terasa çıkan taş merdivenleri tırmanırken, normalde gürültücü olan yukardaki kalabalığın bugün bu kadar sessiz olmasına şaşırmıştı. Gün batımını seyredebilecekleri masayı seçtiler. Bu onların en sevdiği masaydı.

"Boğulma olayı ne kadar korkunç, değil mi? Tanrım, Harold, o kadar güçlü akıntılar olduğunu bilsem, öğleden sonra yüzmeye hiç kalkışmazdım." Ses Spearman'ların hemen yanındaki kokteyl masasında oturan hanımdan geliyordu.

Profesör Spearman o tarafa baktığında, pastel renkte ipek pantolon takım giymiş yaşlıca bir kadın gördü. Kocasıyla konuşuyordu. Adamın giyimi kusursuzdu. Lacivert bleyzer giymiş bir beyefendi. Kadından birkaç yaş daha genç gibiydi. Sigarasını tablada söndürürken, "Cynthia," dedi. "Bizim kumsalda herkesi akıntılara karşı uyaran bir levha var." Durakladı, sonra ekledi. "Ama tüm uyarı levhaları gibi, herkes onu başkaları için dikilmiş sayıyor."

"Güçlü akıntılara karşı uyaran bir levha ne işe yarar ki? Öyle bir akıntıya kapıldığını fark ettiğinde, zaten iş işten geçmiştir, öyle değil mi?"

"Ama ayağında palet varmış diyorlar. Malzeme görevlisi ona boğulduğu sabah bir çift palet kiraladığını

söylemiş. İşin hazin yanı, adamın dün gece yatağında uyumadığını temizlikçi kadın bu sabah bildirene kadar olayı hiç kimsenin fark etmemesi."

"Yani buraya tek başına mı gelmiş?"

"Görünüşe bakılırsa öyle. Tek bildiğim, iki gün önce Georgia'dan geldiği."

Profesör Spearman bütün bunları dinledi, önce karısına baktı, sonra Harold denilen adama döndü. "Söze karışmamı mazur görün ama söylediklerinizden bazılarını duymadan edemedim. Boğulan adamın Turtle Bay açıklarında kaybolmuş olması mümkün mü acaba?"

"Evet," diye karşılık verdi Harold. Keskin açılı çizgilerden oluşan yüzünü Spearman'a çevirmişti. "Bazı eşyalarını oradaki plajda bulmuşlar. Nereden bildiniz?"

"Çünkü onu o sabah orada görmüştüm." Spearman tekrar kendi masasına döndüğünde, eşi onun yüzünde bir şaşkınlık ifadesi gördü. Spearman bir süre sessizce düşündü, sonra dönüp sordu. "Cesedi bulmuşlar mı?"

Cynthia, "Hayır," derken ürperdi. "Polise göre bu sularda kaybolan cesetler günlerce bulunmayabilirmiş, hattâ çoğu zaman hiç bulunmazmış. Ya uzun süre sürüklenir, ya mercanlara takılır, ya da bazen köpek balıklarına yem olurmuş."

Boğulma olayıyla ilgilenmeyen, olup bitene heyecanlanmayan bir kişi varsa, o da görünüşe göre Profesör Dyke'dı. Spearman'ları görünce onlara doğru yaklaşıp bir sandalye çekti, birlikte oturmak için izin istedi. Cevabı beklemeden yerleşip konuşmaya başladı. "İçkilerinizi henüz almamışsınız. Benim konuğum olur musunuz?"

Spearman, "İkimiz de ananaslı daikiri içeceğiz," diye karşılık verdi.

Kısa boylu iktisatçının, kendini tek taraflı cömertliklerin alıcısı olarak görmediğine burada işaret etmek gerekir. Ekonominin temel ilkelerinden biri, beleş mama diye bir şeyin var olmadığıdır. Bu içkilerin bedeli, Dyke tarafından bu akşam için seçilecek konu her neyse, ona saygılı bir dikkat yöneltilmesi olacaktı, Spearman da bunu çok iyi biliyordu. Bu maliyeti birazcık telâfi edecek bir etken varsa, Dyke'ın cömert görülmeye eğiliminin, saatin ilerlemesiyle ters orantılı olması, Spearman'ın bunu da fark etmiş olmasıydı. Spearman içinden, bu da talep kanununun ek bir onayı işte, diye düşünerek keyiflendi. Beşten altıya kadar, konukseverlik saati tarifesi geçerliydi. Dyke bu süre içinde, kendine de, etrafındakilere de yeni içkiler ısmarlama hevesini sık sık sergilemişti. Ama güneş batıp gölgeler uzamaya başladığında, ev sahibi rolünü fırlatıp bir kenara atmış, kendi içme hızını da düşürmüştü. Ama tabii çevresindekilerin dikkatini zaptetmeyi yine de sürdürmüştü.

Tabii Dyke bu "zaptetme" sözünü duysa, hiç uygun bulmazdı. Ne de olsa, ahlâk konusundaki ünlü kitabı yayınlandığından beri, türlü mezheplerden gruplara hitab etmesi, papaz okullarında, üniversitelerde ders vermesi için kendisine iyi para ödeniyordu. O da zaman içinde, en sevdiği bu konudaki görüşlerini dinlemekten herkesin hoşlanacağı sonucuna varmıştı. Konuyu kendisiyle tartışma fırsatını Spearman'lara tanımasa, bunun haksızlık olacağını düşünüyordu.

Garson içki siparişini alıp uzaklaşırken Dyke ortadaki kısa sessizlikten yararlandı, ünlü iktisatçıya, bağlamsal etik konusundaki kitabını okuyup okumadığını sordu.

Spearman, "Korkarım esas temanın ne olduğunu şu anda hatırlayamıyorum," diye karşılık verdi. Aslında kitabı okumamıştı, ama Dyke'tan esas tezi anlatmasını isteme konusunda da tereddütlüydü. Akademisyenlerin, kendi kitap ve makalelerinin içeriğini kısa ve özlü biçimde ifade etmekte zorluk çektiğini sık sık gözlemlemişti. Oysa Dyke bu konuda davet beklemedi.

"Kitabımda mutlak ilkelere sıkı sıkıya bağlanmanın bazı bağlamlarda nasıl ahlâk dışı sonuçlara yol açabileceğini ortaya koydum. Benim inancıma göre dünyada yer almış birçok büyük haksızlığın nedeni, Batı dünyası kiliselerinin bir takım manevî maksimleri, ya kutsal kitaba ya da doğal teolojiye dayanarak birer 'ahlâkî mutlak' düzeyine yükseltmiş olmasıdır. Mutlak kural yoktur. İnsanoğlu hem mutlak kurallara uyup hem de modernliğini sürdüremez. Teoloji çevrelerinde çok taraftar toplamış olan etiğimin rasyonelliği, bence iktisatçılara da çekici gelecektir, çünkü onlar da rasyonelliği önemserler."

Spearman, "Etiğinin rasyonel olduğunu neye dayanarak iddia ediyorsun?" diye sordu.

"Çünkü modern insana, karşılaştığı çeşitli durumlarda uygulayabileceği bir kural veriyor. Geleneksel Yahudi-Hıristiyan etiğinin ona verdiği şey mutlaktı. Örneğin: çalmayacaksın. Bu modern insana mantık dışı gelmektedir, çünkü bazı durumlarda çalmanın etik bir eylem olabileceğini bilmektedir. Varoluşçu

antinomiyanizm etiğinin ona verdiği de bir başka mutlaktır: standart yok. Yaptığınızın ne olduğu önemli değil, yeter ki o eylemde kendinizi onaylayın. Bu da modern insana mantıksız gelir, çünkü o yolun sonunun manevî anarşiye ve haksızlığa varacağını bilir. Bağlamsal etik, insanın çalıp çalmayacağının, içinde bulunduğu duruma bağlı olduğunu söylüyor."

Profesör Spearman şaşkınlığını ifade etti. "Peki, karar kuralı nerede? Ben ya da sen, ya da bir yargıç, hattâ bir temizlikçi kadın, herhangi bir durumda neyin etik ve ahlâklı olduğunu nereden bilecek?" Spearman buna nasıl bir cevap geleceğini bildiği kanısındaydı, ama yine de o cevabın verilmesini bekledi.

Bu arada sessizce yaklaşmış olan garson, "Sanırım ananaslı daikiri hanımefendinin, değil mi?" diye sordu.

"Evet, öteki daikiri şuraya, ben de her zamanki gibi planter's punch'ımı alıyorum," dedi Dyke.

İçkilerin servis yapılmasını sessizce bekledi, sonra devam etti. "Bunu belirleyecek şey, amaç. Herhangi durumda yöntemleri haklı gösteren, doğacak sonuçtur. Benim iddiama göre, tek meşru ve geçerli amaç ancak sevgi olabilir, ya da biz ilahiyatçıların 'agape' dediği şey olabilir. Bu her yöntemi haklı kılmaya yeter, hattâ yöntemleri kutsar ve aklar. Her durumda kişinin soracağı soru, 'bu noktada sevgi benden ne bekliyor' sorusudur."

Spearman'ın kaşları çatıldı. "Ya sevmenin ne olduğunu nasıl anlayacak?" diye sordu.

"Bir şeyi başkalarının iyiliği için yapıyorsa, o sevmektir. Sosyal adalet alanında bu durum, Bentham'la

Mill'in faydacı etiğine biraz benzemiyor değil. Onları eminim biliyorsunuzdur. Ama onların kafası karışık, çünkü etiğin ilâhî bir yönünü bulamamışlar. O ilâhî yön, sevgi. Başkalarına iyilik getiren neyse, insan onu yapar."

Spearman'ı rahatsız eden de tam bu noktaydı. Ekonomist olarak, bir başkasının mutluluğuna en verimli şekilde katkıda bulunacak mal ve hizmet bileşimini bulmanın bilimsel zorluklarını biliyordu. Kişinin kendi faydasını maksimize etmesi başka şeydi; ama başkasının faydasını maksimize etmenin, kavramsal olarak mümkün olmadığı düşünülmekteydi.

Ama o daha düşüncelerini toparlayıp Dyke'a anlatamadan, Dyke kendi lâfına devam etti. "Yeni ahlâkiyat dediğim şeyin önemli bir iyiliği, hem kişisel, hem de sosyal etik ikilemleri çözebilmesi. Örneğin Kitabı Mukaddesi yorumlayanlar bazen, 'Öldürmeyeceksin' yorumunu getiriyorlar. Ama bağlamsal standarda göre, Başkan Truman'ın Hiroşima'yı bombalama kararı etik bir karardı. O kararın 'adil' olması, yalnız ulusun savunmasına ve güvenliğine yaptığı katkıya dayanmıyordu; Pasifik savaşında Japonya'nın saldırgan ülke olmasına da dayanmıyordu. Savaşı bitirmek için bombayı atmayı dikte eden, sevgiydi. Karar bir sevgi kararıydı, çünkü savaşı kısaltmakla kazanılan hayatların sayısı, bombayla ölenlerin sayısından fazlaydı."

"Peki, diyelim ki nükleer silahları ilk keşfeden Japonlardı. Savaşı durdurmak amacıyla Japonların New York ile Boston'a atom bombası atması da aynı derecede etik olur muydu?"

Profesör Dyke bir süre düşündü, sonunda, pek

hevesle olmasa bile, bunun da etik bir eylem olacağını kabullendi.

Spearman, "İnsanlar neden sevgi amacıyla eyleme geçsin?" diye sordu.

"İşte ben de bu yüzden popüler kitaplar yazıyorum." Profesör Dyke misyonerlere denk bir hevesle konuşmuştu. "Eğitim ve ikna, günün birinde sevgi davranışını harekete geçirecektir."

Spearman insanların genelde kendi çıkarlarına göre davrandığını, sevgi dürtüsüyle davranmadığını düşünen biriydi. Öz-çıkarlar varsayımına ahlâkî çağrışımlar ekleyen biri değildi, ama Dyke'ın tezi, yani insanların sırf sevgiyle hareket edebileceklerini söylemesi, onu tedirgin etmişti. Yıllardan beri agnostikti Spearman. Ama nedense aklına, küçükken İbrani okulunda öğrendiği bir mısra geldi: "Yürek her şeyden çok, aldatıcıdır, ve son derece haindir." Bu mısra bir tepki noktasına dokunuvermişti. Günün birinde teoloji konularını yeniden düşünmesi gerektiğine karar verdi.

Ama bu arada, ilahiyatçı karşısında konuşmayı sürdürüyor, aldatmanın, yalan söylemenin, zinanın, çalmanın, hakkaniyetli olabileceği durumlar bulunduğunu söylüyordu. Tüm iyi aktörler gibi, en müthiş numarasını en sona saklamıştı. Cinayetin bile haklı sayılabileceği durumlara bazı örnekler! Profesör Dyke'ın ifadesiyle, "Altıncı emir aslında değişik olmalıydı: 'Sevginin gerektirmediği, hattâ zorlamadığı durumlarda cinayet işlemeyeceksin,' biçiminde olmalıydı."

"Yani sizce bazı durumlarda teamüden cinayet işlemek de etik açıdan haklı sayılabilir mi?"

"Bazı koşullarda, evet."

11

Laura Burk elindeki geniş uçlu, mala gibi âletin uç noktasını kayadaki yarığa soktu. Yüklendiğinde kuvvetiyle âletin şaftı bükülmeye başladı. Öğle saati yeni geçmişti. Hawksnest Point patikası kavruluyordu. Giydiği haki şort ıslanmış, lekelenmişti. Alnından akan terler bir an için görüşünü bulandırdı. Çantasından bir havlu çekip yüzünü sildi. Otelin bahçivanları bile bu saatte çalışmazdı, ama erkekler kadar kuvvetli görünen Bayan Burk çok azimliydi.

Çantasında eşelendi, upuzun, ince bıçaklı bir tür çakı çıkardı, kayanın yüzünü ustalıkla temizlemeye koyuldu. Yaptığı işi kontrol etti, boyacıların kullandığı türden küçük bir fırça çıkardı, torpüden çıkan tozları süpürdü. Yüzeye tekrar baktı, dudaklarına bir memnuniyet gülümsemesi yayıldı. Dizlerinin yanındaki lastiğin üzerinde yatan fotoğraf makinesini alıp başardığı işin fotoğrafını çekmeye hazırlandı.

Ama daha resmi çekemeden, başını hızla patikanın ucuna doğru çevirdi. Hayalinde mi uyduruyordu, yoksa yaklaşan birinin ayak seslerini mi duymuştu? Körüğün boşluğundan gelen yankılar emin olmayı zorlaştırıyordu. Riske giremezdi. Yanında getirdiği malzemeyi topladı, patikanın yan tarafında, orman yönünde gördüğü kocaman bir kayanın arkasına saklandı. Bir süre orada bekledi, duyduğu sesin herhalde devrilen bir ağacın sesi olduğuna kanaat getirdi. Saklandığı yerden ancak ondan sonra çıktı, benzersiz işine bıraktığı yerden devam etti.

Yarığı daha da dikkatle inceleyebilmek için bir büyüteç çıkardı, sonra incelemesini bitirince yeniden çantaya koydu. Kayadan biraz uzaklaştı, tulumunun cebinden bir pusula çekti. Ona baktıktan sonra genç kadın yeniden kayaya yaklaştı, taşlı patikanın üzerine bir madenî mezura serdi. Mezura oradayken, nacağın küt tarafıyla yere iki kazık çaktı. Biri kayanın tam dibinde, öteki patikanın yan tarafında, körüğe bitişik yerdeydi.

Ama o sırada işi yine yarıda kesildi. Bu seferki ses kesinlikle aşağıdan, sudan yükselmiş gibi duran kayalardan geliyordu. Birinin çıkardığı sesleri duyuyordu. Belki aşağıda yüzen biri, sudan çıkmış, kayalardan Hawksnest'e tırmanıyor olabilirdi. Laura Burk'ün tepkisine şaşkınlık demek yetmezdi. Daha önce de buraya defalarca gelmişti, ama bu kadar tehlikeli bir yoldan yaklaşan birinin işi yarıda kesmesi düşünülecek şey değildi. Buralarda akıntıların çok kuvvetli olduğunu biliyordu. Adanın plajlarından bu kadar uzaklaşacak insan, herhalde çok yaman bir yüzücü olmalıydı.

Malzemesini aceleyle topladı, kuzey yolundan otele doğru ilerlemeye koyuldu. Kendi kendine, işi bitirmek için daha sonra yine gelirim, diye düşünmekteydi.

Spearman'lar kocaman sarı ağacın gölgesinde bekliyordu. Profesör Spearman eşine, Cruz Bay'deki güzel manzaralı küçük köyü görmeyi önermişti. Açık rıhtımdaki alışveriş davranışlarını kendi gözüyle görmek istediğini de biraz utanarak itiraf etmişti. Pidge de onunla gitmeye razı olmuştu, çünkü orada bir de müze vardı. Müzedeki serginin, ada tarihi konusunda iyi bir perspektif verdiğini duymuştu.

Otel bahçesinin güneybatısından yola çıkıp kıyı boyunca Cruz Bay'e kadar yürümek mümkündü. Çoğu konuklar, kalış sürelerinin içinde en az bir kere bu yürüyüşü yapmak isterlerdi. Henry Spearman yürümeyi seven bir insandı. Tüm diğer koşullar eşit olsa, bugün de o yolu seçebilirdi. Ama insanların karar sürecinde nice kere olduğu gibi, tüm diğer koşullar eşit değildi.

Bir kere, zaman meselesi vardı. Spearman artık tatillerde kolay kolay gevşeyemiyor, bu durum Pidge'i hayli üzüyordu. Ekonomi alanındaki herhangi bir sorun nasıl kocasının tüm dikkatinin odağı olur, onu zorlarsa, Decker cinayetinin de bir şekilde aynı etkiyi yaptığının farkındaydı. Bugün Cruz Bay'e gitme konusunda duyduğu heves de, ders yılı içinde Neoklasik Ekonomi çalıştayına gitmek için duyduğu hevese denkti. Yani dik bir tepeyi aşıp yürüyüş yaparak oraya varmak çok fazla vakit alacaktı.

Ayrıca bir de karısını rahat ettirme meselesi vardı. Yol oldukça dik yokuşlarla doluydu. Patikaya taşmış taşlara, köklere takılıp düşme ihtimali pek az sayılmazdı. Yerel bazı girişimcilerin, hem daha hızlı, hem de çok daha rahat bir servisi hizmete sunduklarını öğrenmek Spearman'ı pek de şaşırtmamıştı. Taksiyle Cruz Bay'e gidiş dönüş için iki kişi dört dolar vereceklerini öğrenmişti. Gerçek maliyetler dikkate alındığında, bu seçenek çok daha mantıklıydı.

Taksiyi beklerken, yandaki çalılar arasında dolaşan sinsi gelinciğin antikalıklarına bakarak oyalandılar. Görünüşte hayvan sincapla sansar arası bir şeydi, ama ada hayatına sunduğu katkılar, arasıra turistleri eğ-

lendirmek için soytarılıklar yapmakla kalmıyordu. Bu kemirgen, St. John'a bin yediyüzlü yıllarda, adayı farelerden kurtarması için getirilmişti. Ne var ki iki hayvanın uyku saatleri arasındaki tutarsızlık, istenen sonucu engellemişti. Gelincik gündüzleri, fare geceleri uyanıktı. Karşı karşıya bile gelmemişlerdi. Ama gelincik yine de yararını kanıtlamış, adayı yılanlardan kurtarmıştı.

Yaşlıca siyah taksici, kahverengi mikrobüsünü şeker fabrikası harabesinin altındaki otoparkta durdurup seslendi: "Cruz Bay'e gitmek isteyen yolcular siz misiniz?" Gelincik irkildi, hızla oradan kaçtı.

Pidge, "Evet, biziz", diye karşılık verdi, güneşin altına çıkıp araca doğru yürüdüler.

Kocası, "Anladığıma göre ücret olarak gidiş iki dolar, dönüş de iki dolar," dedi. Taksici başıyla evetledi, o koşulların geçerli olduğunu onaylayan bir ses çıkardı. Bindiler, yanlarındaki kapıyı kapatmaya çalıştılar, ama beceremediler.

Şoför, "Kendinize doğru çekerek kapatmaya çalışın," dedi. Ama Henry Spearman bu işe pek yatkın değildi. Şoför indi, kapıyı kendisi kapattı.

Araba otoparktan çıkıp otel bahçesinin arka kesimlerine yöneldi, otel çalışanlarına ayrılmış lojmanların önünden geçti. Spearman'lar adamları bu ortamda görünce, kendilerini bir yere izinsiz girmiş gibi hissettiler. Ama Pidge biraz suçluluk da duyuyordu. Otelde kendi kaldığı yerle, çalışanların kaldığı yer arasındaki fark açıkça belliydi. Buna karşılık kocası, Cinnamon Bay otelinin kendi elemanlarına tahsis ettiği bu dairelerin, normalde ada yerlilerinin oturduğu

evlerden çok daha iyi olduğunun farkındaydı. Ne de olsa Spearman, Pidge'den farklı olarak, eğitimli ve tecrübeli bir ekonomistti. Çoğu yerdeki insanların ağaçları keserek, suları kullanarak hayatta kaldığını biliyordu. İşin püf noktası başkaydı. Burada yaşayan St. John'lıların ağaç kesme ve su kullanma faaliyetleri, bu ihmal edilmiş topraklarda otel kurmaya kalkışan girişimcinin kararı sayesinde, normalde olacağından daha üretken hale gelmişti ve elde ettikleri gelir de bir hayli daha fazlaydı. Spearman'ın inancına göre, her milletin tarihinde, toplumun ufacık bir yüzdesi tempoyu belirliyor, sayısız insanların ekonomik faaliyetini arttırıyordu.

Otelle Cruz Bay arasındaki yol hayli virajlıydı, arada bir takım dik yokuşlar ve inişler vardı. Bir noktada, önlerinde Cruz Bay bölgesinin müthiş bir manzarası açıldı, ondan sonra yol dalışa geçip köye doğru indi.

Spearman taksiciye, "Eşim müzeyi görmek istiyor. Bizi lütfen orada indirir misiniz?" diye sordu. Müze, İdare Binasının alt katındaydi. Kocaman, beyaz, kübik blok bina, adanın Danimarka'ya ait olduğu dönemlerde Valinin rezidansı olarak kullanılmıştı. Cruz Bay körfezini tam ikiye bölen bir noktaya kurulmuş olan binada bugün, sanat eserleri ve reliklerin yanı sıra, bazı devlet daireleri de bulunuyordu.

"Açık rıhtım buraya yakın. Ben oraya yürüyorum. Sen de müzeyi bitirince oraya gel. Yemek için makûl bir yer bulmaya çalışırız."

"Herhalde benim buradaki gezim bir saatten fazla sürmez. O süre sana yeter mi?"

"Evet, bir saatte göreceklerim sanırım yeterli olur."

Profesör Spearman karısına veda ettikten sonra, komşu adalar arasında gidip gelen vapurların sabah akşam uğradığı iskeleye doğru yola koyuldu. İskele zemini upuzun, yekpare betondu, ama çıplaklığı, betonun kuzey kenarına sırayla dizilmiş elektrik direklerine asılı yeşil beyaz plastik flamalar sayesinde yumuşuyordu.

Spearman'a göre uzaktan bakıldığında ilk izlenim, düzensizlik ve karmaşaydı. Yeni gelen bir vapurdan yolcular inerken, calypso aksanlı konuşmaların gürültüsü ona kadar geliyordu. Kimi ellerindeki paketleri taşımakta zorlanırken, kimini de akrabaları veya arkadaşları hevesle karşılıyordu. Kalabalığın bileşiminde, yaşa göre de, ırka göre de bir ayrım yoktu. Beyazı, siyahı, çocuğu, yetişkini ve ilk gençliğini yaşayanlar, hep biraradaydı. Ne zaman bir vapur gelse, ortalığa bir karnaval havası yayılıyordu.

Betona vardığında Spearman, ortalıktaki telaşı yaratan etkenin, Caribe Sun Rise gemisinin gelmesi olduğunu anladı. Elli fut boyunca çelik bir tekneydi. Her sabah ve akşam, Cruz Bay'den Charlotte Amalie'ye gider gelirdi. Spearman'ı yalnız vapurdan inen yolcular değil, yanlarında getirdikleri alışveriş malzemesinin çeşitliliği de ilgilendiriyordu. Tayfalar bir televizyon konsolu, bir krom yemek odası takımı, bir katalitik soba, bir dizi bar zilleri, kullanılmış bir kitaplık, her boyda bavullar ve dükkânlara gelen bir yığın malın kolilerini daha rıhtıma yeni indirmişlerdi. Betonun üzerine bir araç kaloriferi bile koymuşlardı. Ama gelen her malı bekleyen biri varmış gibi görünüyordu. Uzaktan bakıldığında kargaşa gibi görünen durum, yakından bakınca inanılmaz bir düzen yansıtıyordu.

Spearman'ın aklına bir düşünce geldi. Hani hep atıf yapılan 'Mars'tan gelen adam' tipi vardır. Öyle birine, bu gezegende iki tip ekonomi olduğu, birinin planlanmayan, diğerinin merkezden planlanan ekonomi olarak nitelenebileceği söylense, o adam Cruz Bay limanına baktığında burada müthiş bir planlama gördüğünü sanırdı. Her mal, o malı isteyen biriyle eşleşiyordu. Oysa isteklerle malların böyle güzel uyuşması, Adam Smith'in "basit ve açık bir doğal özgürlük sistemi" diye nitelediği şeyin sayesindeydi. Ekonomik teorinin paradokslarından biriydi bu durum. Spearman'a göre, en büyük keşiflerden de biriydi. En düzenli ekonomiler, en az planlananlar oluyordu.

Rıhtımdaki piyasa süreçleri Spearman'a, Harvard'daki sınıfında sık sık tekrarladığı bir alıntıyı düşündürüyordu. 1850'lerde Frederic Bastiat adlı bir Fransız ekonomisti, Paris'e yaptığı bir ziyarette edindiği izlenimi anlatmış, yarın beklenen mallar gelmediği takdirde kentin açlığa ve talana yuvarlanacağını söylemişti. Ama yine de, kentte herkes rahat rahat uyuyabiliyor, bu korkunç ihtimal onları hiç rahatsız etmiyordu. Oysa gerekli malların gerçekten getirilip teslim edilmesinden sorumlu bir tek yetkili merci bile yoktu. Spearman, Cruz Bay mikrokozmunda, Bastiat'nın Paris'te gördüğü şeyin aynısını gözlemlemekteydi.

Son kişi de iskeleye ayak basarken, iktisatçı maviye boyalı vapurun yakınında durmaktaydı. Bu adamın kaptan olduğu besbelliydi. Beyaz siperli kasket giymiş başka kimse yoktu etrafta. Buna beyaz gömleği, haki pantolonu da ekleyince, Spearman bir anda otelin

kaptanı Blaylock'u hatırlamıştı. Bu adamın ayaklarına giydiği Hush Puppies, üniforma sayılabilecek bir kıyafetin tek farklı yanıydı.

Ama o anda bilet gişesinin kenarından iskeleye adım atan Felicia Doakes için, ortada tutarsız bir durum vardı. Rıhtımdaki insanlar arasında Profesör Spearman'ın hiç yeri yoktu. Profesör geminin kaptanıyla heyecanlı heyecanlı konuşurken, o rıhtımın ön tarafında durup baktı. Onları seyrederken, üç saniyelik bir düdük, yeni bir geminin geldiğini haber verdi. Bunun uyarlanmış bir LST olduğu görülüyordu. St. John'a makine ve ham madde gibi daha büyük mallar da getirebilecek bir gemiydi.

Bayan Doakes profesörün yeni gemiye çıktığını, onun kaptanıyla da konuşmaya başladığını görünce meraklandı. Profesör Spearman LST'den indiğinde, deminden beri onu izleyen bayan gözlemciyle karşılaştı.

"Profesör Spearman, Cruz Bay'e geleceğinizi bilseydim aynı taksiyi paylaşırdık!"

"Aa, merhaba Bayan Doakes." Profesör Spearman gemiden yeni çıkarılan tavuk kafeslerinin arasından bir manevrayla geçerek yaklaştı. "Pidge'in de benimle geldiğini biliyor muydunuz? Siz de olsanız çok hoşuna giderdi. Şu ara müzeyi geziyor, ama neredeyse gelir."

"Ya siz neden buradasınız, Profesör?"

"Şu anda bunu ben kendim de merak ediyorum doğrusu! Ya siz?"

"Ben Cruz Bay'e çok sık gelirim. Yerli kadınların birçoğu burada toplanır, çene çalar, ben de bundan yararlanarak onlarla yemek pişirme yöntemleri hakkında konuşurum, bazı tariflerin adlarını otantikleştir-

meye çalışırım. Bazen bir tek tarif almak saatler sürebiliyor."

Sohbetleri fazla ilerleyemeden, Bayan Spearman çıkageldi, kocasıyla General Decker'ın dul kuzini arasındaki konuşmalara katıldı. Üçü sabahın olaylarıyla ilgili şakalaştılar, sonunda profesörün dikkati iskelerin öbür ucunda olup bitenlere takıldı.

"Yanılmıyorsam balıkçılar bu sabah yakaladıkları balıkları getirdi", dedi.

Bayan Spearman, "Aa, bunu görmeyi çok isterim," dedi hemen. "Tam vaktinde gelmişim." Bayan Doakes da onlara katıldı, birlikte iskelenin ucuna doğru yürüdüler.

Garip görünüşlü, kıçtan takma motorlu iki ahşap teknede, calypso aksanlı yerli balıkçılar, getirdikleri balıklar için rıhtıma birikmiş insanlarla pazarlığa başlamıştı. Balıklar teknelerin dibinde yatıyor, bazıları hâlâ soluk alıp veriyordu. Satış aktinin sembolü, balıkçının balığı alıcıya teslim etmeden önce elindeki kalınca değnekle ona bir kere vurmasıydı.

"Bunlar bu akşam pişerse çok lezzetli olur."

Bayan Doakes havasını bulmuş, konunun uzmanı olarak konuşuyordu. "Hele de tava edilirse. Izgarada ya da fırında, bir günlük gecikme pek belli olmaz. Ama tavada kızartacaksanız, asla gecikmemeli. Bu tazelikte balık bulmak kolay değildir. Şu sarı beneklilerin adı hind. Sanırım sizin oralarda yoktur. Ama bunun yerine hani balığı da kullansanız olur. Tadı aşağı yukarı aynıdır." Çevredeki gürültülere aldırmayan Bayan Doakes, kitaplarında bazı egzotik yiyecekler için hep ikame yiyecekler önerdiğini, çünkü bir yemeğin icad

edildiği yerdeki malzemenin her zaman her yerde bulunamayacağını anlatıyordu. "Ama o bölgeye özgü baharat bulunabiliyorsa, Indianapolis'te bile aynı lezzetler ve kokular yansıtılabiliyor", diye devam etti sözüne.

Profesör Spearman balıkçıların mallarını satmaya çalışmasını, çekişe çekişe pazarlık etmesini, anlaşmaya vardıklarında balıkları bir tele geçirip müşteriye vermesini izliyordu. Bu sabah ikinci kere, yine Adam Smith'in yazdığı bir şeyi hatırlamıştı. İnsanların takas etme, alışveriş etme konusundaki doğal eğilimiyle ilgili bir yorum. Üniversitedeki öğrencileri, alıcılarla satıcıları aynı pazarda görme fırsatını çok zor bulurlardı. Onların tecrübesine göre, arzla talebin güçleri daha çok yazılı ve elektronik iletişimle işlerdi. Ama burası tıpkı New England'daki köy mezatları gibi, diye düşündü Spearman. İnsan burada talep ve arz güçlerinin birbirini çabucak dengeye getirişini görebiliyordu. İster hind balığı için olsun, ister uskumru, ya da ister yengeç için –sonunda ortaya bir kliring fiyatı çıkmak zorundaydı.

"Şu adam oteldeki garsonlardan biri değil mi?"

Felicia Doakes, Bayan Spearman'ın sorusu üzerine o yana döndü. Birkaç adım ilerde, oldukça tanıdık gelen siyah bir genç duruyordu. Koyu renk pantolon, beyaz gömlek giymiş, balıkçılardan birinin dikkatini çekmeye çalışmaktaydı.

"Evet, tanıdım onu. Adı Vernon Harbley. Kuzenime genellikle o servis yapardı. Bence biraz asık suratlı biri. Bir şeye gocunmuş gibi. Ama Generalin bir itirazı yoktu. 'İyi çalışıyor, işini iyi yapıyorsa, önemli olan o,'

demişti." Sonra sesi hafifledi, kendi kendine mırıldanır gibi konuştu. "Hıh, zavallı kuzenim, ruhu şad olsun -şu anda her neredeyse, eminim içinden, on üç numarayla ilgili öğütlerimi dinlemediğine pişmandır."

Bayan Spearman, "Garson buraya acaba otel için balık almaya mı gelmiş?" diye sordu.

Bayan Doakes, "Ulu Tanrım, hayır!" diye patladı. Dikkati yeniden yanındakilere dönmüştü. "Otel yönetimiyle bu konuda defalarca tartıştım. Elemanlar buraya geldiğinde, kendi evlerinde pişirmek için taze balık alıyor. Konuklara servis yapılan balıkların hepsi buzhaneden! Ne kadar hazin, değil mi?"

Bayan Spearman, "Doğrusu her yanımız deniz olduğuna göre, otelin de balıkları kendisi tutup konuklara servis yapacağını sanır insan", diye ona katıldı. "Bizim yediğimiz balıkların hepsinin donmuş satın alındığından emin misiniz?"

"Bay Wyatt söyledi. Ayrıca, o balıkların daha lezzetli olduğunu da söyledi ... yani donmuş balıkların. Çok saçma tabii. Bu zirva uygulama sonucunda konukların daha kârlı çıktığına beni inandırmaya çalışıyordu."

Grubun en kısa boylu üyesi canlanır gibi oldu. "Ama aslına bakarsanız, gerçekten öyle."

"Ama donmuş balık nasıl daha lezzetli olabilir? Taze balığın tadı daha güzeldir!"

Spearman deminki sözünü açıklamaya karar vermişti. "Ama eğer öbür alternatif, arasıra balıksız kalmaksa, o zaman donmuş balık daha avantajlı demektir." Spearman bundan sonra, envanter sorununu ders verir gibi anlatmaya çalıştı. Donmuş balık almak oteldeki tüm müşterilerin talebini karşılama garantisi verirken,

aşçıbaşıya da menülerini inceden planlama olanağını getiriyordu. Spearman'ın yürüttüğü mantığa göre, taze tutulmuş balığa bağlı kalmak, her günün verimine göre, önceden kestirilmez biçimde yaşamak demekti. Yemeklerde konukların tümüne balık vermek de her zaman münkün olmayabilirdi. "Görüyorsunuz", diyordu Spearman. "Böyle şeylerde, bazı getiriler uğruna bazı şeyleri feda etmek şart. Biraz daha az lezzetli balığı her zaman yiyebilmek, daha lezzetli ama bazen ulaşılmaz balığa bağlı kalmanın belirsizliğine göre, bizim için daha yararlı olabilir."

Bayan Spearman, "Bay Wyatt'ın bana söylediğine göre, birkaç yıl sonra buralarda hiç balık kalmayabilirmiş," dedi. "Yerlilerin çok fazla balık tuttuğunu, geride üreyebilecek kadar bir stok bırakmadıklarını anlatıyor."

Balıksız bir okyanusu düşünmek, Bayan Doakes'un dayanamayacağı kadar acıydı. Parmağını sallayarak Profesör Spearman'ı azarladı. "Bu balık durumu sizin kârı maksimize etme tutumunuzun sonucu değil mi? Profesör Dyke'ın kapitalizmi neden sevmediğini şimdi anlıyorum."

"Kârı maksimize etmek, evet, ama kapitalizm, hayır," dedi Spearman yumuşacık bir sesle. "Bakın, size açıklayayım. Kapitalizmin kamu çıkarlarına hizmet edebilmesi için ortada özel mülkiyet olmalı. O zaman her satıcı ve her alıcının, kullandığı ya da sattığı şeyin değerini maksimize etme yolunda büyük kişisel nedenleri var demektir. Balıkçıların bu sularda fazla balık tutuşunun, kârı maksimize etme amacından kaynaklandığını düşünürken Profesör Dyke haklı.

Ama bunun sorun olmasının tek nedeni, suların hiç kimsenin malı olmamasından kaynaklanıyor. Açgözlü balıkçıların fazla balık tutmasından kapitalizm hiç sorumlu değil, hatta burada sizi kaygılandıran olayın sorumlusu, kapitalizmin en temel özelliğinin bulunmayışı, yani özel mülkiyetin bulunmayışı."

Bayan Doakes itiraz etti, kârı maksimize etmekle kapitalizmin aynı şey olduğuna inandığını tekrarladı.

"Hiç değil! Kübalı trolcüler kapitalist tekneler değil. Ama onlar da denizlerden mümkün olduğu kadar çok balık tutmaya bu balıkçılar kadar meraklı. Eğer dünyanın hiçbir yerinde kapitalizm olmasaydı da yine aynı sorun sürecekti. Beri yandan, eğer kapitalizm dünyanın her yerinde geçerli olsaydı, yani okyanusları bile içerseydi, böyle bir sorun hiç olmazdı."

Ortak havuz ekonomisi denilen konu, Spearman'ın araştırmayı çok ilginç bulduğu alanlardan biriydi. Konuya ısınınca, sınıfta sık verdiği örneklerden birine el attı. "Dikkat ederseniz, Bay Wyatt dünyada sığır eti stokunun tükeneceği konusunda hiç kaygılı değil. Neden balık kaygı yaratıyor da sığır yaratmıyor? Çünkü sığırların mülkiyeti kesin olarak tanımlanmış, kârlı bir arzı sürdürmek için herkesin güçlü özendiricileri var. Oysa tek tek balıkçılar için böyle bir özendirici söz konusu değil. Bir balıkçının yakalayıp satmadığı balığı öbür balıkçı yakalayıp satabilir."

"Çok ilginç, Dr. Spearman. Siz Profesör Dyke'a bunları baştan sona anlatmalısınız. Belki fikrini değiştirip sizin görüşünüze bile katılabilir."

"Okyanuslarda aşırı balık tutulmaması gerektiği konusunda eminim o da benim görüşümü paylaşıyor-

dur. Bence mesele, onun elinde sorunun analizini yapacak teorik araç-gerecin olmaması."

Üç otel konuğu Cruz Bay iskelesinde yirmi dakika kadar daha oyalandılar, çene çaldılar, çevreyi seyrettiler. Bu süre içinde iskeledeki hareketlilik de yavaş yavaş tavsadı, vapurlar başka adalara doğru yola çıktı, balıkçılar sabah malından geriye kalanları satmayı sürdürdü.

İskeleden ayrılmak üzere döndüklerinde Pidge, Bayan Doakes'a, "Acaba Cruz Bay'de yemek yiyecek güzel bir yer bulabilir miyiz?" diye sordu.

"Çok güzel bir yer biliyorum. Yerli spesyaliteleri sunuyor. Ama acele edelim. Otelde öğleden sonra çelik sazlar orkestrasının konseri var, onu kaçırmak istemiyorum."

Birkaç adım ilerlediklerinde, iki büklüm olmuş, kırılgan bir siyah kadının yanından geçtiler. Küçük bir torbanın içindekilerle uğraşıyordu. Saçındaki sarı kurdele, kıyafetinin gri ruhsuzluğuyla çelişmekteydi. Üç küçük balığı torbasına yerleştirirken genç bir siyah arkadan ona yaklaştı. Adamın yaşlı kadınla konuşurken kullandığı tehditkâr ses, Spearman'larla Bayan Doakes'u şaşırttı. Bu adam, demin tanıdıklarını söyledikleri otel garsonu Vernon Harbley'di.

"Mamie, duyduğuma göre seni ilgilendirmeyen konularda polise bir şeyler söylüyormuşsun." Zorbalığıyla ezmeye çalıştığı insandan bir kafa boyu daha uzundu. Yüzünden öfkesini tutmaya çalıştığını belli eden stres okunuyordu. "Komiser Vincent gelir de Ricky'yi sorarsa, çeneni kapalı tutsan iyi edersin."

Mamie LeMans torbasını aldı, bir adım geri bastı.

Spearman'lar kadının yüzünde korku okunduğu izlenimine kapıldılar, ama kadın bir şey söylemeden aceleyle döndü, iskeleden uzaklaştı.

Cruz Bay'de yedikleri yemekten sonra Spearman'lar plantasyona geri döndüler. Karaiplerde ansızın patlayan yağmur fırtınalarının birinden kıl payı kurtulmuşlardı. Yağmurla gelen rüzgâr, odaya tatlı bir serinlik getirmişti. Sabahın yorgunluğundan sonra, biraz uzanıp kestirmeye karar verdiler.

Biraz sonra uyanan Henry Spearman, elinde iki seçenek olduğunu düşündü. Ya konserin sonuna yetişip dinleyecek, ya da akşam yemeğinden önce bir yürüyüşe çıkacaktı. Öğlende Bayan Doakes'un ısrarla önerdiği yemeklerin ağırlığını hâlâ hissediyordu. Bu yüzden, seçimini yürüyüşten yana yaptı. Kısa boyundan ötürü baldırlarına kadar inen bermuda şortunu giydi. Bugün yine Hawksnest Point yoluna yönelmeyi planlıyordu. İştahını açıyordu orada dolaşmak. Otelin ziyafet yemeklerini birkaç gün üstüste yemek, iştahını biraz köreltmeye başlamıştı çünkü.

O gün patika olağanüstü sessizdi. Kuşların ötüşünden bile eser kalmamış gibiydi. Duyulabilen tek ses, yengeçlerin tırmalama sesleriyle kertenkelelerin yerdeki kuru yaprakları hışırdatışıydı.

Derken sessizlik birdenbire bozuldu. Profesör Spearman arkadan yaklaşan bir şeyin sesiyle irkildi. Öğle sonrasının sessizliği içinde, bu yeni ses kulaklarının içinde uğuldadı, belirsiz bir tehlikenin yaklaştığı duygusu uyandırdı. Spearman korkuyu hayatında pek seyrek hissetmişti, ama şimdi hissettiği kesinlikle oydu. Olduğu yerde döndü, yargıç Foote'un yaklaşmakta

olduğunu gördü. Birdenbire içi rahatladı, ünlü yargıcın geçmesi için yana çekilip yolu boşalttı. Foote yıldırım gibi geçerken Spearman deminki kaygılarından ötürü kendi kendine kızıyordu.

Sonra yürüyüş temposunu yeniden buldu, patikanın üzerindeki en ulu kapok ağacına kadar ilerledi. Orada her seferinde durup mola verirdi. Körükten gelen hışırtılı seslerin ilk duyulmaya başladığı yerdi orası.

Ama bugün dinlediğinde, hiçbir şey duyamadı. Şaşırarak o benzersiz kaya formasyonuna doğru ilerledi. Çok yaklaştığı halde hâlâ ses duyamıyordu. Meraklanmıştı. Bir göz atmak üzere ilerlemeyi sürdürdü.

Kenara varıp kama biçimindeki fayın aşağılarına baktığında, en dipte, dalgaların kayaya çarptığı yerde bir cisim gördü. Önce ne olduğunu anlamadı, belki kayadan bir parça kopmuş, oraya düşüp tıkamış olabilir, diye düşündü. Ama çok geçmeden bunun fazla iyimser bir hatâ olduğunu anladı. Acımasız gerçek farklıydı. Körüğü tıkayan o cisim, daha demin Spearman'ın yanından geçen ünlü kişinin bedeniydi.

12

Cinnamon Bay Plantasyonunda Cumartesi geceleri çok özeldi. Barın pek iyi iş yaptığı bir akşam değildi, çünkü otel müdürü tüm konukları, şeker fabrikası harabesinin yukarısındaki açık hava pavyonuna, şık bir partiye davet ederdi. Pavyonun koni biçiminde kocaman damı, orta yerdeki sütunlar üzerine oturtulmuş, böylelikle ziyaretçilerin her yöndeki manzarayı kesintisiz görebilmesi, bahçelerin, körfezlerin, yakındaki dağların keyfini çıkarabilmesi sağlanmıştı.

Konuklar yokuşu çıkıp pavyona vardıklarında, onları orada otel müdürüyle eşi karşılıyor, otelin spesyalitesi olan planter's punch ikram ediliyordu. Bu içkiden orada sonu gelmez bir stok tutulduğu belliydi. Ardından konuklar, hazır bekleyen ordövr masasına yönlendiriliyordu. Orada dumanı tüten pirzolalar, beykın dilimlerine sarılmış karidesler, asma yaprağına sarılmış ızgara köfteler onları bekliyordu. Normalde partinin önemli özelliklerinden birini de Cruz Bay'den gelen çelik sazlar orkestrasının çaldığı fon müziği oluştururdu. Ama bu akşam çelik sazlar orkestrası yoktu. Genel hava, Bethuel Fitzhugh'nun boğulduğu akşamdan daha gerilimliydi. Boğulma bir kazaydı; ama bu seferki cinayetti.

Yer alan sohbetin konusunun da belli bir alana odaklanması doğaldı.

"Eminim karısı bildiğimiz türden yas tutacak bir kadın değil."

"Niye öyle diyorsunuz?"

"Çünkü geldiklerinden beri kaplanlar gibi kavga edip duruyorlardı."

"Polise göre onu bir siyah ya da bir grup siyah öldürmüş. Hattâ belki St. Croix olayına karışan grup."

"Yo, Harold, onu kesin olarak biliyor değiller. Bir varsayım o."

"Olabilir, ama Foote'un siyahlarla ilgili tutumu belli olduğuna göre, bence oldukça sağlam bir varsayım."

"Duyduğuma göre buradaki garsonlar bile ona pek kaba davranıyormuş."

"Bazıları şu sıra polis tarafından sorguya çekiliyor zaten."

"Doğrusu tüm olay son derece korkunç. Biz yarın buradan ayrılıyoruz."

"Polis gitmenize izin verirse!"

"Cesedi bulanın şuradaki küçük adam olduğu söyleniyor." Bunu söyleyen, eliyle Profesör Spearman'ın bulunduğu tarafı gösteriyordu.

Bir başka konuk, duyulabilecek bir fısıltıyla katkıda bulundu. "Duyduğuma göre Foote'u olaydan birkaç dakika önce görmüş."

Spearman kendini pek tedirgin hissediyordu. Bir kere, bunca konuşmanın odağı olmaktan hoşlanmayan bir insandı. İkincisi, olayın kaza olmadığını öğrendiğinde dehşete kapılmıştı. Uygulanan ön otopsi daha şimdiden, yargıcın kafasının oksipital bölgesine küt bir cisimle vurulmasından kaynaklanan vahşi darbeyi açıklığa kavuşturmuştu. Ayrıca Spearman, Foote'un cesedini görmesini izleyen polis sorularından da usanmıştı. Ama sanki rahatsız olmuyormuş gibi davranma-

ya çalışıyordu, çünkü zaten sarsılmış olan Pidge'i kendi duygularıyla daha da kaygılandırmak istemiyordu.

Spearman aklını trajik olaylardan uzaklaştırmanın tek yolu olarak, dikkatini başka şeylere çevirmeye karar vermişti. Pidge eğer kocasının en sevdiği faaliyete gömüldüğünü, çevresindeki insanların davranışını gözlemlemekte olduğunu hissederse, büyük ölçüde rahatlardı. Bu iş kafasını dağıtmasına da yardımcı olurdu. Çünkü Spearman'a göre, ekonomi zaten bu demekti. Bunu sınıflarında da sık sık tekrarlardı. Cambridge'in büyük iktisatçısı Alfred Marshall bile ekonomiyi, "insanları normal yaşamları sırasında incelemek," şeklinde tarif etmemiş miydi? Bu tanım, bu alanda yazılmış en büyük eserde de ana fikri oluşturmamış mıydı? Böyle bir tanım daha genç bazı meslekdaşlarına biraz demode gözükse bile, Spearman onu ciddiye alıyordu. Gençler ekonomiyi daha çok, gerçek olaylarla ilgisi olmayan bazı soyut bulmacaların çözümleyicisi olarak görme eğilimindeydiler.

Spearman bedava köfteleri hapır hupur mideye indiren bir çifte bakmaktaydı. Tıkanana kadar yiyişlerini izledi, sonra başka tarafa döndü.

O aşamada, Profesör Matthew Dyke'ın davranışı dikkatini çekti. Dyke normal halinde değildi. Çok daha ciddiydi. Hattâ suratı asıktı. Spearman onu ilgiyle izlerken, Dyke elindeki planter's punch'ını yudumluyordu. Bir süre daha seyretti, derken Dyke, fakültedeki meslekdaşını fark etti, oraya doğru yöneldi.

"Adada biri besbelli benim etik teorimi uygulamanın önemini anlamış, değil mi?" dedi.

Spearman, "O kişi kim olursa olsun, ben katilin bir an önce yakalanıp adalete teslim edileceğini umuyorum," diye karşılık verdi.

Dyke heyecanla, "Ama anlamıyor musun?" diye bastırdı. "Senin katil dediğin adam, aslında bu olayda adaleti yerine getiriyor. Tam bir yardımsever."

"Neden 'adam' diyorsun? Katilin cinsiyeti belirlenmedi ki!"

"İster kadın, ister erkek olsun, insan ırkına yararlı biri olduğu ortada."

Profesör Spearman'ın eşi, tanıştığı bazı konuklarla sohbet etmekteyken, o anda dönüp geldi. Yüzünde ciddi bir kaygı ifadesi vardı. "Henry, seninle bir dakika konuşabilir miyim?" Bir kenara çekilerek anlattı." Mullens'lerle konuşuyordum. Biliyorsun, Harold ile Cynthia. Onlar o güneylinin boğulmasının da -neydi adı, Fitzhugh mu- o olayın da bu cinayetlerle ilgili olduğunu düşünüyor."

Spearman şaşırarak başını kaldırdı, "Neden öyle düşünüyorlar?" dedi.

"Adamın kaza sonucu boğulmadığını söylüyorlar. Bay Fitzhugh da otel elemanlarından bir çoğunu kendine düşman etmişti -tıpkı Foote'la Decker gibi. Belki onu da tasfiye edilecekler listesine koymuşlardır." Sonra ekledi. "Yeni yeni ırkçı sorunlar birbirini izleyebilir. Acaba planladığımızdan daha erken dönsek mi?"

Kocası cevap verdi. "Pidge, burada bir süre daha kalmak isteyişimin bazı nedenleri var."

Komiser Vincent her şeyi sırasıyla yapmaya çalışıyordu. İlk önce, cesedi gören profesörü sorgulamış, ama Spearman'ın suç işlemek için herhangi bir amacı

olabileceğine dair hiçbir işaret bulamamıştı. Ayrıca, olayı bildiren kişi Spearman'dı –hoş bazen suçluların kurnazlık edip bu taktiği uyguladıklarını da duymuşluğu vardı. Vincent zaten bu kadar ufak tefek bir adamın, otopside ölüm nedeni olarak saptanan o darbeyi indirebileceğinden de kuşkuluydu. Ama yine de, Spearman'la polis merkezinde yaptığı o ilk konuşma ona bu profesörün azıcık kaçık olduğu izlenimi vermişti. Bu durumda, sanık olmadığına şimdiden kesin karar verilemezdi.

Vincent ertesi sabah erkenden o patikaya, körüğün yakınlarına gitmiş, orada katili işaret eden bir takım ip uçları bulmayı ummuştu. Patikayı incelerken körüğün iki tarafında kalan kesimlere de büyük dikkat yöneltmiş, her iki yönde yirmi metrelik bölümleri taramış, ama kendisine yardımcı olarak bir şey bulamamıştı. Ondan sonra sıra işin zor kısmına gelmiş, bu sefer patikanın yanında kalan kayalık ve ağaçlık bölgeyi arama zorunluğu doğmuştu.

Polis işi, detektif romanlarının yarattığı izlenimin tersine, pek de keyifli bir iş değildi. Tropik iklimin sıcağında, toprak, yaprak, taş ve böcekler arasında ipucu aramak, en sabırlı, en dayanıklı araştırmacılara bile pes dedirtebilirdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, sıkıcı işti polis işi. Vincent de için için, keske maktul buraya gelmeden hemen önce mahkemedeki görevinden çekilmiş olmasaydı, diye düşünüyordu. Foote hâlâ görevde olsa, soruşturmalar Cruz Bay polisinin değil, FBI'ın yetki alanına girer, Vincent de tüm enerjisini Decker soruşturmasına yoğunlaştırabilirdi. En azından o olaydaki araştırmaların yeri daha doğru dürüsttü.

Ama o yine de işine devam etti. Patikanın dışında kalan alanın incelemesini bitirdi, tam patikanın iç kesimindeki kocaman bir kayanın altındaki toprağı incelerken de ilk ip ucunu buldu. Kırmızı bir objeydi. Dökülen defne yapraklarının arasına yarı yarıya gömülmüştü. Eğilip aldığında bunun küçük bir balta olduğunu gördü. Sapı kırmızıydı. Bıçağında hiç pas izi olmadığına göre, Vincent onun yakın geçmişte düşmüş olması gerektiğini düşündü. Sap kısmında bulunabilecek parmak izlerini bozmamak için onu ucundan tutuyordu. Laboratuvar incelemesinde bıçaktan da bazı bilgiler elde edilebilirdi. Elinde onu dikkatle çevirirken, sapın küt kısmında kazılmış iki harf gördü. Belleğini yoklayarak bu harflere hangi ismin uyduğunu bulmaya çalıştı. Aklına bir tek kişi geliyordu. Gömlek cebinden güdük bir kurşun kalem çıkardı, bulgularını kaydetmeye koyuldu. Objeyi bulduğu yeri tam olarak tarif etmeye özen gösteriyordu. Bu iş bittiğinde, artık ne yapması gerektiğini çok iyi biliyordu. Cinnamon'a dönecek, geçen gece garip davranışlarıyla dikkat çeken o sert kadına birkaç soru soracaktı.

***

"Bay Wyatt'a söyleyin, kendisiyle bir dakika görüşmem gerek." Komiser Vincent otel resepsiyonunun önündeydi. Resepsiyon görevlisi müdürün telefonunu çevirirken o sabırlı davranmaya çalışıyordu.

"Polis Bay Wyatt'la görüşmek istiyor."

"Bir dakika, müsait mi, bakayım." Vincent enterkomun çatırtısını duydu, ardından müdürün sekreteri, polisi yukarıya yollamaları için talimat verdi. Ote-

lin ofisi ikinci kattaydı, yemek pavyonunun üstünde, geriye çekilmiş durumdaydı. Oraya lobinin dışında bir merdivenle çıkılıyordu. Wyatt'ın ofisi ön tarafta olduğundan, penceresinden otelin rıhtımıyla ana plajı görülebiliyordu. Sekreter içeriye geçmesini işaret ederken Vincent ona bir baş selamı verdi.

"Sanırım bu soruşturma fazla ilerlemeden önce, konuklarınızdan birinin yargıç Foote cinayetinde baş sanık durumuna geldiğini bilseniz iyi olacak. Söz konusu hanımı dikkatle sorguya çekmem gerek. Sonunda onu tutuklamak zorunda da kalabilirim."

Walter Wyatt koltuğunda gözle görülür biçimde büzüldü. Cornell üniversitesinin otel yönetimi okulu onu bu kadar duyarlı durumlara hazırlamamıştı. Otelin imajını düşününce, böyle açığa çıkmış suçların bir an önce çözülmesinin en iyi yol olduğunu biliyordu. Ama beri yandan, konuklardan birinin yok yere suçlanması çok kötü sonuçlar getirebilirdi.

"Franklin, eminim söylememe bile gerek yoktur, bu konuda kesinlikle emin olmak zorundasın. Bu tatsız olaylar daha şimdiden otelin imajına zarar verdi. Operasyonumuzun daha fazla sekteye uğramasını istemiyoruz." Yerinden kalktı, pencereye yürüdü. "Bak!" dedi. "Ne güzel bir gün! Oysa ana plaj hemen hemen bomboş."

"Benim niyetim konuklarınızı korkutmak, onları rahatsız etmek değil. Ama Laura Burk aleyhindeki kanıtlar da ihmal edilemeyecek kadar güçlü." Vincent, Walter Wyatt'ın pencere önünde volta atışına bakıyordu.

"Foote'u öldürmekte kullanılmış olabilecek silahı buldum. Cinayet yerinden yalnızca yirmi adım ötede. Üstünde L.B. harfleri bulunan bir balta." Komiser sustu, sonra açıkladı: "Laura Burk."

Wyatt bu açıklamadan etkilenmemiş gibiydi. "Bir sürü insanın adı L.B. ile başlıyordur herhalde," diye itiraz etti.

"Ama cinayetten kısa süre önce yargıç Foote'un koşu programını kendisiyle konuşmuş olan birileri değil! Beş gün kadar önce aralarında geçen böyle bir konuşmayı ben kendim duydum. Söylenen her kelimeyi duyamadım, ama Foote bu kadına her gün Hawksnest'de koştuğunu söylerken kesinlikle duydum. Hem size bir şey söyleyeyim mi? Bayan Burk'le Foote arasındaki o konuşma, Laura Burk'un ayrılmasından sonra yargıçla karısı arasında basbayağı bir kavgaya yol açtı. O kadınla yargıç arasında bir şeyler olabilir. En azından, Bayan Foote'un öyle düşündüğü kesin. Siz konuklarınız hakkında bazı bilgiler alıp dosyalıyorsunuz, biliyorum. Bayan Burk hakkındaki dosyanızı görmek istiyorum."

Wyatt masasına döndü, sekreterinin ziline bastı. "Bana Laura Burk'un kayıt kartını getirin." İki adam birkaç saniye beklediler, ardından dosya getirilip masaya kondu. Tecrübeli sekreter hiçbir şey söylemeden dönüp odadan çıkarken müdür, "Teşekkür ederim, Bayan Monfrey," dedi.

"Yardımcı olmayı ben de isterim. İşte kayıtlar." Wyatt, detektifin istediği dosyayı işaret ettikten sonra, Vincent'in bilgileri rahatça incelemesi için odadan çıkacağını, onu yalnız bırakacağını bildirdi.

Wyatt gidince polis hemen beyaz hasır masanın başına oturdu, not defteriyle kalemini masanın camına koydu. Dosyayı açtı, kartı çıkardı, aşağıdaki bilgileri okudu:

Adı:	BURK, Laura (Bayan)
Sokağı:	3615 Albermarle, N.W.
Kent:	Washington, D.C.
Oda Numarası:	26, Scott Plajı
Geliş:	28/12, saat 16:00
İş Adresi:	Midlothian Enstitüsü, Federal,Triangle Washington, D.C. 20580
Genel Referanslar:	Capital National Bank American Express
Aktiviteler:	yürüyüş, şnorkel
Sağlık:	Kuştüyü yastık yasak
Yorumlar:	rahat bırakılmak istiyor, yaşlı erkeklerle birarada olmayı tercih ediyor
Eski kayıtları:	6/71
Seyahat Acentesi:	Potomac Travel, D.C. 20565
Bu Kalışı:	21/12 - açık
Ödeme şekli:	Ayrılırken ödeyecek.

İlk okuyuşunda Vincent'e ilginç gelen tek bilgi, Laura Burk'un Washington'lu oluşu, yani yargıç Foote'la aynı kentte ikamet ettiğiydi. Defterine kadının yaşlı erkekleri tercih ettiğini, otel faaliyetleri açısından da yalnız kalmaktan hoşlandığını kaydetti. "Yaşlı erkekler," diye mırıldandı kendi kendine. Bu

ifade yargıç Foote'u da kapsar mıydı? Kendisine kalsa, Foote'u yaşlı saymazdı, ama daha genç biri belki onu yaşlı görebilirdi. Acaba Bayan Burk'ün eski yargıçla bir ilişkisi mi vardı? Bu ilişki Cinnamon Bay'e gelişlerinden önce mi başlamıştı? Polis bir kere daha kayıt kartına baktı. Bu soruşturmaya başladığından bu yana ilk defa olarak Virginia Pettingill Foote'u merak etmişti. Aslında Foote'un aile kavgalarını hiçbir zaman ciddiye almış değildi. Karı kocaların da zaman zaman birbirini öldürebildiğini biliyordu. Ama böyle şeyler genellikle bir kavganın heyecanı içinde olurdu, Foote'un ölüm şeklindeki gibi teamüden cinayete dönüşmezdi. Ama kıskanç bir kadın, kendisine ihanet eden kocasına öfkelenmişse, durum farklı olabilirdi. Öyle bir kadın, en soğukkanlı suçları işleyebilirdi. Bu ölümü 'trio'nun öbür üyesinin üstüne atmak, olay yerine üzerinde onun adının harfleri bulunan bir cinayet silahı bırakmak da hayli intikamcı bir davranış olabilirdi. Vincent arkasına yaslanıp rahatlamaya çalıştı. Akıl yürütüş biçiminden memnundu. Yargıç Foote'un ölümü konusunda artık bir değil, iki muhtemel açıklamaya sahipti. Elinde kesin kanıt yoktu tabii, ama durum her iki kadının da dikkatle sorgulanmasını gerekli kılıyordu.

Ne var ki bu adayların ikisi de, General Decker'ın ölümüyle ilgili olamazmış gibi görünüyorlardı. Vincent'in çözmesi gereken cinayetler, bir değil, iki taneydi. Ona sanki bunlar birbiriyle ilgili gibi geliyordu. Bundan emin olamazdı, ama Cinnamon Bay Plantasyonu pek cinayete uygun yer sayılmazdı. Birbirine bu kadar yakın iki cinayet! Bu bir raslantı olabilir miydi? O sırada, Foote'un da, Decker'ın da, LeMans'ın

Baskıncı bülteninde HEDEF olduğunu, Foote'un ölüm gününde LeMans'ın ortalıkta olmadığını hatırladı. Bu düşünceler ona kararını verdirdi. Laura Burk'le Virginia Pettingill Foote'u sorgulayacak, verecekleri cevapların inandırıcı olup olmadığına bakacaktı. Vincent'i masum olduklarına inandırabilirlerse, bir sonraki adımı atacak, Ricky LeMans ile hempası Vernon Harbley'in üstüne gidecekti.

Yerinden kalkmadan önce, sonradan aklına gelmiş gibi, Bayan Burk'ün dosyasındaki geri kalan bilgileri gözden geçirdi. Kayıt kartına ek olarak, dosyada birkaç satış fişi vardı. Bunlar kadının oteldeyken hesabına geçirttiği alışverişleri ve siparişleriyle ilgiliydi. "Güneş losyonu, kartpostallar, bir sandviç, St. Thomas'a vapur gezisi, çoğunlukla bardaki içkiler", diye mırıldandı kendi kendine. Burada ilgi çekecek bir durum olmadığına karar vermişti. Laura Burk'u bulmak üzere odadan çıktı.

Komiser Vincent, Bayan Burk'un kaldığı Scott Beach'e gitmek üzere minibüse binmek için otobüs durağına yürüdü. Orada birkaç dakika bekledikten sonra, yola çıkabildi. Ama bindiği araç kuzeye, şeker fabrikasına doğru dönerken, aradığı kadını bulmak için Scott Beach'e kadar gitmek zorunda olmadığını anladı. Yolun doğu tarafında otelin tenis kortları bulunuyordu. Oynayabilmek için sıra bekleyenler arasında Laura Burk de vardı.

Yavaş giden araçtan indi, tenis kortunun kenarındaki çardağa doğru yürüdü. Laura Burk ön tarafta, açılıp kapanan branda koltuklardan birine oturmuştu. Üstünde geleneksel beyaz tenis kıyafeti vardı.

Cinnamon Bay'de bunları giymek hemen hemen sosyal bir mecburiyetti. Beyazlar yanık teninde çok da güzel duruyordu.

"Bayan Burk, sizi rahatsız etmek hiç hoşuma gitmiyor, ama acil çözüm isteyen bir sorunu ortadan kaldırmak zorundayım." Kadının gözlerine baktı. Hayal mi görüyordu, yoksa bu kadın, polisin konuşmak istediği biri olarak gereğinden fazla mı sakindi? Vincent'e göre bir sanığa yaklaşmanın en iyi yolu, onu şaşırtmaktı. Lâfı uzatmadan konuya girdi: "Bir balta buldum. Polis laboratuvarında incelenecek. Eğer sizinse -ki sanıyorum üzerindeki parmak izleri sizin olduğunu gösterecek- inkâr etmenizden bir yarar gelmeyecektir." Kadının tepkisini dikkatle bekledi.

Laura Burk önce ne diyeceğini kafasında sıralıyor gibi göründü, ancak ondan sonra konuştu. "Teşekkür ederim, memur bey! Aletlerimden birini kaybettiğimi fark etmemiştim. Ama üzerinde adımın harfleri olan bir balta buldunuzsa, parmak izine gerek yok. Eminim benimdir. Ama aslında ..." soru soran gözleri Vincent'e bakıyordu, "bunun nesinin bu kadar acil olduğunu anlayamadım."

"Nasıl yani? Aletlerinizden biri mi?" Vincent bir sandalyeyi onun yanına çekti, oturdu.

"Araştırma aletlerim."

"Bir cinayet yerinde, öldürücü bir silahla ne tür bir araştırma yapıyor olabilirsiniz?"

"Ne, yani sizin onu bulduğunuz yer ... Ha! Tabii. Aceleyle oradan ayrılırken küçük baltamı Hawksnest patikasının orada bırakmış olmalıyım. Biri geliyor sanmıştım. Balta da körüğe yakın bir yerde kalmış olmalı.

Ama sakın sizin aklınızdan geçen şey benim ...?

"Eğer balta sizinse," diye onun sözünü kesti Vincent, "o zaman korkarım öyle düşünüyorum. Meğer ki o baltanın o patikada ne işi olduğunu açıklayasınız."

"Petroglifleri ararken orada bırakmışım."

"Petro ne?"

"Petroglif. Bilirsiniz, kayalara oyulmuş Karaip Kızılderili sembolleri. St. John dağlarında var oldukları çoktan beri biliniyor, herhalde farkındasınız. Benim teorime göre, adanın bu tarafında da onlar gibi nice işaretler var olmalı."

Franklin Vincent'in suratındaki inanmazlık dolu ifade, Laura Burk'un birdenbire susmasına yol açtı. "Belki baştan anlatsam daha iyi olacak. Ben arkeologum. Bunu Washington'daki Midlothian Enstitüsüne sorarak onaylatabilirsiniz. Patronum Dr. Dietrich Odendorf tüm anlatacaklarımı onaylar. Her neyse, eğer teorimi kanıtlayabilirsem, bu sembollerin kökeni ve anlamı kesin olarak kanıtlanmış olacak. O zaman Batı Hint Adalarının antropolojik tarihini öğrenme yolunda büyük ilerleme kaydetmiş olacağız. Ama benim çalışmalarım gizli kalmak zorunda, çünkü başka arkeologların önüme geçip olayı benden önce yayınlamalarını istemem. Foote'un adada sık sık yürüyüşlere çıktığını bildiğim için, bu tür kaya oymalarını hiç görüp görmediğini ona sordum. Hattâ ona, Camelberg Doruğunda çekilmiş bir petroglif resmi gösterdim. Cevap olarak, öyle bir şeyi gerçekten gördüğünü, hattâ notlarına kaydettiğini söyledi. Bana not-larını gösterecekti. İşareti tam nerede gördüğünü ora-ya kaydetmiş olduğunu anlattı. Ertesi gün kahvaltı-

dan sonra buluşmak üzere randevulaştık. Yanında not defterini getirdi. Gördüğü şeklin resmini bile çizmişti. Benim aradığım işaretlerden biri olması çok büyük olasılıktı. Onu Hawksnest patikasında, bir kayaya oyulmuş gördüğünü söyledi. Körüğün oradaki büyük kapok ağacını geçer geçmez hemen orada, dedi."

Laura Burk bundan sonra sözünü ettiği şekli detektifin not defterine çizdi. Franklin Vincent sembolü hemen hatırladı. St. John'ın dağlık kesimlerinde birkaç kere görmüştü bu oymaları. Ama onun gözünde bu şeklin daha karanlık bir çağrışımı daha vardı. Adadaki siyah iktidar hareketi de kendine amblem olarak bu şekli seçmişti

Bütün bunlardan ne anlam çıkarması gerektiği konusunda kafası iyice karışmıştı artık. Bayan Burk'e, Odendorf'un adının tam nasıl yazıldığını sordu, daha önce otelin kayıt kartından aldığı bilgilerle aynı sayfaya not etti. Bayan Burk'un dedikleri doğru olabilirdi, ama doğrusunu söylemek gerekirse Vincent meslek sahibi kadınlara pek güvenmezdi. Onların kendisine gösterdiği saygı, aralarında büyüdüğü kadınların gösterdiği saygının düzeyine erişemezdi. Amerika kıtasından gelen kadınlar kendini bir tuhaf hissetmesine yol açıyordu.

Virgin Adalarında, en azından son yıllara kadar, kadınlar daha çok evlerinde, aileleriyle ilgilenirdi. Dışarda iş yapsalar bile, ya hizmetçilik eder ya da memur olarak çalışırlardı. O tür kadınların yanında daha rahat ederdi Vincent. Davranışlarını önceden kestirmek kolaydı. Ama şu dünyadaki Laura Burk'ler, geleneksel olarak erkeklere verilmiş rollerin birçoğunu üstlenmiş

görünüyorlardı. Laura Burk'e, Foote'ların masasında sebep olduğu kavgayla ilgili görüşünü sormak üzereydi ki, ellilik bir adam Laura'ya yaklaştı, "Saat bir! Maçımız başlıyor!" diye seslendi.

"Bir tek soru daha, Bayan Burk." Laura Burk arkadaşına döndü, rezerve ettikleri korta gitmesini, kendisinin de hemen gelmekte olduğunu söyledi. Sonra beklenti dolu bir yüzle Vincent'e baktı.

"Acaba yatgıç Foote'la ilişkinizin, bu bana anlattıklarınızın çok ötesine geçmiş olması mümkün mü? Hattâ onunla ilişkiniz sizin tarif ettiğinizi o kadar aşmış ki, Foote'un evliliğinde büyük aile kavgasına yol açmış."

Laura Burk güldü. "Uydurma bu. Dediğim gibi, adamı fazla tanımıyorum bile. Eğer Foote'un karısının beni kıskandığını ima ediyorsanız, konuyu kendisiyle konuşmanızı tavsiye ederim. Şimdi artık izin verirseniz, komiserim, korta bekleyen arkadaşımın yanına gidiyorum."

"Şimdilik bu kadar. Ama sorun çözümleninceye kadar Cinnamon Bay'den ayrılmamanızı rica edeceğim."

Vakit öğleni geçmiş, Vincent'in karnı acıkmıştı. O sabah her günkünden erken kalkmanın yanısıra, patikada ipucu aramak da onu her zamankine oranla daha bir yormuştu. Bayan Foote'u da bugün sorgulamak istediğine göre, yemek için her zamanki gibi Cruz Bay'e dönmek yerine otelde yemeye karar verdi. Bu plan hoşuna gitti. Hoşuna gitmesinin tek nedeni karnının acıkmış olması değildi. Ünlü otelin büfesi, insanda heyecan yaratacak türdendi. Taze kavunlar, çeşitli meyveli etli salatalar, Hollanda peynirleri, daha

başka Avrupa peynirleri, hattâ dizi dizi sıcak yemekler sunulurdu. Tenis çardağındaki sandalyesinden kalktı, yemek yenilen yere doğruldu. Yol kısaydı. Vakit de geç olduğu için, büfedeki kuyruk da uzun değildi. Detektif her tabağı inceledi, seçimlerini bilinçli şekilde yaptı.

Elinde dolu tabağıyla salonu gözden geçirdi, tenha bir kesimde, denizi gören bir masa seçti. Karşısındaki manzarayı ne kadar özlemle beklemiş olursa olsun, yine de kendini biraz rahatsız hissediyordu. Konukların onu orada görmekten memnun olmayacaklarından emindi. Bunun nedeni yalnızca polis olması da değildi. Adanın yerlisiydi ama, otelin aktivitelerine katıldığında kendisini dışardan gelme biri olarak gördükleri duygusuna kapılıyordu.

Arkasından bir sesin, "Yemekte size katılabilir miyiz?" dediğini duyunca şaşırması o yüzdendi. Döndüğünde yaklaşan çifti gördü: Dr. Clark'la Bayan Clark. Onun masasına oturmak istemeleri tümüyle sürprizdi. Birileriyle birlikte yiyeceğine sevindi, çünkü yalnız yerken daha da fazla göze battığını hissedecekti. Masasına gelenlerin Clark'lar oluşu da iyiydi. Vincent'e göre, tanıştığı bunca otel konuğu arasında, birlikte olması en rahat insanlar Clark'lardı. Bunu ortabatı kesiminden gelmelerine yorumluyordu. Ora halkı, ABD'nin doğusundan gelenlere oranla, ünvan ve mevki gibi şeylerden o kadar etkilenmiyordu. Örneğin Bayan Clark, kendini meslek sahibi kadın gibi göstermeye kalkışmamıştı. Ev kadını olmaktan utanmıyordu.

Vincent doğu kesiminden gelenlerin, en azından entellektüel olanların ve türlü havalara girenlerin, bu tür doğal insanları kıskandıkları kanısındaydı. Yaşadığı

tecrübeleri dikkate aldığında, doğal insanlar hakkında yalanlar bile uydurabildiklerine tanık olmuştu. Bunu neden yapmak isteyeceklerinden emin olamıyordu, ama belki de züppe insanlar derinden derine, kendi kişiliklerinin sahici olmadığını hissediyor olabilirlerdi, çünkü güdüleri içlerinden doğmuyor, dışardan geliyordu.

Judy Clark konuşuyordu. "Umarım size katılma isteğimizden rahatsız olmamışsınızdır. Burada yapayalnız oturduğunuzu görünce, belki arkadaş istersiniz diye düşündük."

"Judy, Komiser bizi hatırlamıyor olabilir. Bu benim eşim Judy, ben de Doug Clark'ım." Komiser Vincent sandalyesinde yarım doğruldu, bir eliyle peçetesini tutarken öbürüyle Bayan Clark için masaya bir sandalye çekti.

"Evet, sizi hatırlıyorum, Dr. Clark." Onların da tabaklarını tepeleme doldurmuş olduğuna memnun oldu. Kendi yiyecekleri kimsenin gözüne batmayacaktı.

"Çok meşgul olmalısınız, Komiser," dedi Judy. "İşlenen ikinci cinayeti duyduk. Birinciyi işleyeni yakalamış mıydınız?"

"Eminim Komiser yemeğini yerken bu sorulardan hoşlanmayacaktır."

Vincent, "Yo, bir sakıncası yok," dedi. "Maalesef iki cinayet de henüz çözülmüş değil. Ama bazı ip uçlarını izliyorum. Onun ötesinde, korkarım söyleyebileceğim şeyler pek az."

Bundan sonra sohbet daha sıradan konulara kaydı. Havadan, Clark'ların çocuklarından, Franklin

Vincent'in son yıllarda adalarda fark ettiği değişimden konuştular. Ama yemek sona ermeden önce Vincent'in aklına bir fikir geldi. Clark'lara otelde tanışıp konuştukları bazı konuklar hakkında ne düşündüklerini sorabilirdi.

"Size bazı kişisel izlenimlerinizi sorsam, bir sakıncası var mı? Fikrinize çok değer verdiğimi söylersem umarım sizi utandırmış olmam."

Dr. Clark ikisi adına, "Yardımcı olabilirsek seviniriz," diye karşılık verdi.

Detektif onlara Laura Burk'ü, Felicia Doakes'u, Jay Pruitt'i ve Matthew Dyke'ı sordu. Verdikleri cevaplarda Vincent'i şaşırtacak bir şey yoktu. Doakes'la Pruitt'i şahsen tanıyorlardı ama Laura Burk ve Profesör Dyke hakkında bildikleri pek azdı. Vincent onlara Ricky LeMans'ı ve Vernon Harbley'i sorup sormamayı da düşündü, ama sonra kendisinin bilmediği bir şeyi onların bilmesi ihtimalini zayıf bulup vazgeçti. Onun yerine, Virginia Pettingill Foote'u sordu, kadının ölen kocasıyla gerilimli ilişkisini bir kere daha onaylatmış oldu. Sonradan aklına gelircesine Profesör Spearman'ı da sordu. Clark'ların otel konukları arasında en çok Spearman'ları sevdiklerini öğrenince biraz şaşırır gibi oldu.

"İzlenimlerinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim. Yemeği birlikte yemiş olmaktan da çok zevk aldım." Komiser Vincent izin istedi, Virginia Pettingill Foote'un bungalovuna doğru uzaklaştı. Bungalovun yemek yenilen yere uzaklığı fazla değildi. Otelin birkaç plajından en yakın olanında, Cinnamon Beach Plajındaydı.

Buraya düzenli gelen bazı konuklar arasında, Cinnamon Beach'le ilgili bir efsane yayılmıştı. Oradaki kumun diğer plajlardakinden daha yumuşak, daha üstün olduğu söyleniyordu. Kumun dokusu rafine şekerle pudra şeker arası bir şeydi. Üzerinde yürümek hoş bir duyguydu. Komiser Vincent'in ayağında çoraplarıyla sandaletleri olduğu için, Cinnamon Beach'in bu özelliğini fark edemedi. Ona göre plaj yolu, bungalova giden en yakın yoldu, o kadar. Yüz metrelik yolu çabucak aldı, evin plaja açılan kapısını sert sert vurdu.

"Bir dakika!" Bayan Foote'un cevabı içerden gelmişti. Birkaç saniye sonra kapı açıldı. Virginia Pettingill Foote, sakin ve güvenli haliyle kapıdaydı. Üzerinde beyaz üstüne beyaz desenli bir sabahlık vardı. Beline kuşağını düzgün şekilde bağlamıştı. Franklin Vincent kendini tanıttı, kimliğini gösterdi.

"Beni sorgulamaya ne zaman geleceğinizi merak ediyordum. Anladığıma göre bu formalite bitmeden adadan ayrılamıyorum. Ama yarın gitmek zorunda olduğumu ofisinize bildirdim. Eşimin cenazesi yarın ABD'ye yollanıyor, ben de tabuda eşlik etmek istiyorum."

"Size sormak istediğim sorular uzun sürmez, Bayan Foote. İçeri girebilir miyim, yoksa Cruz Bay'deki merkeze gitsek kendinizi daha mı rahat hissedersiniz?"

"Lütfen gelin. Bu işi mümkün olduğu kadar çabuk bitirmek istiyorum. Tahmin edebileceğiniz gibi hâlâ şoktayım.

"Anlaşılabilir bir şey. Lütfen taziyelerimi kabul

edin." Kadının peşi sıra evin salonuna yürüdü, gösterdiği koltuğa oturdu. Bayan Foote da karşısındaki hasır kanepeye yerleşti, soruların başlamasını bekledi.

"Bayan Foote, birisinin kocanızı öldürmek istemesi için herhangi bir neden düşünebiliyor musunuz? Yani hiç düşmanı var mıydı? Belki kişisel düşmanları ya da yaptığı bir şeyden ötürü ondan öc almak isteyecek biri?"

"Kocamın düşmanları var mıydı diye soruyorsunuz, ha?" Sesinin tonu alay eder gibiydi. "Liberaller, sosyalistler, azınlık grupları, Marksistler: hepsinin paylaştığı bir şey varsa o da kocama olan nefretleriydi. Çelişkilerle dolu biriydi kocam, biliyorsunuz. Senatodayken de, mahkemedeyken de, ondan çok söz edilirdi. Nice kişi onunla şiddetli görüş ayrılıkları içindeydi. Siyasî hasımlarından da, hukuk alanındaki hasımlarından da bazıları herhalde onu öldürmek isteyecek kadar ileri gidebilir."

"Ama bunu yapmaya en uygun biri var mıydı, biliyor muydunuz? Kocanıza hiç tehdit mektubu ya da telefonu gelmiş miydi?"

"Kocama sayısız hakaret mektupları gelirdi. Ama o önem vermez, zararsız kaçıkların işi der, geçerdi."

"Otelde kocanızın son zamanlarda tartıştığı biri var mıydı?" Bayan Foote Cinnamon Bay'e gelişlerinin hemen sonrasında eşinin Ricky LeMans'la giriştiği söz düellosunu anlatırken, Komiser Vincent not defteriyle kurşun kalemini hazırlamıştı. Kadın, yargıcın nasıl gidip orkestranın liderine, kendisini Beskıncı'da HEDEF gösterdiği için sitem ettiğini anlatıyordu. Dönüşünde Le Mans'ın kendisini nasıl tehdit ettiğini

karısına söylemişti. Virginia kocasının bu olaya ne kadar sinirlendiğini çok iyi hatırlıyordu.

"Bu bilgi çok yararlı, Bayan Foote," dedi Vincent. Bunları öğrenebildiği için gerçekten memnundu. "Kocanızın oteldeki başka herhangi birileriyle ilişkilerine ait hatırladığınız şeyler var mı?"

"Yok, ama bunda şaşacak bir şey de yok. Başka olaylar olmuşsa bile, hepsini bana anlatmazdı zaten. Kocamla pek az ortak yanımız vardı. Bazen günler geçerdi de önemli bir şey konuşmazdık. Aslında özel hayatında ketum bir insandı. Düşünceleriyle gözlemlerini ancak günlüğüyle paylaşırdı. Benim buna üzüldüğüm yoktu. Sizinle açık konuşabilirim, Komiser. Söyleyeceklerimi herhalde başkalarından da duymuşsunuzdur. Kocamla ben, uyuşamayacak karakterde insanlardık. Onun ilgi alanı spor, benimki sanat ve tiyatroydu –hoş ben spora karşı da değilimdir. Yelkenciliği, at binmeyi severim. Kocam ise bunlardan nefret ederdi. Böyle şeyleri aylak zenginlerin meşguliyeti sayardı. Anlıyorsunuz, değil mi, Komiser? Kendi düzeyinin üzerinde bir evlilik yapmıştı. Bunu yapan insanlar, eşlerinin çevresine girdiklerinde pek rahat edemezler. Tüm ailemle arkadaşlarım, onun kendini bizden biri gibi hissetmesi için çok uğraştı. O terslendiği zaman bile, bu konuda ellerinden geleni yaptılar. Ama o, kendisinden hoşlanmadıklarını iddia ediyor, hayalinde kendisine yönelik türlü hakaretler uyduruyordu."

"Onu gücendiren şeyler ne tür hakaretlerdi?"

"Dediğim gibi hepsi hayal ürünüydü. Ama Curtis, senatör olmasının, sportmen olmasının, kendisine olağanüstü bir saygı kazandırmasını bekliyordu. Siyasî

mevkiinin ve o sert erkek imajının benim dostlarım arasında pek yakışıksız kaçacağını hiçbir zaman anlayamadı. Bu alınganlığı yüzünden, genellikle herbirimiz kendi bildiğimiz gibi yaşamaya başladık. Eminim benim hiç bilmediğim tanıdıkları da vardır."

"Sizce Bayan Laura Burk de bunlardan biri miydi?"

"Ha, Bayan 'Gizli Kamera'yı mı diyorsunuz? Bakıyorum o kadının Curtis'in peşinde koştuğunu zaten biliyorsunuz. Açıkça belliydi, değil mi? O kadın biraz değişik. Öteki kadınlarında bu kadar hayal gücü yoktu. Arkeolog rolüne bürünen hiç çıkmamıştı. Bir keresinde bir tanesi -o da bu kadar sinsi değildi ya- Curtis'in siyasi görüşleriyle ilgili bir tez hazırlamakta olduğunu söylemişti. Onun fikirlerini Yargıç Marshall'ınkilerle kıyaslıyormuş. Hah! Ama arkeolog! Çok zekice.

"İnanmayacaksınız, Komiser, ama kadın akşam yemeğinde kalkıp masamıza gelme cesaretini gösterdi! Benim önümde! Sözde resmini çektiği bir kaya oymasını konuşacakmış. Aralarında ilişki olmasına aldırmam, ama böyle 'trio'lar oluştururken insan izini belli etmemeli. Kocamın bu konularda tedbirli davranacağını beklerdiniz, değil mi?"

Komiser Vincent kanepeden kalkıp pencere pancurlarına doğru yürüdü. Yeni dul kalmış bir kadının, kocasını eleştirirken bu kadar açık sözlü olacağını doğrusu beklemiyordu. "Fotoğrafı kendiniz gördünüz mü, Bayan Foote?"

"Tabii gördüm. Kadın o gece resmi bize bıraktı. Şöyle bir baktım. Görünüşte gerçek gibiydi -yani çok primitif falan. Kızılderili oyması olduğunu iddia

ediyorlardı. Kadın Midlothian'da çalıştığını bile ileri sürdü! İkisini ormanda, taşa o saçma oymayı oyarken düşününce gülmem geliyor."

"Eşinizin ertesi sabah kahvaltıdan sonra bu kadınla buluştuğunu mu söylüyorsunuz?"

"Evet, doğru."

"O buluşmada neler olduğunu biliyor musunuz?"

"Eh, entim ayrıntıları anlatamam, ama size buluşmanın bahanesini söyleyebilirim. Curtis sabah koşuları sırasında o fotoğraftakine benzer bir oyma gördüğünü iddia etti. Kocam günlük faaliyetlerinin ve gözlemlerinin bir kaydını tutardı -her şeyi yazardı oraya. Bu konuda çok titizdi. Kadını kendisiyle buluşmaya davet etmesi, sözde onun aradığını, kendi notlarıyla karşılaştırmak içindi."

"Kocanız o buluşmayla ilgili herhangi bir şey söyledi mi? Günlüğündeki notların o fotoğrafa uyup uymadığını anlattı mı?"

"Bu konuya ilgi göstereceğimi sanmıyorsunuz, değil mi? Yemek masasındaki o olaydan sonra, yaptıkları numarayı ciddiye alacak değildim herhalde. Ama fotoğraf hâlâ burada -kocamın günlüğü de şifoniyerin üzerinde." Virginia Foote odanın karşı tarafındaki çekmeceleri gösteriyordu.

"Korkarım bunları alıp götürmem gerek, Bayan Foote. İçinde önemli kanıtlar olabilir. Ama sonra hepsi size iade edilecektir.

"Yo, istediğiniz kadar kalsın sizde, Komiser. Hattâ uzun süre kalması gerekebilir. Kocam çok kasıntı adamdı. En sıradan düşüncesini bile, geleceğe intikal etsin diye yazmak isterdi."

Komiser Vincent fotoğrafı ve günlüğü buldu, tekrar yargıcın karısına döndü. "Bayan Foote, bunu sormak zorunda olduğumu anlayacağınızdan eminim. İdeal bir evliliğiniz olmadığını siz kendiniz söylediniz. Kocanızın öldürüldüğü öğleden sonra nerede olduğunuzu sormak zorundayım."

"Korkarım sağlam bir tanığım yok. Curtis'in saat dört dolaylarında odamızdan çıktığını gördüm, ben burada yalnız kaldım. Polis ölüm haberini getirene kadar buradaydım."

Komiser Vincent'in kaşları havaya kalktı. "Hakkınız var, Bayan Foote, durumunuzu kanıtlayabilmeniz zor. Ama sizi tutuklamak için de bir nedenim yok. İsterseniz yarın adadan ayrılmakta özgürsünüz." Detektif izin istedi, tropik sıcağa yeniden adım attı.

Tipik tropik öğle sonraları, Spearman'ların hoşuna gidecek şey değildi. Bu saatlerde genellikle bungalovlarından pek çıkmazlardı. O gün Pidge bazı kimselere kartpostallar yazıyor, Henry de Douglas Day'in Malcolm Lowry biyografisini bitiriyordu. Spearman'ın profesyonel görevleri, ekonomi dışı konularda okumasına pek fazla zaman bırakmadığı için, tatillerde o yılın Ulusal Kitap Ödülü sahiplerini biraz tanımaya çalışırdı.

Pidge Spearman yazı masasından başını kaldırdı, "Kitabı beğendin mi?" diye sordu.

Yatağa uzanmış olan kocası kitabı daha yeni kapamış, başucu masasına yeni bırakmıştı. "Lowry'nin hayatı sorunlarla dolu, Pidge," dedi. "Sonu da trajik bir ölümle noktalanıyor. Ama sanırım en çok, onunla evlenenlere üzüldüm. Bu kadar gergin biriyle yaşamak hiç kolay olamıştır herhalde."

"Evlilik hayatı Foote'larınki gibi bir şeydi besbelli! Foote'larda sanırım geçimsiz olan, kadın olmalı."

"Evliliklerin ne kadar tatsız olabileceğini görmek için kitabı okuman gerek. Malcolm Lowry ile yaşamanın, Virginia Foote'la yaşamaya benzer yanı olduğunu hiç sanmıyorum. Lowry'lerde sık sık fiziksel şiddet de söz konusu."

"Unutma ki buradaki insanların çoğu, fiziksel şiddetin bile Bayan Foote için pek uzak bir olassılık olmadığı kanısında. Kocasına bu kadar hain davranan bir kadın! Eline fırsat geçse neler yapabileceğini kimse bilemez."

Bayan Foote'la ilgili bu dedikoduları Spearman da duymuştu. Aralarındaki ilişkinin ne kadar kötüleşebileceğini gözlemleyince, acaba bu kadın kocasını öldürmüş olabilir mi diye de düşünmüştü. Ama Spearman'ın genel eğilimi, herhangi bir kadının kocasını öldürmesi iddiasına kuşkuyla yaklaşmaktı. Bu kuşkunun, kadınların fiziksel olarak erkeklerden zayıf olmasıyla, böyle bir planı uygulamakta güçlük çekeceğiyle falan ilgisi yoktu. Ne de olsa, herkes tetiği çekebilir, herkes zehiri verebilirdi. Onun inanmazlığı ekonomik nedenlere, özellikle de kapital teorisine dayanmaktaydı.

Boşanma yasaları bu kadar liberalleştiğine, nafaka ödemeleri bu kadar cömertleştiğine göre, kadınlar kocalarını boşasalar, öldürmekten daha kârlı duruma gelebiliyorlardı. Çoğu durumda, kadının ömür süreci boyunca aldığı nafaka çeklerinin toplamı, kocanın ölümü halinde gelecek tazminatı, sosyal güvenlik ve diğer sigorta poliçelerinin parasını fer-

sah fersah aşmaktaydı -ki o paralar da ancak katil yakalanmazsa gelecekti. Bu işte bir tek zorluk vardı. Kadın eğer Virginia Pettingill Foote kadar zenginse, bu mülahazalardan etkilenmeyebilirdi. Ne de olsa, nafakalardan gelecek para, diğer kaynaklardan gelen gelirinin yanında pek küçük kalırdı. Ama Spearman çok iyi biliyordu ki, fazladan gelen bir doların zengine verdiği zevkin fakire verdiği zevkten daha az olduğuna inanmak için hiçbir bilimsel neden yoktu.

Spearman yatağın kenarından kalktı, odada dolaşmaya başladı. Genelde meşeli bir adamdı ama şu sıra zihni rahat değildi. Nedeni belki bu kadar kasvetli bir kitabı demin bitirmiş olduğu için olabilirdi. Ama duygularını incelerken, hissettiği melankolinin okuduğu kitapla ilgili olamayacağına karar verdi. Eşiyle birlikte Cinnamon Bay'e geldiklerinden beri iki cinayetle bir boğulma olmuştu. Üstelik kendisi, Decker, Fitzhugh ve Foote'la, ölümlerinden kısa süre önce birlikteydi. Belki de olayların onu böylesine ağır biçimde etkilemesi bundandı.

Bütün bu olmayacak şeyler, birbiriyle ilgisiz biçimde yer almış olabilir miydi?

Bir an düşüncelerine ara verdi. Karısı masanın başından kalkmıştı. "Öğleden sonra postası yola çıkmadan önce bu kartpostalları çocuklara yollamak istiyorum," dedi. "Benimle gelmek ister misin?"

"Hayır, teşekkür ederim, tatlım. Burada kalsam daha iyi. Umarım çocuklara benden de selam yazmış, şnorkel maskesinden çok yararlandığımı söylemişsindir." Bayan Spearman bunları yazdığını söyledi, sonra kocasını düşünceleriyle başbaşa bırakarak kapıdan çıktı.

Spearman bulgalovda yalnız kalınca banyoya gidip yüzüne soğuk su çarptı. Bu sabah üstüne bulaşan sıkkınlığı yıkayıp atmak ister gibiydi. Ama lavaboya akan su, her nedense, ona patikadaki körüğü hatırlattı. Sonradan, suyun sesinin tıpkı o fayın kırıklarına çarpan dalgaların sesine benzediğini fark etti. Hemen banyodan çıkıp yatak odasına geçti. Odadaki kasvet silinmemişti. Pancurlu pencereden yola doğru baktığında, oradan geçmekte olan minibüsü gördü. General Decker'ın o kader gecesinde Turtle Bay'e dönen son minibüste olduğunu nasıl unutabilirdi.

Vücudunda bir ürperti dolaştı. Hemen pencereye arkasını dönüp hızlı adımlarla odanın plaja bakan tarafına yürüdü, bembeyaz kumlara baktı. Belki burada düşünceleri daha hoş konulara dönebilirdi.

Ama umutları boşa çıktı. Öğle sonrasının sıcağına rağmen tüyleri diken diken oldu. O gün plajda görebildiği tek şey boş bir şezlongdu.

Son birkaç günün feci olaylarını düşünmekten kurtulamayacağına göre, Henry Spearman elden gelen ikinci en iyi şeyi yapmaya karar verdi. Düşüncelerini yönlendirecek, bu olayları daha verimli bir sona ulaşmak üzere değerlendirecekti. Demin karısının oturduğu sandalyeyi çekip oturdu, otelin antetli kâğıtlarından birini önüne çekti. Sonra masada duran kalemi alıp ucunu boş kâğıda dayadı. Gözleri o boş kâğıtta, birkaç dakika öylece oturdu.

Spearman'ın girift ekonomi problemlerini hangi metotla çözdüğünü bilenler, onun bu pozuna şaşırmazlardı. İşlerinin çoğunu bilgisayarın başında çözen birçok genç meslekdaşının tersine, Spearman bir takım

zorlukların mantık sürecine teslim olmasının ancak kâğıt ve kalem kullanmakla sağlanabileceğine inanacak kadar demode biriydi.

Çok geçmeden yazmaya başladı. General Decker'ı kimin öldürdüğü konusunda zaten daha önce bir hipotez geliştirmişti. Ama onun ekonomi mantığı, polisi ikna etmeye yetmemişti. Şimdi düşüncelerini değişik biçimde düzenliyor, iki cinayetin ilişkili olduğu noktasından hareket ediyordu. Yavaşça, ufacık harflerle yazmaktaydı. Kalemini yeniden masaya koyduğu sırada karısı da kapıdan girmekteydi.

"Henry, ben döndüm!" Ama o, Pidge'e susmasını işaret etti, önündeki sonuçları incelemeyi sürdürdü. Bayan Spearman kocasına uzaktan baktı, onun yeniden ekonomi konularına gömülmüş olduğunu hemen anladı. Hoş, bu sefer profesörün önündeki kâğıtta neler yazılı olduğunu görse, herhalde şaşardı. Bir liste vardı kâğıtta:

Laura Burk
Dr. Douglas Clark
Judy Clark
Felicia Doakes
Matthew Dyke
Virginia Pettingill Foote
Vernon Harbley
Ricky LeMans
Jay Pruitt

Spearman bu isimleri uzun uzun inceledi. Yargıç Foote'un katilinin bunlardan biri olduğuna inanıyordu. Bethuel Fitzhugh'nun boğulması büyük olasılıkla

kazaydı. Ama mantık ona, Decker ve Foote cinayetleri birbiriyle ilgiliymiş gibi düşünmeyi emretmekteydi. Ekonomi mantığı da bu hipotezle tutarlı mıydı? Listeyi yukardan aşağı, metodik biçimde inceledi, her adımda, Curtis Foote'u kimin öldürmüş olabileceği sorusuna odaklandı. Sonunda ekonomik analizin, Virginia Pettingill Foote'u şüpeli konumundan çıkardığına karar verdi.

Geriye sekiz aday kalmıştı.

13

Franklin Vincent, Cruz Bay emniyet merkezinin ön kapısından girdi. Bayan Foote'tan aldığı deri koskoca ciltli günlüğü ve fotoğrafı incelemek amacıyla, Cinnamon Bay'den yeni dönüyordu. Binaya girdiği anda kontuardaki çavuş ona seslendi. "Gallows Point'tan Bay Osborne bu sabah telefon etti. Dün gece biri yarış yelkenini çalmış - teknesinden. Kur kur kuduruyor. Hemen yelkeni bulup kendisine getirmemizi istiyor."

"Osborne yelkenini elbette hemen geri ister," dedi Vincent buruk buruk. "Pahalı şeyleri yatının güvertesinde bırakmasa işe yarayacağını söyledin mi ona? Zaten o işe Phil'i koşturmak zorundasın, çünkü ben hâlâ Cinnamon Bay cinayetleri üzerinde çalışıyorum." Vincent'in bu yeni işi seve seve üstleneceği sanılırdı. Bu tür ufak tefek suçlar onun ekmeğiyle katığıydı. Ama oteldeki cinayetler onu elinde olmaksızın cezbediyordu. Onları bir çözerse, St. Thomas'daki Aberfield'in hiçbir zaman ulaşamadığı büyüklükte bir şöhret onu bekliyor olacaktı.

Komiser ön kontuarın çevresinden dolaşıp arkadaki küçük odaya, kendi odasına geçti. Boş eliyle ışığı açtı, masasına oturdu. Fotoğrafa bir daha baktı, şekli bey-nine yerleştirmeye çalıştı. Gözleri masadaki defterin kalınlığına ilişince içini çekti. Eğer Bayan Foote, kocasının çok detaycı olduğu konusunda haklıysa, bu akşam çok uzun bir akşam olacağa benziyordu. Fazla rahatlamadan ayağa kalktı, köşedeki

vantilatörü çalıştırdı. Bu âlet odanın sıcaklığını düşüremezdi, ama havayı hareket ettirmesi, Vincent'in kendini daha serin hissetmesini sağlıyordu. Masaya döndü, hümidorunu önüne çekti. Piposunu (o gün ilk defa) doldurduktan sonra, kendi kendine düşündü, döner koltuğunda arkasına yaslanıp ayaklarını masaya kaldırdı. Kocaman cilt kucağındaydı. Kapağını açtı, Foote'un petroglif'ten ilk defa söz ettiği tarihi bulmaya çalıştı. Oradan başlamak akla yakındı. Laura Burk'le konuştuğu akşamdan önce öyle bir kayıt girmişse, kadının hikâyesi tutarlı demekti. Ama yine de günlüğü baştan sona okumalıydı. Yargıç Foote'un Cinnamon'da karşılaşmalarından önce Laura Burk'le ilişkisi olup olmadığını bilmek istiyordu. Tüm yazıları dikkatle okursa, Foote'u korkutan düşmanlarının olup olmadığını da ortaya çıkarabilirdi.

Vantilatörün itmesiyle piponun dumanı yavaş yavaş kafasının arkasına doğru yükseliyordu. Başlangıçta defterdeki çeşitli notları izleyebilmek kolay değildi. Bu durum yargıcın el yazısından kaynaklanmıyordu. Notlarını belirgin harflerle yazmıştı. Vincent'in sorunu uslûpla ilgiliydi. Kendi günlüğünde kendinden üçüncü şahıs gibi söz eden kimseye daha önce hiç rastlamamıştı. Ama yargıcın bu yapaylığına bir kere alışınca, çok geçmeden aradığı bölümü bulmayı başardı. Ocağın sekizinde, yargıcın ölümünden beş gün önce, Curtis Foote şöyle bir not kaydetmişti: "Foote öğleden sonra Hawksnest'e yaptığı koşuda kendini yorgun hissetti. Ulu kapoku geçer geçmez patikadan saptı, gölgede dinlenmek istedi. Gri bir kayaya yaslandığı sırada, sığ bir yarığa oyulmuş garip bir şekil gördü. Arizona'da

gördüğü primitif sanatı hatırlatıyordu." Bu notun ardından, Foote deftere gördüğü şekli çizmeye de çalışmıştı. Vincent o sayfanın numarasını kendi not defterine kaydetti.

Laura Burk'ün hikâyesinin böylece onaylanması, Vincent'i kadının öbür anlattıklarının da doğru olabileceğine ilk defa inandırdı. Böyle bir tasfiye süreci uygularsa, sonunda galiba LeMans'la Harbley'in cinayetleri birlikte işledikleri sonucuna varacaktı. Birinci cinayet sırasında ikisi de olay yerindeydiler. Baskıncı bülteninde HEDEF olarak bu öldürülen adamları göstermişlerdi. Ayrıca Vincent'in bildiği kadarıyla, adamları öldürmek için nedeni olan yalnız onlar vardı.

Ama her şeye rağmen, iki adamı tutuklamadan önce diğer bütün ihtimalleri saf dışı bıraktığından emin olmalıydı. Okumayı sürdürdü, yargıcın tüm notlarının, Laura Burk tarafından anlatılanlarla tutarlı olup olmadığına baktı. Görünüşe göre Bayan Burk'ün her sözü günlükle anlatılanlarla uyumluydu. Ocak ayının dokuzundan bu yana yalnızca iki buluşma vardı defterde. Biri otelin gece kulübünde, Vincent konukları gözlemlerken yer alan olay, diğeri de ertesi gün kahvaltıdan sonraki buluşmalarıydı. Foote o buluşmada ona, ayın sekizinde defterine düştüğü notu gösterdiğini anlatıyordu.

Komiser öne doğru eğilip piposundaki külleri çöp sepetine boşalttı. Kararmış pipoyu elinden bırakıp kurşun kalemini aldı, düşüncelerini kaydetmeye başladı. Bu göstergelere göre, Laura Burk'ün anlattıkları doğru olabilirdi. Ama tabii yargıcın Bayan Burk hak-

kında yazdıkları, aralarındaki ilişkiyi saklamak için böyle yazılmış da olabilirdi.

Günlüğe Foote'la Burk'ün ikinci buluşmasından sonra düşülen tüm notlar, Foote'un şahsî konularıyla ilgiliydi. Son notta yargıç son sözünü söylemişti -ama tabii kendisi o sıra bundan habersizdi: "Siegel'e yazdım, tüm mahkeme cübbelerimi temizletecek."

Franklin Vincent günlüğün sayfalarını çevirip, petrogliften ilk söz edilen yere döndü. Daha önceki sayfalarda Laura Burk'den söz edilip edilmediğine, Foote'un esrarengiz ölümüne dair bir işaret bulunup bulunmadığına bakmak için, o noktadan geriye gitmek iyi bir yöntemdi.

Virginia Pettingill Foote'un hakkı vardı. Bazen bir tek günle ilgili gözlemlerin dört sayfa sürdüğüne sık rastlanıyordu. Komiser koltuğunda kıpırdandı, rahat etmeye çalıştı. Ama daha iki günlük notları bitirmemişti ki, birdenbire koltuğunda dikleşti. Foote'un ölümünü Decker'ın ölümüne bağlayan bir işaret bulmayı gerçi ummuştu ama pek de bekliyor sayılmazdı. Oysa işte karşısındaydı. Yargıcın kendi el yazısıyla, apaçık duruyordu orada: "General Hudson Decker'ın geçtiğimiz Cuma zehirlenmesi haberini Foote'a eşi verdi. Demek terasta gördüğü şey, Foote'un sandığından daha önemli olabilir. Bir tek problem var: görülen şeyin tam ne olduğundan emin olamamak."

Vincent bu şaşkınlık verici notu tekrar tekrar okudu. Ne anlama geliyordu bu? Curtis Foote'un, General Decker'ı kimin öldürdüğünü bildiğine mi işaret ediyordu? Eğer öyleyse, Decker'ın katili Foote'u da öldürmek isteyebilirdi. Ama eğer Foote

bir şey biliyorduysa, neden polise gelip anlatmamıştı? Herhalde yargıçlık yapmış biri, böyle bir bilgiyi saklayarak adaletin yolunu tıkamak istemezdi. Meğer ki birini korumaya çalışıyor olsun! Virginia Pettingill Foote da kocasının Decker katilini bildiğini belki o yüzden söylememişti. Dul Bayan Foote'a bir ziyaret daha yapmak yerinde olurdu.

Kontuarın gerisindeki genç kadın, Bayan Foote'un ertesi sabah otelden ayrılmasını sağlayacak kırtasiye işlerine yardımcı oluyordu. Yapılan düzenlemeleri anlatırken başını kaldırdığında Franklin Vincent'in odaya girdiğini gördü.

"İyi akşamlar, Bay Vincent," dedi neşeyle. "Size nasıl yardımcı olabiliriz?"

"Bayan Foote'un işini bitirdiğinizde, onunla konuşmak istiyordum. Bir sakıncası yok ya, Bayan Foote?" Kadın ona doğru dönüp cevap verdi. "Günlük çabucak bitti mi? Acelesi yoktu ki! Onu bana sonra da yollayabilirdiniz."

"Korkarım defteri geri vermeye henüz hazır değilim. Ama içinde bulduğum bir şeyi size sormak istiyorum."

"Tabii. Kocamın katilinin bulunması için her türlü yardıma hazırım. Burada işim bitti zaten."

İkisi otelin lobisindeki masalardan birine oturdular. Vincent defteri önlerine açtı, kendisini heyecanlandıran sayfayı gösterdi.

"Bayan Foote, kocanızın düştüğü şu notu okuyup, bana ne düşündüğünüzü söylemenizi rica ediyorum." Virginia Foote koca defteri önüne doğru çekti, okumaya başladı.

"Ha, evet, bunu unutmuştum. Neden sormaya geldiğinizi çok iyi anlıyorum. Ama ne yazık ki bu not ilk bakışta sanıldığı kadar önemli değil."

"Ona bırakın da ben karar vereyim. Şu anda, kocanızın burada ne demek istediğini bilmek istiyo-rum." Vincent, Bayan Foote'a anlayışlı davranmaya çalışıyordu. Ne de olsa yeni dul kalmış biriydi. Ama sesine sinen keskinliği önleyememişti.

"Size anlattığımda, kocamın en uçarı gözlemlerini bile kaydettiğine ilişkin söylediklerime hak vereceksiniz. Otopside General Decker'ın zehirlenerek öldüğünün ortaya çıktığını söylediğim anda, sanki onu kurmuş gibi oldum. Decker'ı şahsen tanımıyordu tabii; ama Washington'da ikisinin de ayrı ayrı muhitleri vardı. Her neyse, kocam Decker'ın öldürülüşünü gözüyle gördüğünü hayal etmeye başladı. Ölürken gördü demek istemiyorum ... ama zehirin verilişini gördüğünü söyledi. Bunu bana söylediğinde, kimin yaptığını sordum. Ama bilmiyordu. O gece kokteyl terasının çok kalabalık olduğunu hatırlattı bana. Çelik sazlar orkestrası çalıyor, insanlar içip sohbet ediyordu. Kocam beni dansa kaldırmıştı. İkimiz piste doğru yürürken, başını General Decker'ın masasına doğru çevirmiş. O sıra orada kalabalık ve kargaşa varmış. Kimin yaptığını görememiş ama, garsonun Generale servis yaptığı bir içkiyle oynandığını sanıyordu. Bir anlık yan bakış, bir elin kadehe, tam General içmeden birkaç saniye önce bir şey attığını görmesine yetmişti. Bana söylediğinde, herhalde Generalin kendi eliydi, bardağa bir ilaç falan koyuyordu dedim. Ama kocam kolay ikna edilebilecek bir adam değildi. Komiserim, herhal-

de siz de bilirsiniz, hukukçular aslında, yüreklerinin içinde, detektif gibidirler. En azından, kendilerini detektiflik yapabilecek biri sanırlar. Kocam polisi harekete geçirebilecek bir bilgiye sahip olmadığının farkındaydı, ama kendi gözlem yeteneklerinden öyle çılgınca bir gurur duyardı ki, gördüğünü sandığı olaya bir insan yüzü yakıştıramamak onu deli ediyordu. Bir yandan da, daha sonra göreceği bir şeyin olayı bağlamasına yarayacağını ummaktaydı. Oysa olmadı. En azından, bana o konuda bir şey söylemedi. Olsa söylerdi, Komiserim. 'Ben demedim miydim!' deme fırsatını asla kaçırmazdı."

"Siz ya da kocanız bu kuşkuları başka kimseyle paylaştınız mı? Cevap vermeden önce iyi düşünün lütfen. Bu çok önemli olabilir."

"Düşünmeme gerek yok, çünkü kocam bana, o gece ne gördüğünden iyice emin olana kadar kimseye bundan söz etmememi tembihledi. Benim zaten konuyu kimseyle konuşmak gibi bir niyetim yoktu, çünkü önemli bulmamış, onun hayalinin ürünü olarak değerlendirmiştim. Böyle bir şeyi kendisinin de kimseye söylemeyeceğinden eminim. Kocam kendi imajına çok önem verir, gülünç düşmekten hoşlanmazdı."

"Birinin bu günlüğe ulaşmış olması mümkün mü?"

"Pek olacak şey değil. Bunu hep kişisel eşyalarının yanında tutardı. Bungalovdan çıkarken de kapıyı hep kilitlerdik. Defteri çok değerli sayardı. Anılarını yazdığında onu temel olarak kullanacaktı. Sanırım o yokken biri defteri kurcalamış olsa, hemen anlardı. Hem zaten defteri okumayı kim neden istesin ki? Ancak, kocamın Decker cinayetinden kuşkulandığını bi-

liyorlarsa okumak isteyebilirler. Ama dediğim gibi, onu da benden başka bilen yoktu."

Sözünü bitirdiğinde, Vincent'in yüzündeki kararlılık ifadesini görünce şaşırdı. Vincent yerinden kalktı, "Teşekkür ederim, Bayan Foote, çok yardımcı oldunuz," dedi "Sizi bu konuda bir daha rahatsız etmeyeceğimi şimdiden biliyorum. Hattâ gün bitmeden, General Decker'ın ölümünden sorumlu olanların tutuklanmış olacağını da rahatlıkla söyleyebilirim."

Ricky LeMans ile Vernon Harbley, Mamie LeMans'ın evindeki küçük ahşap masanın başında oturuyorlardı. Ricky'nin annesi demir döküm ocağın başında, oğluyla arkadaşı için kallalu çorbası pişirmekteydi. Bugünlerde Ricky'yi o kadar seyrek görüyordu ki, bu evi buluşma yeri olarak kullanmaktan vazgeçmesinler diye Vernon Harbley'le ilgili gerçek duygularını saklamaya karar vermişti. Aslında Ricky pek seyrek geliyordu, ama geldiğinde Mamie ona ev yemeği yedirme fırsatını hiç kaçırmak istemiyordu.

Harbley, "Ee, bir sonraki sayı ne zaman çıkıyor?" diye sordu.

"Pelau'nun sayesinde, artık devam edecek paramız var –en azından, daha iki ay. Bize dört yüz dolar getirdi. Ondan sonra ne yaparız, bilemiyorum. Demek HEDEF'lerimizi dikkatli seçmeliyiz. Bu sefer kim olacağına dair bir fikrin var mı?"

Harbley, "Cinnamon'da alev bacayı sardı," diye cevap verdi. "Bence öbür adalardan biri olmalı."

"Ama Pelau'ya göre bütün adalarda alev bacayı sarmış. Buraya gelirken polis peşindeymiş. Onları ekip gelmiş. İkimiz buluştuğumuzda ekstra önlemler al-

dık, onu adadan Vere'nin teknesiyle yolladık. Şu ara Bahamalarda olmalı. Bize yardıma bir daha ne zaman gelebilir, kendi de bilmiyor."

"E, durum öyleyse, o zaman herhalde Gallows Point'taki Bay Osborne'un peşine düşmemiz gerek."

LeMans, "Osborne olur herhalde," dedi. "Zaten bir süre artık otelden kimseyi seçmek istemiyorum. Cinnamon'da tek temasımız sensin şimdi."

Mamie bu strateji konuşmalarını yarıda kesip önlerine birer kâse sıcak çorba koydu. Tuz, sığır, yengeç ve türlü yaprakların kokusu yükselip odayı doldurdu. Vernon Harbley, Ricky'nin annesine baktı, "Tüm adalarda en iyi kallalu'yu sen yapıyorsun," dedi. Oğlunun yanında Bayan LeMans'a davranışı, bir gün önce rıhtımdaki davranışından çok daha yumuşaktı. Aslında o sırada bir görevi yerine getirmekteydi. Ricky LeMans ona, polisle konuştuğu için annesini sıkıştırmasını söylemişti. O da arkadaşının talimatını yerine getirmişti. Ama aile dışından biri kendi annesini azarlarken hiçbir evlâdın orada bulunmak istemeyeceğini Harbley de çok iyi biliyordu. Kan bağları buna dayanamayacak kadar güçlü bağlardı.

Mamie birdenbire başını kaldırdı, dikkatle dinliyormuş gibi göründü. Ricky onun yüzündeki kaygı ifadesini görünce, "Ne oldu, anne?" diye sordu.

"Bir gelen var, bu evin yoluna saptı, geliyor."

"Bu gece beklediğin biri var mı? Vernon'la benim yalnız kalmamız gerek, biliyorsun."

"Kimi bekleyeyim ki?"

"Bilemem, anne, ama çabuk kurtul o gelenlerden. Benim burada olduğumu da söyleme." Bayan LeMans

evin salaş ön balkonuna çıktı, yaklaşan arabaya baktı. Çok geçmeden farlar onu aydınlattı, o da arabanın polise ait olduğunu tanıdı. Franklin Vincent balkonun yanına varınca fren yaptı, kapıyı açıp indi.

"İyi akşamlar, Mamie, bakıyorum konukların var."

"Hayır, burada yalnızım."

"O halde etrafa şöyle bir baksam sakıncası yoktur, değil mi? Belki de içerde senin bilmediğin biri vardır."

Mamie ürkek ürkek güldü. "Ben bilmeden evimde kim olur?"

"Belki şu anda evde değillerdir, ama ben bir bakayım."

"Sen dışarda dur, Bay Vincent."

"Mamie, biz seninle her zaman dostuz. Beni içeriye bırakacak mısın, yoksa yanımda getirdiğim arama iznini mi kullanayım?"

Ricky LeMans annesinin arkasından kapıya geldi, "İçeriye gelebilirsiniz, Bay Vincent," diye seslendi. "Ama eğer o cinayetlerden söz etmeye geldinizse, biz o numarayı bitirdik."

"Seni ve bir arkadaşını yeni bir numara için istiyorum. Vernon Harbley'i nerede bulabileceğimi biliyor musun?" O anda kapıda beliren Harbley, komiserin sorusunu cevaplamış oldu. "Bir daha konuşmamıza gerek yok. Ne biliyorsam hepsini sana söyledim."

"Eh, orasını merkezde öğreniriz. Sizi Decker'la Foote cinayetleri için tutuklama emrim var."

"Neye dayanarak?" LeMans kızgındı, bozulmuştu.

"Neye dayandığımızı ve sizin haklarınızı merkezde konuşacağız."

Mamie LeMans gözle görülür biçimde sarsılmıştı. Önce hıçkırmaya başladı, sonra oğluna bağırdı: "Ne yaptın yine? Sana bin kere söyledim Vernon'dan uzak dur, müziğine bak diye."

"Üzülme, anne, polisin bize yapabileceği bir şey yok. Sen çorbayı sıcak tut. Bu gece bitmeden döneceğiz."

Komiser Vincent, LeMans'la Harbley'in kuzu kuzu kendisiyle gelmesine hem şaşırmış, hem de memnun olmuştu. Ama merkezde gerçekten Hudson T. Decker'ı ve Curtis Foote'u komplo kurarak öldürmekle suçlandıklarını, bu yüzden içerde yatacaklarını öğrenince, süngüleri düştü.

Franklin Vincent daha onları alıp getirmeden önce, ikisini ayrı ayrı sorgulamaya karar vermişti. Bu ikisinin hiç konuşmadan, bir bakışla, bir hareketle anlaşabildiğini, daha önceki tecrübelerinden öğrenmişti. Onlardan bir itiraf koparmaya çalışırken böyle şeyler istemiyordu. Elde edeceği sonuçlardan çok emin olmasına rağmen, kanıtların çok güçlü olmadığını da biliyordu. Decker'ın zehirli içkisi en son Harbley'in elinde görülmüştü. LeMans, yargıç Foote'u açıkça tehdit etmişti. HEDEF seçimleri konusunda ikisi de sorumluydular. Mahkeme jürisi bu noktaları birleştirmekte güçlük çekmezdi. Ama ikisinden itiraf gelirse, o daha iyi olurdu!

Franklin Vincent sabahın beşine kadar uyuyamadı, ama sonunda, bu soruşturmanın başlangıcından bu yana en güzel uykusunu uyudu. O son saat, Vincent'i sorgulardan galip çıkarmıştı. Uyguladığı strateji sonuç vermişti. Ricky LeMans da, Vernon Harbley de, Cinnamon Bay cinayetlerini itiraf etmişlerdi.

14

LeMans'la Harbley'in itiraf haberi, otelin üzerine çöken bulutu kaldırmış gibi oldu. Konukların birçoğu, burada kaldıkları süre içinde yer alan trajik olaylara ne kadar kaygılandıklarını, hattâ ne kadar korktuklarını göstermemeye çalışmışlardı. Ama şu andaki zemberekten boşalmış gibi sohbetleri ve tavırları, ne büyük bir rahatlama hissettiklerini göstermekteydi. O sabah bir grup konuk yemek salonunun dışındaki üstü açık fuayede biraraya geldiklerinde, pek çok iyimser seslerin çene çalmakta olduğu ortadaydı. Grup orada Park Service Ranger'ı bekliyordu. Her hafta aynı saatte, otele bitişik olan Virgin Adaları Ulusal Parkında bir doğa yürüyüşü düzenliyorlardı.

O sabah gezi için toplananlar her zamandan kalabalıktı. Nedeni herhalde hapsedilenlerle ilgili haberlerin yarattığı rahatlamaydı. Fuayedekiler arasında Bay Jay Pruitt'le eşi Pamela, Bayan Felicia Doakes, Spearmanlar, Profesör Matthew Dyke, Harold ve Cynthia Mullens, Doktor ve Bayan Douglas Clark ve Bayan Laura Burk de vardı.

Jay Pruitt kime hitab ettiği belli olmaksızın, "Herhalde artık bir numaralı halk düşmanı değilim," diye güldü. Decker cinayetinde baş kuşkulu olmaktan hoşlanmış gibiydi. O tahtı terk etmek istemiyordu.

Karısı, "Jay, lutfen öyle konuşma", dediyse de, o aldırmadı, bir konuktan bir konuğa giderek, ünlü bir generali öldürdüğünden kuşkulanılan bir insanda var olması gerektiğine inandığı canlı imajı sergilemeye çalıştı.

Pamela Pruitt kocasının antikalıklarına bu sefer pek kimsenin dikkat etmediğini, herkesin aklının cinayetle ilgili ayrıntıları, itiraf etmiş sanıklarla ilgili olayları öğrenmeye takılmış olduğunu bilse çok rahatlardı. Şu ana kadar çoğu kişi, onaylanmamış söylentilerdeki bilgi kırıntılarıyla idare etmişti. Zaten doğa yürüyüşüne katılma hevesinin artması biraz da olup bitenlerle ilgili haber alma ihtiyacından kaynaklanıyordu.

Oteldeki aktivite programlarının tarihini kaydeden bir gözlemci olsa, bir tek Felicia Doakes'un oradaki varlığını önceden tahmin edebilirdi. Çevreyi gezme fırsatlarını asla kaçırmazdı o. Kurguladığı yemek tariflerine katacak bir yeni ot, baharat, ya da kök bulmayı umar dururdu. En sevdiği alıntı, Brillat-Savarin'e aitti: "Yeni bir yemeğin keşfi, insanlığın mutluluğuna yeni bir yıldızın keşfinden daha çok katkı sağlar."

Bayan Doakes o sıra Doktor ve Bayan Clark'la sohbetteydi. "... ve eğer minik top gibi turuncu meyveleri olan bir eğrelti otuna rastlarsanız mutlaka bana gösterin. Haftalardır arayıp duruyorum. O böğürtlenler derin deniz balıklarıyla yapılan yemeklere hoş bir ekşilik veriyor." Clark'lar ona boş boş bakıyor, kuzeninin ölüm nedenini öğrenmeye bu kadar az ilgi göstermesine şaşıyorlardı.

Sonunda Judy Clark, "Ben bitkileri tanımakta pek başarılı değilimdir", dedi. "Biyoloji dersinde felâkettim. Ama turuncu böğürtlenler görürsem size haber veririm."

Douglas Clark anlayış dolu bir sesle, "Polis gelip size General Decker'ın katilini yakaladıklarını haber

verdi mi?" diye sordu. "Ne de olsa, o kadarını borçlular size. Yaşayan en yakın akrabasıydınız."

"Polise çok önceden, Hudson'ın öldürülmesi konusunda beni rahatsız etmemelerini söylemiştim. Öldü gitti artık zavallı. Ayrıntılar üzerinde durmaktan bir yarar gelmez. Hem ben zaten her zaman, hayatın yaşayanlar için olduğuna inanmışımdır. Hudson'ın sırası gelmiş. Hapisteki o iki adam bu olayda yalnızca kaderin elindeki araç. Belki öğüdümü dinlese de on üç numaradan uzak dursaydı ..."

Dr. Douglas, "Bu bâtıl inancınıza katılamayacağım, Bayan Doakes, ama General Decker'ın sonunun bir şiddet olayıyla noktalanacağı zaten beklenebilirdi -tabii bu tip bir şey olması beklenemezdi," dedi.

"Ne demek istiyorsun, Doug? Nasıl bu tip bir şey yani?" Karısı meraklanmıştı.

"Demek istediğim, askerdi falan ne de olsa."

"Eminim Hudson da savaş alanında ölmeyi tercih ederdi, Dr. Clark. Ama genellikle kader bu tip konularda bizim tercihlerimize aldırış etmiyor. Siz doktorsunuz, bunu elbette biliyorsunuzdur. Şimdi ... o minik turuncu toplara gelince ..."

Bu konuşmaları dinlemekte olan Cynthia ve Harold Mullens sabırsızlanmışlardı. Bayan Doakes'un yanına gelişleri, başkalarına aktaracak bilgi toplamak içindi. Bölgenin bitki örtüsünü konuşmaktaki ısrarı karşısında uğradıkları hayal kırıklığını saklayamaz hale gelmişlerdi. Cynthia Mullens, kocasına, "Elbet polisin o iki siyahı nasıl yakaladığını, onlardan ne öğrendiğini merak eden birileri de olmalı," dedi. Bayan Doakes onların bu tavrı karşısında acı duyuyormuş

gibi görünüyordu. "Daha neler, Bayan Mullens! Eğer tek ilgilendiğiniz oysa, o tür şeyleri biliyormuş gibi görünen biri işte şurada." Eliyle Profesör Matthew Dyke'ı gösteriyordu. Mullens'lar bunun üzerine hemen ayrılıp ilahiyatçının çevresine toplanan küçük gruba yöneldiler.

Bayan Doakes yeniden Clark'lara döndü, uzaklaşmakta olan Mullens'ların da duyabileceği, usanç dolu bir sesle, "Ulu Tanrım, bu sözde doğa yürüyüşü olacak, ipucu bulma oyunu değil!" dedi.

Bay ve Bayan Mullens bu arada Spearman'larla Laura Burk'ün arasında kendilerine yer buldular. Grup, Matthew Dyke'ı dinliyordu. " ...durumu kesinleştirmiş oldu, oysa en azından Foote'un katili cezalandırılmasa, adalete daha iyi hizmet edilmiş olabilirdi."

Laura Burk, "Ben buna kesinlikle katılamam," diye itiraz etti. "Curtis Foote'u pek tanımazdım, ama az sayıdaki temasımızda, halkın ona yakıştırdığı imajdan ne kadar farklı olduğunu görüp şaşırdım. Ben kendi hesabıma, katillerin yakalandığına çok sevindim."

Harold'la Cynthia birbirlerine baktılar. Birkaç gece önce, Bayan Burk, Foote'ların masasına uğrayıp ayrıldıktan sonra yer alan aile kavgasına tanık olmuşlardı. O kavgayı, Laura Burk'le yargıç arasındaki ilişkinin yakın bir ilişki olduğuna kanıt saymaktan hâlâ vazgeçmiş değillerdi. Hattâ o sabah Virginia Pettingill Foote, kocasının tabuduyla birlikte vapura binerken, Cynthia Mullens, Harold'a dönmüş, Bayan Burk'ün o anda iskelede bulunmasının büyük düşüncesizlik olduğunu söylemişti.

"Korkarım sizin Foote hakkındaki görüşlerinizi

tartışacak enerjim yok, çünkü bütün gece uyumadım. Irkçı polis, merkezde o iki adamın insan haklarını ihlâl etmesin diye uğraşıp durdum. Kitabımı okursanız, Foote gibi adamların tasfiye edilmesinin etik açıdan nasıl haklı görülebileceğini anlarsınız."

"Ya General Decker?" Laura Burk'ün sesine alaycı bir ton gelmişti. "Onun da bu iyi yürekli iki hayırsever tarafından 'tasfiye' edildiğini unutuyor gibisiniz."

Dyke düşüncelerini kafasında toparlarken bir an Bayan Burk'e baktı. "Yo, herhalde General Decker'ı pek Foote'un sınıfına dahil etmezdim. Ama herhalde buradaki siyah toplumun düşmanlığını kazanacak bir şeyler yapmış olmalı. Aksi halde adı HEDEF'te çıkmazdı."

Daha Bayan Burk cevap veremeden Harold Mullens atıldı: "Neler olup bittiğini herkes biliyor, bir tek biz bilmiyoruz herhalde. Tek duyduğumuz, iki kişinin o cinayetlerle ilgili olarak tutuklandığı. O suçları işlediklerini gerçekten itiraf etmişler mi?"

Dyke, "Korkarım etmişler," dedi. "Üstelik duyduğuma göre, herhangi bir zorlama olmaksızın etmişler. Dün gece ben polis merkezine girmeye çalıştım, ama beni kapıda durdurdular. Yine de, siyahlar arasındaki dostlarım bana güvenilir bilgiler getiriyorlar. Adadaki bunca beyaz arasında, benim güvenebilecekleri biri olduğuma karar vermiş görünüyorlar. Hapisteki iki adam, orkestranın başı LeMans ile, Cinnamon'un garsonlarından biri. Bana söylendiğine göre, dün gece LeMans'ın annesinin evinden alınıp götürülmüşler. Emniyete getirilmişler, sabah olmadan da itiraf etmiş, birbirini suçlamışlar."

O noktaya kadar söylenenleri sessizce dinlemekte olan Profesör Spearman bir soru sordu: "Acaba biliyor musunuz, iki adamı birlikte mi, yoksa ayrı ayrı mı sorgulamışlar?"

"Ha, onu ben de merak etmiştim. Ayrı ayrı sorgulanmışlar. Hattâ ben Cruz Bay'e vardığımda, polis LeMans'ın sorgusunu yeni bitirmişti. Suçu polisin bir zorlaması olmadan, yani en azından, dayak falan yemeden itiraf ettiğini öğrenmiştim. LeMans'ın işi bittikten sonra Harbley'i sorgu odasına götürürlerken gördüm onu. Polis besbelli ikisi birbiriyle temas etmesin diye dikkatli davranıyordu. Harbley'i içerde uzun süre tuttular, sonunda onun da itiraf ettiği haberi geldi. LeMans'la birlikte, hem Foote'u, hem de Decker'ı öldürdüklerini söylemiş. Haberi getirenler, Harbley'e de bir zorlama uygulanmadığına işaret ettiler."

Pidge Spearman, "Nasıl emin olabilirsiniz?" dedi. "Duyduğuma göre polisler artık çürük izi bırakmayan cop kullanıyormuş."

"Onun ben de farkındayım. Ama bu olayda, nezarethanede çalışan biri söyledi bana -kim olduğunu açıklamaya yetkili değilim."

Henry Spearman, "Herhalde ikisi de itiraf ettiğine göre, suçun mahkemede karara bağlanmasından daha hafif bir ceza alırlar," dedi.

"Genelde öyle olur. Ama tabii itiraf etmeselerdi, belki de hiçbir zaman suçlu bulunmamaları gibi bir ihtimal de vardı."

"Ya biri itiraf edip öteki etmeseydi?" diye sordu Spearman.

"O zaman ne yapıyorlar, bilmiyorum, ama zaten o

biraz akademik bir soru değil mi? Ne de olsa, ikisi de itiraf etmişler işte."

"Herhalde haklısın," diye kabullendi Spearman.

Pidge lâfa karıştı: "Ne olursa olsun, Henry, artık o ikisini yakaladıklarına göre, biz tatilimize kaldığımız yerden devam edebiliriz."

O anda Bayan Spearman'ın dualarına cevap gelmiş gibi oldu, çünkü Park Ranger gelir gelmez grup hemen ona doğru seyirtti.

Profesör Spearman masanın önündeki sandalyede hareketsiz oturuyordu. Sabahki yürüyüş kıyafetini çıkarmış, bej bir şortla siyah bir kazak giymişti. Vakit öğleni geçmişti, ama konukların çoğu hâlâ yemekten kalkmamıştı. Spearman öğle yemeğini atlamaya karar vermiş, Pidge'e pek iştahı olmadığını söylemişti. Pidge de bu durumu, onun sabahki yürüyüşten, yılan gibi kıvrılan patikalarda dolanıp durmaktan yorulduğuna vermişti.

Ama aslında onu bu odaya getiren neden, yorgunluk değil, tedirginlikti. LeMans'la Harbley'in itirafları onu diğer konuklar gibi rahatlatmamış, önceden hissettiği tedirginliği daha arttırmıştı. Nedense ona anlatılan olaylar, insan davranışlarını yargılamakta kullandığı ilkelerle tutarlı değildi. Belki de ekonomi ilkelerini, geleneksel olarak o konunun sokulmadığı alanlara sokmaya kalkışması saçmaydı. Franklin Vincent'in öyle düşündüğü kesindi bir kere. Spearman, Cruz Bay detektifiyle aralarında geçen o başarısız konuşmaları unutmuş değildi. Harvard'daki meslektaşları da herhalde fazla ileri gittiğini düşünürlerdi. Ama Spearman'ın o sabah, doğa yürüyüşü başlamadan önce, Matthew Dyke

ve Laura Burk'le yaptığı konuşma, Spearman'ın yaptığı analizlerle olaylar arasında uyuşmazlık olduğunu ortaya koymuştu. Böyle bir durum olduğunda, Spearman'ın zihni o sorunu çözene kadar rahat edemezdi.

Spearman masanın en üst çekmecesini açtı, bir zarfın içinden katlanmış bir kâğıt çıkardı, katını açıp masanın üzerine serdi. Açtığı kâğıda bakarken kaşlarını çatmıştı. O pozda uzun süre kaldı. Tek hareketi, yavaşça çenesini sıvazlamaktı. Spearman o kâğıttaki isimler listesini artık ezberlemişti, ama yine de sayfayı yukardan aşağı tararken her ismin üzerinde dikkatle duruyordu. Sonunda dudaklarını büzdü, kalemi eline aldı, Ricky LeMans'la Vernon Harbley'in adları üzerine birer çizgi çizdi. Kalemi elinden bırakıp yeniden konsantre oldu. Düşüncelerine öyle dalmıştı ki, eşinin odaya girdiğini önce duymadı bile.

"Seni uyuyorsun sanmıştım, sevgilim."

Pidge kocasının kendine hiç uymayan bir şey yaptığını görünce şaşırdı. Spearman ona dönmüş, sandalyesinden kalkmış, odada dolaşmaya koyulmuştu. "Pidge, yardımına ihtiyacım var. Otelin hediye satan dükkânına gitmeni, yaklaşık şu boyutlarda bir karton kutu almanı istiyorum." Ona uzattığı kâğıtta, 4" x 4" x 6" sayıları yazılıydı. "Ayrıca kutuyu sarmak için yeterli kahverengi kâğıt ve biraz da sicim gerek. Üzerine yapıştırılacak posta etiketini de al. Sen onları yaparken, ben taksiye atlayıp Cruz Bay'e gidiyorum. Dönüşte seninle burada buluşuruz."

Pidge tüm şaşkınlığına rağmen kocasına soru soramadı. Eşinin davranışlarından, bu garip isteklerin onun gözünde çok önemli olduğunu anlamıştı. Daha ağ-

zını açamadan kocasının kapıdan çıkmakta olduğunu gördü.

Henry Spearman Cruz Bay'den dönüp karısından yardım istediği projeyi tamamlayınca, yaptığı paketi eline alıp plajın kumlarında yürümeye koyuldu. Bulmak istediği iki kişinin böyle güzel bir günde mutlaka suya yakın bir yerde olacağını biliyordu. Gerçekten de haklı çıktı. O onları görmeden önce onlar seslenerek onu selamladılar.

"Profesör Spearman, böyle bir günde mayonuzu giymiş olmalıydınız!" Judy Clark beline kadar sudaydı. Spearman Bayan Clark'la kocasına el salladı, sonra adımlarını hızlandırarak onlara doğru yürüdü. "Size verilecek bir şeyim var," diye seslendi bir yandan.

Onlar sudan çıkınca, "Tam aradığım insanlar," dedi. "Postacıya paketi size teslim edebileceğimi söyledim, çünkü plajda olacağınızı biliyordum."

"Bize bir paket mi?" diye sordu Bayan Clark kuşkuyla.

Spearman, Dr. Clark'a dönerek, "Aslında etiketine bakılırsa size," dedi. "Durun, elleriniz hâlâ ıslak; ben açayım sizin için." Profesör bir yandan konuşurken sicimi açmaya koyulmuştu bile.

Dr. Clark itiraz etti. "Hayır, zahmet etmeyin, Profesör Spearman. Biz sonra açarız."

"Yo, hiç zahmet değil." Elleri hızla paketin kâğıdını sıyırıyordu.

"Ben yaparım dedim." Douglas Clark'ın sesi emir veren bir tona bürünmüştü.

Spearman ona nezaketle gülümsedi. "Ama bitti bile." Kâğıtla kutu artık ayaklarının dibinde yatıyordu.

Spearman'ın elinde, içinden çıkan şey vardı. "Görünüşe göre biri size bir şişe göndermiş."

Dr. Clark'ın gözleri bir an, inanmazlık ifadesiyle iri iri açıldı. Karısıyla aralarında hızlı bir bakışma yer aldı. Kadın da kocası kadar şaşkındı. Sonra doktor, şişeyi Spearman'ın elinden almak üzere elini uzattı.

Henry Spearman şişeyi geri çekti. "Elleriniz herhalde hâlâ ıslak; ben etiketi okuyayım size." Spearman'ın elindeki ufak bir ilaç şişesiydi. Camı kahverengi, kapağı beyazdı. Önce yazıyı kendi okuyormuş gibi göründü, sonra Clark'lara ilan etti: "Etikete göre bu bir zehir -mefobarbital adında bir şey. Pakette gönderenin adresi yoktu, ekte bir şey de yok. Kim yollamış olabilir onu size dersiniz?"

"Nereden bileyim?" dedi Dr. Clark.

Judy Clark, "Pakette bizim adımızın yazılı olduğundan emin misiniz?" derken eğildi, kâğıdı yerden aldı. Bir an baktıktan sonra kocasına gösterdi.

"Bana yollanmış olduğu doğru. Ama bir yanlışlık olmalı. Ben mefobarbital ısmarlamadım." Douglas'ın sesi soğukkanlıydı. Bu arada şişeyi de ele geçirmeyi başarmıştı. Onu dikkatle inceliyordu.

"Eh, onu size kimin yolladığını bilmiyorsanız, belki bir tür muzipliktir. Ama yine de garip bir mizah anlayışı. Mefobarbital, yanılmıyorsam General Decker'ı öldüren zehirdi. Sanırım bu konuda polisi aramamız gerekir." Henry Spearman, birlikte otele döneceklermiş gibi döndü.

Douglas Clark onu kolundan yakalayıp durdurdu. "Buna polisi neden karıştıralım, anlamıyorum. Herhalde hakkınız var, bu bir şaka olmalı."

Spearman tekrar Clark'lara döndü. "Eh, bunu bir düşünelim o halde." Biraz durakladı, sonra konuştu. "Ben düşünmeden konuştum belki de. Polis büyük olasılıkla ilgilenmez, çünkü Decker'ın katillerini yakaladılar zaten. Ama burada olup bitenlerden sonra, polis belki birilerinin elinde mefobarbital bulunmasına karşı duyarlı olabilir."

Judy Clark, "Doğru, Profesör Spearman," diye ürkek ürkek güldü. "Bu saçma şaka yüzünden bir yığın sorular sorulacaktır."

"Ama size kim bu kadar kaba bir şaka yapar? Öğrenebilirseniz, o kişilere kesinlikle hadlerini bildirmelisiniz."

"Kimin yaptığı konusunda biraz fikrim var. Haklı olduğum ortaya çıkarsa canlarına okurum."

Judy yere atılmış kâğıdı bağrına basmıştı, Doug da kahverengi şişeyi avucunda sıkıp duruyordu. Karısına kendi bungalovlarının bulunduğu yönü işaret etti.

Altı adım ancak atmışlardı ki, Henry Spearman arkalarından seslendi: "Biliyor musunuz, belki size bir yardımım olabilir. Şimdi aklıma geldi -belki size ilk paketi yollayan kişi yapmıştır."

Clark'lar oldukları yerde zınk diye durdular. Bir anlık bir tereddütten sonra genç doktor konuştu: "Hangi ilk paket?" Yüzleri hâlâ bungalovlarına dönük olduğu için Spearman'ın yüzündeki yaramaz çocuk ifadesini görememişlerdi.

"Biliyorsunuz işte, on gün önce teslim aldığınız paket."

Clark'lar dayanamayıp tahrikçiye doğru döndüler. Dr. Clark duyulabilecek şekilde içini çekti. "Ben ilk paket diye bir şey bilmiyorum."

"Bu garip işte. Caribe Sun Rise'ın kaptanı, ayın altısında size tam böyle bir paket geldiğini söylemişti."

"Biz o gemiden hiç paket almadık. Kaptan Albin yanılıyor olmalı."

"Albin mi? Kaptanın adını biliyor olmanız garip."

Judy Clark, "Sözü nereye getirmek istiyorsunuz?" diye sordu. Kocası ona sakin olmasını işaret etti.

Spearman, "Ayrıca, merak ettiğim," diye devam etti, "neden Cruz Bay'deki gece kulüplerine gidiyoruz diye numara yaptığınız. Oysa siz her gece paketi bekliyor, Charlotte Amalie'den gelen gemiyi karşılıyordunuz. General Decker'ın ölümüne yol açan paketi."

"Çok saçma. General Decker'ın katilleri suçlarını itiraf ettiler, şimdi de parmaklıkların arkasındalar. Bunu siz de biliyorsunuz."

"Ha, evet, itiraflar. Ona çok sevinmişsinizdir, eminim. Oyun teorisini de bilmediğinize göre, şaşırmış da olmalısınız."

"Oyun teorisi mi? Neden söz ediyorsunuz?"

"Basit oyun teorisinden -iktisatçıların âlet çantasında bulunan çok yararlı bir araç. LeMans'la Harbley'in itiraflarının hangi koşullarda elde edildiğini öğrendiğim anda, 'tutuklu ikilemi' denilen şeyi yaşadıklarını anlamıştım. Oyun teorisinin en basit stratejilerinden biri. Bunu Tucker kanıtlamıştı. İki insan bir suçu işlemekle suçlanırsa, polis de onları iletişim kuramayacakları şekilde birbirinden ayırırsa, o suçu işlememiş olsalar bile, itiraf etmenin rasyonel davranış olacağı koşullar doğabilir. Ekonomide buna 'dominant çözüm' denmektedir. Sanırım LeMans'la Harbley de

o duruma düşmüşler." Spearman bundan sonra, itirafa yol açan koşulları tarif etmeye girişti.

"Tutuklu ikileminde, eğer tutuklulardan biri itiraf eder ve diğerini suçlarsa, ama bu arada ikinci tutuklu sessiz kalırsa, itiraf eden, suçu inkâr edenden çok daha hafif bir ceza alır. Zaten polis her iki tutukluya ayrı ayrı, işbirliği yapıp itiraf ederse cezasının azaltılacağını söyleyecektir. Eğer itiraf etmezse, ama öbür arkadaşı onunla işlenen suçu birbirine bağlarsa, yasa onun yakasına yapışacaktır. İkinci alternatif de, hiçbirinin itiraf etmemesidir. O zaman belki ikisi de çok ağır cezalar alacaktır, ama kanıt yokluğundan beraat da edebilirler. Son ihtimal de her ikisinin itiraf etmesidir. Böyle bir durumda, yine hatırı sayılır cezalar alırlar, ama birinin itiraf edip diğerinin etmediği duruma göre yine de aldıkları cezalar daha hafif olur.

"İkilemi görüyorsunuz, değil mi? Masum bir insan bile, eğer dolaylı kanıtların ya da önyargıların kendi aleyhine işlediğini hissederse, itiraf etme yolunda eğilim gösterecektir. İkisinin de itiraf etmemesi, elbette ikisinin de itiraf etmesinden iyidir, bunu kendisi de biliyordur, ama öteki arkadaşının suçu inkâr edeceğinden emin olamaz. Demek ki kendisi için en güvenli strateji, suçu üstlenmek, arkadaşının da aynı şeyi yapacağını düşünmektir. Arkadaşı suçu inkâr ederse, kendisi için daha bile iyi olacaktır."

Dr. Clark alay etti: "Yani siz bir ekonomi teorisine dayanarak, LeMans'la Harbley'in masum olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Oyun matrisinin bana dediği şey belli. Suçlu ya da suçsuz, nasılsa itiraf edeceklerdir. Ama ekonominin

âlet çantasındaki ikinci bir araç da, General Decker olayında sizin suçlu olduğunuzu söylüyor; o zaman LeMans'la Harbley o suçla ilgili olarak masum."

"Eğer o teori de tutuklu oyununuz kadar karmaşık bir şeyse, biz dinlemesek de olur. Entel teorilerine pek inanmam. Sizin fildişi kulenizin dışındaki insanların hiçbiri inanmaz. Hem size bir şey söyleyeyim mi, Profesör Spearman? Şimdi anlıyorum ki sizin bu kutu olayınız kasıtlı. Bir daha bana böyle bir numara çekmeye çalışırsanız suratınızı dağıtırım. Biz sabaha gidiyoruz, o zamana kadar da sizi görmek istemiyorum." Dr. Clark öfkeden titriyordu.

Spearman sevimli bir sesle, "Bir konuda hakkınız var," dedi. "Teorilerime başkaları pek inanmıyor. Bir süre önce bunları Komiser Vincent'e anlatmaya çalıştım, ama şansınız varmış, beni dinlemedi." Spearman başını eğip plajdan ayrıldı. Kendi kendine, "Eğer polis burada olup Clark'ların o pakete nasıl tepki gösterdiğini görseyi, belki ekonomi teorilerine biraz daha fazla inanmaya başlardı," diye düşünmekteydi.

15

Henry Spearman, Clark'lardan ayrıldıktan sonra odasına dönmüştü. Entellektüel bulmaca kendi tahmin ettiği gibi yerine oturunca, biraz rahatladığını hissediyordu. Clark'ların paketi görünce gösterdikleri tepki, daha önce onlar hakkında geliştirdiği hipoteze uyuyor, bu da Spearman'ı neşelendirmeye yetiyordu. Küçük zafer saydığı olayın ardından, öğleden sonrayı temiz hava alarak geçirmeye karar vermişti. Ama zihnini hâlâ meşgul eden bazı şeyler vardı. Bu durumda, ekonomiyi kriminolojiye daha çok sokuşturma cesaretini de bulmuştu. Katladığı listeyi masanın çekmecesinden aldı, cebine bir kurşun kalem sokup odadan çıktı, otel bahçelerinin plaja uzak taraflarında dolaşmaya koyuldu. Başlangıçta bu dolaşmaları pek belirgin bir niyete yönelik değil gibiydi. Profesör daha çok, bir takım gerçekleri kafasında evirip çevirmekle meşguldü. General Decker'ın katillerini bulmuş olduğuna iyice inanmış olduğu için, aynı yöntemleri uygulayarak yargıç Foote'un katilini de bulabileceğini düşünüyordu.

Ne biliyordu o olay hakkında? İlk başta, iki olay arasında bir bağ olacağını düşünmüştü. Basit ihtimal hesabı, öyle olabileceğine işaret ediyordu. Ama şimdi, düşük ihtimal gerçekleşmiş olamaz mı, diyordu kendi kendine. Clark'ların Foote'u öldürmekten de sorumlu olduklarını düşünmek için elinde pek bir neden yoktu. Ama eğer onlar değilse, kimdi o zaman? Belki kafasında hep yargıcın ölümüyle meşgul olduğu için,

ayakları onu Hawksnest patikasının başladığı yere doğru götürmüştü. Henüz akşam olmadı, dedi kendi kendine. Yargıcın o kader gününde yürüdüğü yolda, onun adımlarını izlemeye karar verdi.

Patikada ilerlerken, burada yürümeyi seçtiğine memnundu. Suç yerine yakın olmak, düşünce sürecini netleştiriyordu. Polis de, otelde tanıdığı herkes de, LeMans'ın yargıcı öldürmek için bir nedeni olduğuna inanmış gibiydi. Acaba ekonomik teori de onların bu kanısını destekliyor muydu?

Saçı dökük profesör durakladı, elindeki listeye baktı. Bilinçli bir hareketle cebinden kalemini çekti, Ricky LeMans'ın adının yanına bir nokta koydu. Belleği, solmuş bir anıyı hatırlama mücadelesi veriyordu. LeMans hakkında öğrendiği şeylerden hangisi bu aşamada ö-nemliydi? Derken aklına geldi, kendi kendine, "Elbette," diye fısıldadı. "Elbette! Neden bunu daha önce düşünmedim!" Kâğıtta LeMans'ın adının yanına bir şeyler yazdı: "150 = ½ x 300."

İlke hep aynı, diye düşünüyordu. Rasyonel bir insan, belli bir amacı yerine getirirken bu işi en az maliyetle yapmak ister, ya da, belli bir maliyetle en büyük sonucu sağlamak ister, ki o da aynı şeydir. Bir başka ifadeyle, insanlar alternatif fırsatları dikkate alırlar. Spearman bir kere LeMans'ın müzik programının Cumartesi günleri daha verimli olduğunu hatırlayınca, bu gencin suçlu olmasının fırsat maliyeti ilkesiyle tutarsız olduğunu da anlamıştı. Cumartesi öğleden sonra konserleri için LeMans yüz elli dolar alıyordu. Bu para pastanın kreması gibiydi, çünkü genellikle orkestranın öğleden sonra angajmanları olmazdı. O parayı akşam

performansından gelene ekleyince, Cinnamon'dan Cumartesileri aldığı para, başka günlerin gelirinin iki katı oluyordu. Yüz elli yerine üç yüz. Böyle olunca, Foote'u öldürmek uğruna vazgeçeceği para da, haftanın başka gününde vazgeçeceğinin iki katı oluyordu. Foote'un her gün koşu yaptığı bilindiğine göre, LeMans'ın onu en çok gelir kaybedeceği gün öldürmesi irrasyonel bir davranış olurdu. Katil LeMans olsaydı, onu öldürmek için daha ucuz bir performansın gününü gözden çıkarmayı yeğlerdi. Spearman'a göre bu durum, LeMans'ı kuşkululer listesinden çıkarmaya yeterdi. İktisatçıya göre orkestra liderinin o gün otelde gözükmemesi, LeMans'ın şu ya da bu şekilde üç yüz dolardan daha fazla değer verdiği bir sebeple açıklanacaktı.

Kurşun kalemi tekrar cebine soktu, yürümesini sürdürdü. Foote'u öldürenin LeMans olmadığına artık ikna olmuştu. Eğer LeMans o olayda masumsa, ona bağlı hareket eden Harbley de masum olmalıydı, çünkü o da emirleri LeMans'tan alıyordu. Kıvrılarak giden patikada ilerlerken, oteldeki tanıdıkları arasından Curtis Foote'la herhangi bir ilişkisi olanları düşünmeye koyuldu.

Yargıcı son gördüğü gün onun arkadan gelip yanından geçtiği noktaya varmıştı. Bunu fark ettiğinde, tekrar durdu. Önce soluğu kesilir gibi oldu. Belki hayal ediyordu, ama bir an için uzaktan ayak sesleri duyduğunu sanmıştı.

Bu seferki hayal değildi ... ayak sesleri daha net duyulmaya başlamıştı. Arkadan silindir geliyormuş gibi bedenini kapok ağacına sımsıkı yasladı. Sonunda

ortaya çıkan kişinin yargıç Foote'a benzer biri olduğunu görünce Spearman adamakıllı şaşırdı. Yüreği gümbür gümbür atmayı sürdürüyordu ama az sonra gözlerinin kendisini yanılttığını anladı. Bu seferki koşucu, öyle hayalet falan değildi. Otel konuklarından biriydi. Eni boyu yargıcı hatırlatıyordu, o kadar.

Koşucu Spearman'ı görünce hızını azalttı, onunla şakalaştı: "Körüğün dibinde beni bulursanız lütfen hemen bildirin, doktor. Bu fiyatlarda, fazladan bir gece daha oda parası ödemek istemem." Kendi esprisinden pek memnun olduğu belliydi. Spearman'ın yanından geçerken sırıtıyordu.

Ama eğer Spearman'ın da gülmesini bekliyorsa, hayal kırıklığına uğramak zorundaydı. Spearman ona hiç onaylamayan bir bakışla bakmış, bir şey söylememişti. Genç adam da Spearman'ın, cesedi ilk keşfeden kişi olmanın prestiji konusunda pek hassas olduğuna karar verdi. Ya da belki olaydan çok sarsılmış, hâlâ kendini toparlayamamış olabilirdi.

Spearman duygularını kontrol altına almayı başarınca, otelde günlerdir ilk duyduğu espriye daha sevimli bir tepki vermediğine biraz pişman oldu. Katillerin yakalanmasından kaynaklanan rahatlama sonucu insan-ların işi şakaya vurmasını anlamak zor değildi. Çocukluğunda akrabalarının da, zor bir durumdan kur-tulunca hemen işi şakaya vurduğunu çok görmüştü. Ama deminki koşucu eğer Spearman'ın için için vardığı kararı, LeMans'la Harbley'in masum olduğuna inandığını bilse, durumu o kadar komik bulur muydu? Büyük olasılıkla koşmak için Hawksnest patikasını seçmezdi bile.

Yemek salonunun kapısı giderek kalabalıklaşıyordu. Pazartesileri Cinnamon'da akşam yemeği açık büfeydi. Otel konukları da her zaman olduğu gibi yine erken gelmişlerdi. Yiyeceklerin kalmayacağı korkusu yoktu aslında. Tam tersine, masalara yemekleri sığdırmak zor oluyordu. Konukların erken gelişi, sofraların güzelliğini seyredebilmek içindi. Tabaklar dolusu taze balık ve etin arasına, dev kristal kâselerde meyveler ve sebzeler yerleştirilmişti. Her tepsinin garnitürleri, büfeyi süsleyen buz heykellerle ve çiçeklerle uyum halindeydi. Masanın ucunda şefin kendisi dururdu. Elinde bıçağıyla, kocaman döner rafın patronu oydu. Cazibe göze olduğu kadar damağa da hitab ediyordu. Bazı konuklar masaların resmini bile çekiyor, Cinnamon'un klasındaki otellerde böyle şeylerin pek hoş karşılanmayacağına hiç aldırmıyorlardı.

Bu özel gecede Henry Spearman'la Pidge kendilerine en yakışan kıyafetlerini giymişlerdi. Bayan Spearman bej ketenlerini giymiş, kocası da toz mavisi ceketiyle ve sarı pantolonuyla gelmişti. Kuyrukta beklerken, bir grup gencin arasına düşmüşlerdi. Bunlar zengin bir teyzenin ikramı sonucu Cinnamon'a tatile gelmiş kız ve erkek yeğenlerdi. Spearman'lar henüz bu gruptan kimseyle tanışmış değillerdi, zaten gençler de profesörle ve eşiyle sohbet etmeye hevesli görünmüyorlardı. Kuzenlerin sohbeti kendi aralarında ve kendileri hakkındaydı.

Pidge Spearman kocasına sokulmuştu. Onun ak-şam yemeği için özenerek giyinmesi, üstelik iştahı olduğunu ifade etmiş olması hoşuna gidiyordu. LeMans'la Harbley'in itiraflarından sonra artık Henry'nin de tati-

lin zevkini çıkarmaya başlayacağını ummaktaydı. Oy-sa kocası bu haberi aldıktan sonra, rahatlamak bir yana, son günlerin olaylarıyla daha bile ilgili görünüyordu. Kutunun paketlenmesinin aslında cinayetlerle bir şekilde ilişkili olduğunu anlamıştı Pidge. Ama kocası ne peşinde olduğunu ona hiç açıkla-mış değildi.

Pidge Spearman konuştu: "Haberleri duymamış olsam, sana bakınca katiller hâlâ serbest dolaşıyor sanırdım."

"Neden öyle diyorsun, doğrusu anlamıyorum, hayatım. İtiraf ettiler ya!"

"Henry, benden bir şeyler saklıyorsun." Pidge onunla uzun süredir birlikte olan biri olarak, kafasının meşgul olduğunu anlayabiliyordu.

Profesör Spearman kıkır kıkır güldü, sonra içini döktü. "Herhalde biraz ketum davrandım. Ama senin tatilinin keyfini kaçırmak istemedim. Oteldeki herkes şu ara öyle rahatlamış ki! Senin de eğlenmeni istedim."

"Senin sıkıntı içinde olduğunu bilirken eğlenemeyeceğimi bal gibi biliyorsun. Nasıl diyordun bakayım ... 'yarar işlevlerimizde karşılıklı bağımlılık var' mı diyordun?"

Spearman kolunu karısının omzuna sardı, onu sevgiyle kucakladı. "Öyle konuşursan Harvard sana da ekonomi diploması verir – ekonomiden vermese bile telepatiden diploma verir." Bir an gözlerini yere indirdi, sonra gerçeği kabullendi. "Aslında itiraflar konusuna kaygılanıyordum. Nedeni herhalde basit. Bence LeMans'la Harbley hiç kimseyi öldürmedi."

"Ama itiraf ettiler ve hapisteler."

"Bu onların suçlu olduğunu göstermez."

"Daha ne istiyorsun peki?" Pidge Spearman'ın sesi itiraz doluydu. "O garson General Decker'ı rahatlıkla zehirleyebilirdi. Hem unutma, yargıç Foote'un öldürüldüğü gün LeMans oteldeki performansını kaçırdı, nerede olduğunu da açıklayamadı."

"Seni temin ederim, General Decker'ı zehirleyen Harbley değil. Ayrıca, yargıç Foote'u da büyük olasılıkla kimin öldürdüğünü tahmin edebiliyorum."

"Kim?"

"Ben paramı Matthew Dyke'a yatırmaktan yanayım."

Bayan Spearman'ın soluğu tıkanır gibi oldu. "Herhalde şaka ediyorsun, Henry. O Harvard'da profesör."

"Emsali görülmemiş bir şey değil!" Spearman karısına, Dr. John White Webster olayını hatırlattı. Webster tıb fakültesinde profesördü ve Boston'un en önde gelen insanlarından birini öldürüp parçalamıştı.

"Ama o tıb fakültesinde oldu. İlahiyat fakiltesinde böyle bir şey olursa doğacak skandali düşün."

"O halde skandale hazırlansalar iyi ederler," diye uyarıda bulundu Spearman.

"Profesör Dyke'ın böyle bir şey yapacağına neden hükmettin?" Pidge'in yüzündeki inanmazlık hâlâ silinmemişti.

Spearman bu soruyu gülümseyerek düşündü. 'Niçin'le başlayan sorulardan hoşlanmazdı. Onun ilginç bulduğu sorular hep 'Ne' kelimesiyle başlardı. Bir ekonomist, falan kişinin neden çileğinin üzerine vanilya koymak istediğini sormazdı. Ona seçiminin

ne olduğunu sorardı, o kadar. Bu nedenle de, karısının profesör Dyke'la ilgili sorusunu sanıldığı kadar beğenmemişti. Kriminolojinin "sebep" meselesini çok fazla takınak haline getirdiğine karar vermiş biriydi Spearman. Ekonomi eğitiminin onu ulaştırdığı inanca göre, bir insanın suçlu mu, yoksa masum mu olduğunu kestirebilmek için iki tür bilgi arasında bir seçme yapmak gerekiyorsa, o kişinin bu işi yapmaktaki sebeplerine mi, yoksa işi yapmanın öncesinde ve sonrasındaki seçimlerine mi bakmanın daha doğru olacağı söz konusuysa, Spearman her zaman ikincisini seçerdi.

Bayan Spearman kocasının düşüncelerini yarıda kesti. "Eh, eğer sen haklıysan, o zaman Cynthia ile Harold'un teorisi de ortadan kalkıyor - çünkü onlar şu Fitzhurgh denilen adamın boğulması olayının, yargıç Foote cinayetiyle bağlantılı olduğu kanısındaydılar."

"Evet, o da ortadan kalkıyor, değil mi?" diye mırıldandı Spearman. Kendi kendine söyleniyor gibiydi.

Karısı bu cevabı duymadan, yeniden söze başladı: "Şimdi sen söyleyince, galiba neden öyle düşündüğünü de anlamaya başlıyorum. Bütün bunlar şu yeni ahlâk anlayışı meselesinden, öyle değil mi? Ve bir de, sık sık birlikte görüldüğü insanlar tabii. Korkunç şeyler yapıyorlar, o da hep onları savunuyor, yasayı ihlâl edişlerini kendi felsefesi doğrultusunda haklı çıkarıyor. Daha Foote gelmeden önceydi, Profesör Dyke onun çok kötü bir adam olduğunu, ölse daha iyi olacağını söylemişti." Bayan Spearman heyecanla konuşuyordu. Besbelli kendinden memnundu, çünkü bu düşüncelerinin kocasıyla aynı dalga boyunda olduğuna inan-

maktaydı. Ama bu inancı hemen düzeltildi.

"Bu dediklerinin hepsi doğru, ama onun suçluluğuyla ilgili teorim bunlarla ilgili değil."

Pidge hayal kırıklığına uğramıştı. "Peki, nedir senin teorin, Henry?"

"Fiyatlar ucuz olduğunda insanların daha çok mal satın aldığı."

"Aldıklarını biliyorum, ama bunun Profesör Dyke'la ilgisi ne?"

Spearman karısının gözlerine ciddi ciddi baktı, yavaşça konuştu: "Profesör Dyke'la ilgisi şu", dedi. "Profesör Dyke öyle yapmıyor!"

O anda Bayan Spearman'ın soluğu bir kere daha boğazına tıkanır gibi oldu. Ama bu sefer neden, kocasının söylediği söz değildi. Profesör Dyke'ın da büfe kuyruğunda olduğunu, onlardan birkaç adım uzakta beklemekte olduğunu, bütün konuşmaları duyacak kadar yakınlarında durduğunu yeni fark etmişti.

16

"Bak, görüyor musun, Pidge, on beş sentlik mala yetmiş sent fiyat koymak, tekelci davranışın tipik bir örneğidir. Dışardan gelen gazeteler bu adada yalnız otelin içinde satılıyor. Otel de bunu bildiği için, kârı maksimize etmek açısından, mallara buna göre fiyat koyuyor."

Spearman'lar kahvaltı öncesinde, otelin hediye satan dükkânından o günün New York Times gazetesini alıyorlardı. Sırada önlerindeki iki kadın, yüzme kılığındaydı. İçlerinden tombul, orta yaşlı olanı yüksek sesle konuşuyordu: "Kahvaltı zamanı olduğunu biliyorum, ama artık hiçbir yiyecekten zevk almıyorum. Yeni yeni bulgular, tadı güzel olan her şeyin sağlıksız olduğunu söylüyor. Önce yumurtayla süttü, sonra kızılcık, sonra kahve, şimdi de muskat zehirlidir diyorlar."

"Muskat mı?" diye sordu arkadaşı. "Bilmek istemiyorum. Noel partilerinde kokteyllerimizin üstüne ne serpeceğiz o zaman?"

"Bilemiyorum, ama Cumartesi günkü Times'da bir yazı vardı. Doktorlar fazla muskatın sağlığa zararlı olduğunu bulgulamış."

O sabah kahvaltıda Profesör Spearman'ın kafası her zamandan bile daha meşgul gibiydi. Karısı o sabah günün balığını bile ısmarlamadığını, hattâ gazetesini bile açıp okumadığını fark etti. İktisatçı birdenbire, "Bugün kendi küçük adamıza gelmek ister misin benimle?" deyince Pidge pek şaşırdı. "Yalnız ikimiz," diye ekledi Profesör Spearman.

"Nereye?"

"Hani bizim plajdan gözüken küçük bir ada var ya!"

"Tepesinde habire martılarla pelikanların dolaştığı adayı mı demek istiyorsun?"

"Evet. Oraya Henley Cay diyorlar. Herhalde otel bize öğlen için kumanya hazırlayabilir, sabah bizi oraya götürecek bir motor bulur, aynı motor öğleden sonra gelip bizi oradan alır, diyordum. Bütün gün plajın keyfini sürer, adayı keşfederiz."

"Aman, Henry, ne kadar romantik bir fikir!" diye patladı Bayan Spearman.

Garson siparişlerinin geri kalanını getiriyordu. Bayan Spearman evdeyken pek dolgun kahvaltı etmezdi. Ama burada, menüdeki günün balığı her zaman çok cazipti. Bugünkü de sarı kuyruklu bir levrek türüydü. Bayan Spearman balığın yanında yumurtalı kızarmış ekmek ısmarlamaya bayılıyordu. Evinde olsa, kahvaltıda yenmeyecek kadar ağır bulacağı şeylerdi bunlar. Herhalde tuzlu su iştahını açıyordu.

Profesör Spearman için en iyi deniz ürünü, karidesli omletti. Yanında kızarmış patatesle kahve alırdı. Ama bugün yalnız meyve suyu ve kızarmış ekmekle yetindi.

"İşte arkadaşın yine geliyor, Henry!" Bayan Spearman kocasının tatil psikolojisine girmiş gibi davranmasından memnundu.

Henry Spearman başını kaldırdı, inci gözlü ardıç kuşunun bitişik masaya konuşunu izledi. Yaramaz ardıçlar, adadaki diğer kuşlardan farklı olarak, açık hava restoranından yararlanmayı iyi biliyor, boşalan

masalar toplanmadan, tabaklarda kalan artıkları yiyorlardı.

Kuş bir kahvaltı ekmeğinin üzerine konduğunda Bayan Spearman, "Bak, ne kadar yakınımızda!" dedi. "Acaba öbür kuşlar neden buralara gelmiyor? Tabaklarda öyle çok artık kalıyor ki, hepsini ardıçların yemesi insana haksızlık gibi geliyor."

"Bunda haksızlık falan yok, Pidge. O yalnızca bir seçim meselesi. Görünüşe göre ardıç kuşunun risk alma hevesini öteki kuşlar paylaşmıyor." Spearman bir zamanlar, serbest girişim sisteminde risk almanın önemine işaret eden bir makale yazmış, çağdaş iş adamları arasında girişimci ruhun olmayışına hayıflanmıştı. "Bazı kuşlar, tıpkı bazı insanlar gibi, risk seven tipler oluyor, diğer bazıları da riskten kaçan tipler olarak kendini belli ediyor. Her neyse, biz kahvaltımızı bir an önce bitirsek iyi olacak, çünkü neredeyse bizim tekneyi başkası kiralayacak. Ben bir an önce öğle yemeği meselesini otelle konuşmalıyım. Sen odaya dönüp yürüyüşe uygun bir şeyler giymeye başla. Ben de hemen oraya geliyorum."

Profesör Spearman yemek salonundan lobiye yürüdü, otel yetkililerine planlarını anlattı. Resepsiyondaki görevli onun önerdiği geziyi duyunca yüzünde onaylamayan bir ifade belirdi.

"Gezi için tekne kiralamak sorun değil, Profesör. Kaptan Blaylock sizi bu sabah onda oraya götürebilir. Ama Henley'de güzel vakit geçireceğinizi garanti edemem. Eskiden konuklara böyle bir geziyi düzenli olarak sunuyorduk, özellikle kendi özel adalarını isteyen balayı çiftleri ilgi gösteriyordu. Ama çoğu kişi

oranın pek tatsız bir yer olduğunu söyledi. Akreplerle kırmızı karıncaların cenneti gibi bir yer. Size gitmenizi tavsiye etmem. Ama ille de gideceğiz derseniz, kaptana söylerim, mutfağa da size ve eşinize kumanya hazırlamaları talimatını veririm."

"Uyarılarınıza teşekkürler, ama sanırım biz yine de gitmek istiyoruz. Lütfen Kaptan Blaylock'a söyleyin, bugün Henley Cay seferi için iki yolcusu var." Spearman bunu söyledikten sonra dönüp uzaklaştı.

Resepsiyon görevlisi şaşkınlıkla onun arkasından baktı. Hatırladığı kadarıyla kısa boylu profesör ilk defa bir şeye, fiyatını sıkı sıkıya sormadan yazılıyordu.

Ama eğer o görevli, profesörün bir akşam önce eşiyle konuştuklarını duymuş olsaydı, bundan sonra olanlara daha da çok şaşardı, çünkü Spearman lobiden ayrıldıktan sonra yolda Matthew Dyke'a rastlamış, ondan bir ricada bulunmuştu.

"Profesör Dyke, eşimle birlikte kendi kendimize bir gün geçirmek istiyoruz, o nedenle de bizi Henley Cay'a götürecek bir tekne kiraladık. Bir saate kadar gidiyoruz. Lütfen konsierje söyler misiniz, Kaptan Blaylock'a bizi oradan öğleden sonra dörtte almasını hatırlatsın. Anladığıma göre ada pek tatsız bir yer. Orada unutulmak istemiyoruz. Bu arada, ilahiyatçıların da yalnız kalmaktan hoşlandığı bilindiğine göre, o ada sizin de bir ara ziyaret etmek isteyeceğiniz bir yer olabilir. Belki bir düşünürsünüz."

"Düşüncelerle geçirilen bir hayat, benim tarzım değil, Henry, ama oradan vaktinde alınmanızı sağlarım."

Spearman'ların kahvaltıda fazla gecikmedikleri görülüyordu. Ayarlanan tekne de saat tam onda hazırdı. Çok geçmeden teknenin yastıklı kerevetine kuruldular, Turtle Bay'in karşısında, beş yüz metre kadar ilerdeki kayalık adaya doğru yola koyuldular.

"Çok iyi vakit geçireceğimden eminim, Henry. Bu geziyi önerdiğine öyle seviniyorum ki! Ama itiraf edeyim, çok da şaşırdım, çünkü son zamanlarda ya cinayetlerle ya da kendi ekonomi teorilerinle fazla meşguldün."

"İkisi birbirini dışlamak zorunda değil," dedi Spearman.

"Her neyse, Profesör Dyke'ın olmadığı bir yere gitmek de beni rahatlatıyor. Kuşkularımızı konuşurken bizi duyduğu o andan beri, bize bir şey yapacak diye korkuyorum. Tanrıya şükür ki nereye gittiğimizi bilmiyor."

"Ama biliyor," dedi Henry Spearman. "Kahvaltıdan sonra ona ratladığımda ben anlattım."

Pidge bir an için afalladı. Kocasının bu kadar belirgin bir hatâ yapacağına inanamıyordu. "Böyle bir şeyi ona nasıl söylersin? Adaya gelir, yargıç Foote'u öldürdüğü gibi bizi de öldürür!" diye bağırdı.

Kocası, "Böyle bir şeye kaygılanmaya gerek yok," dedi

"Neden? Daha dün gece onun katil olduğunu düşünüyordun."

"O dündü. Dünden bu yana yeni bilgiler geldi, Dyke'ın katil olduğu hipotezinden kuşku duymaya başladım. İnanmıştım onun suçlu olduğuna. Ekonomik analiz o yönü işaret ediyordu."

"Ekonomi nasıl olur da ... ?"

"Göstereyim sana. Hani Profesör Dyke'ın cinayet gecesi çok garip bir şey yaptığını söylemiştim ya! Tüm ekonomi teorisinin en temel kuralını ihlâl etmişti: talep kanununu!"

"Talep kanunu mu?"

"Evet. Hatırlarsan, fiyat ucuz olunca herkesin daha çok şey satın aldığı konusunda sen de bana katıldın. Ben de sana o sıra, Profesör Dyke'ın öyle yapmadığını söyledim. Dyke'ın, o cinayet gününde müdürün verdiği kokteyl partisi hariç, normalde her zaman talep kanununa ders kitabı kadar sadakatle uyduğunu biliyordum. Hafta içi günlerde, beşle altı arasında, yani kokteyller en düşük fiyata satılırken, bol bol içiyor, başkalarına da içki ısmarlıyordu. Ama akşam ilerleyip fiyat yükseldiğinde, onun da cömertliği azalıyordu. Kendine de, başkalarına da, daha az içki alıyordu. Müdürün kokteylinde dikkatimi çeken garip olaya gelince: Dyke'ın en sevdiği içki olan planter's punch o akşam bedavaydı, ama o yine de her akşamdan daha az içti. Özetle, ucuzken içtiği, pahalıyken içtiğinden daha az oldu. Bana sorarsan, böyle bir davranış mutlaka bir açıklama gerektirir. Adamın normal hayatını bozan bir şeyler olduğuna karar verdim. O sıra yer alan değişik olay da Curtis Foote cinayetiydi. Ben de, en makul katil adayının o olduğu sonucuna vardım."

"Fikrini değiştirmene yol açan şey ne? Dün geceden beri ne değişti?" diye sordu karısı.

"Muskat."

Bayan Spearman kulaklarına inanamadı, yanlış duyduğunu sandı. "Muskat mı dedin?"

"Evet, muskat. Cinayet günü çıkan Times'da, muskatın insan sağlığına zararlı, hattâ zehirli olabileceğini anlatan bir makale yayınlanmıştı. Biz Dyke'ın Times'ı satır satır okuduğunu biliyoruz. En sevdiği içkinin içinde bol bol muskat bulunduğunu da biliyoruz. Dolayısiyle ortaya yeni bir hipotez çıkıyor. Profesör Dyke'ın o içkiyi içmek istememesi, muskattan korktuğu için de olabilir. Bu durumda karşımda iki farklı hipotez oluyor. Dyke normal içme biçimini, ya cinayetten ya da muskattan ötürü değiştirmiş olabilir. Aynı olayı açıklayan iki hipotez sunulduğunda en basit olanını seçmek gerektiği, iktisatçılara ısrarla öğretilmiştir. Bu durumda da basit hipotez, muskat."

Tekne adanın doğusundaki küçük iskeleye yaklaşırken Spearman ayağa kalkıp karaya çıkacakları yeri inceledi. Karısı da sancak parmaklığına gelip yaslandı, onunla birlikte adaya baktı. "Biliyor musun, Pidge, bu durum çok garip. Hani sana geçen gece Harvard'daki cinayetle ilgili bir şeyler söylemiştim, hatırlıyor musun? O olayda da Profesör Webster normal ekonomik davranışından sapmış, ders verdiği binanın hademesine koskoca bir hindi hediye etmişti. Hademe onun kişiliğine uymayan bu davranışı karşısında öyle şaşırmıştı ki, kazmayı alıp Webster'in laboratuarının tabanını kazmış, ölenin vücüdünün parçalarını bulmuştu. Yani Boston polisini uğraştıran bir suçu, o hademe, ekonomik mantık yürütme sayesinde çözmüştü."

"Ama eğer ekonomik mantık sana Foote'u Dyke'ın öldürmediğini söylüyorsa, o zaman kim öldürdü?" diye sordu Bayan Spearman.

Daha kocası cevap veremeden, Kaptan Blaylock köprüden onlara seslendi. "Artık yanaşıyoruz. Sizi burada istediğiniz saate kadar bırakıyorum. Kaçta gelmemi istersiniz?"

Spearman, "Tam dörtte lütfen," diye karşılık verdi. "O saate kadar bitiririz burayı herhalde."

Blaylock selam çaktı, sonra tekneyi yanaştırdı. Tayfa iki yolcunun inmesine yardım ederken kaptan da tekneyi hizada tutuyordu. Birkaç saniye için halat bağlamaya gerek yoktu. Tayfa Spearman'lara kumanya kutusunu da uzattı. Taraflar birbirine el salladı, sonra tekne ayrıldı, Spearman'lar da bir günlüğüne kendilerinin olan adaya doğru döndüler.

Gördükleri manzara, gezi broşürlerindeki tropik ada resimlerine hiç benzemiyordu. Henley Cay çatlak taşlarla, kayalarla doluydu. Ormanları çalıydı, böcekleri de pek boldu. Tek tipik özelliği, doğu tarafındaki ulu bir demirhindi ağacıydı.

Spearman karısına döndüğünde, yüzünde bir hayal kırıklığı okur gibi oldu. "Doğrusu benim de ikinci balayımı geçirmek isteyeceğim bir yer değil," dedi.

Pidge ona baktı, sportmence gülümsedi. "Eminim burayı keşfederken hoşça vakit geçiririz. Hem daha adanın tümünü görmüş değiliz."

"Eh, tümünü görmek zor olmayacak. Çapı ancak yarım mil. Haydi başlayalım. Yemek vaktine kadar hem serin, hem de manzarası olan bir yer buluruz nasılsa."

İki saat kadar dolaştıktan sonra Spearman, eşine döndü. "Şu kayaya oturalım da bir dakika dinlenelim," dedi. "Profesörlerin hayatı çok hareketsiz geçer. Bu

sıcakta dere tepe tırmanmaya alışık değillerdir." Bermuda şortunun cebinden bir mendil çıkarıp alnının terini sildi. Güneş bu saatte bile aşırı sıcaktı. Mola vermek ikisine de iyi gelmişti.

"Henry, teknede sorduğum soruya cevap vermedin."

"Hangi soru o?"

"Tekne yanaşmadan önce, ekonomik teorin sana yargıç Foote'u kimin öldürdüğünü gösterdi mi diye sormuştum. Biliyor musun kimin yaptığını?"

"Pidge, sen hep bana, Harvard'dan uzaklaştığım zamanlarda bile ekonomiyle meşgul olduğum için kızarsın." Takılıyordu karısına. "Ama konuyu kendin açtığına göre, o konuda da bir hipotezim var, hattâ o hipotezi burada deniyorum."

Karısı kaygılı göründü. "Nasıl burada deniyorsun yani?" diye sordu. "Dyke'la LeMans değilse, başka kimden kuşkulanıyorsun?"

"Fitzhugh'dan."

"Ama buna imkân yok. O öldü."

"O konuda epeyden beri kuşku duyuyordum. Onu ilk gördüğümüz günü hatırlıyor musun? Vapurdaki davranışı hem huysuzluğunu, hem de hasisliğini nasıl açığa vurmuştu. Hasislik meselesine, otelde palet kiraladığım sabah da tanık oldum. Otelin kira sistemi, hasis birinin hoşuna gidecek türdendi. Gerçi bırakılacak depozito, paletin fiyatından bile yüksekti, ama palet kaybetmek o kadar küçük bir olasılık ki, uygulanan sistem paleti satın almaktan çok daha iyi." Spearman durakladı. "Meğer ki insanın niyeti, paletleri iade etmemek olsun."

"Ama yine de anlamıyorum, nereden bildin ... ?"

"Paletleri satın almak yerine depozito yatırmak zorunda kaldığı için öyle patırtı kopardı ki, Bay Fitzhugh'nun niyetinin o paletleri geri vermemek olduğuna karar verdim. Daha sonra boğulduğunu duyduğumda, plajda güneş losyonunun kapağını açık bıraktığı geldi aklıma. Hasis bir adamın suya girerken losyon şişesinin ağzını açık bırakması garibime gitti. Her an dökülebilirdi. Adamın beni şaşırtan hareketlerini biraraya getirmeye başladım. Numara bir, paletleri satın almaya çalışması. Numara iki, kapamadan bıraktığı güneş losyonu. Bu hareketlerin onun hasisliğiyle tutarlı olabilmesi için, paletleri geri getirmeyi de, güneş yağını geri almayı da düşünmemesi gerekiyor."

"Ama Harold'la Cynthia birinin onu zorla boğmuş olabileceğini düşünüyor," diye itiraz etti Bayan Spearman.

"Ama, Pidge, kapaksız şişeyi unutuyorsun. Fitzhugh kadar hasis birinin daha tedbirli davranması gerekirdi."

Bayan Spearman biraz düşündü. "Belki şişeyi kapatma fırsatı bulamadan onu suya sürüklemişlerdir, orada da boğmuşlardır."

"Bir katil, boğacağı adamın paletlerini takmasına izin verir, böyle bir şeyle vakit kaybeder mi?" Henry Spearman sözünü tamamladı. "İşte o zaman, Fitzhugh'nun ölmediğini, boğulma numarası yaptığını düşünmeye başladım. Curtis Foote öldürülünce, o boğulmayla yargıcın ölümü arasında bir ilişki olabileceğini düşündüm."

"Eh, öyle bile olsa, buraya neden geldiğimizi anlamıyorum."

"Çünkü hipotezime göre Fitzhugh buraya yüzmüş, bu adayı cinayet için pusu yeri olarak kullanmış olabilir. Bizim plajdan bu adaya yüzecek kadar güçlü biri, körüğün oraya da kolayca varabilir. Benim umudum da, bugün burada bir iz, bir ipucu bulmak, onun buraya uğramış olduğunu kanıtlamak."

"Uğramış değil, buraya yerleşmiş!" Bethuel Fitzhugh'nun sesiydi bu. Adam elinde tabancayla yandaki kayanın arkasından ortaya çıkıvermişti.

Bayan Spearman'ın soluğu kesildi, eli kocasının koluna sarıldı. Spearman, karısına, "Bu kadar mutsuzlaşma, Pidge," dedi. "Ne de olsa, hipotezimin doğru çıktığını görmüş olduk. Çok tatsız biçimde bile olsa."

17

Tam karşılarında duruyordu. Uzamış sakalı, suratının kaba çizgilerini saklamaktaysa da, boğulmuş sanılan adamın karşılarında durmakta olduğu açıktı. Farklı görünüyordu. Beyaz giymiş değildi bir kere. Haki giysileri hırpalanmış, lekelenmişti. Panama şapkası yok olmuş, beyaz pabuçlarının yerine yürüyüş botları giymişti. İnsan onu adaların yerlisi bir plaj hırsızı sanabilirdi, ama o buldog çenesini tanımamaya olanak yoktu.

"Biliyor musunuz, olmayacak bir şeysiniz," dedi Fitzhugh. "Görünüşe göre polisi rahatça atlatmış olduğuma göre, bir Harvard profesörünü hiç çaba göstermeden kandırabilirim sanırdım. Ama siz herhalde teorilere gömülmüş tipik profesörlerden değilsiniz."

"Teorilerin bir sakıncası yok, yeter ki sağlam teoriler olsun," diye itiraz etti Spearman. Kendini bir dereceye kadar toplamış gibiydi, ama fildişi kule imasına hayli bozulduğu ortadaydı. "Hattâ sizin katil olduğunuza işaret eden de ekonomik teoriydi."

"Çok etkilendim, Profesör. Ben okuldayken, ekonomi dersini çok sıkıcı bulurdum. Belki o konuya biraz daha fazla çalışsam iyi edermişim. Ama besbelli polis sizin teorilerinizden etkilenmiyor. Buradaki tek dostum olan radyonun dediğine bakılırsa, polis bu işin suçlusu olarak iki siyahı bulmuş."

Fitzhugh'nun keyfi yerine gelmeye başlıyordu. Spearman'lar başlangıçta onu şaşırtmıştı, ama bunlar yumuşak huylu iki kişiydi. Tehdit oluşturamayacak-

ları ortadaydı. Güldü. Olup bitenlerin keyfini çıkarabilirdi. "Söyleyin, Profesör, boğulmadığıma nereden hükmettiniz? Başka herkes beni çoktan bir köpekbalığının midesinde sanıyor."

Spearman durumunun ne kadar tehlikeli olduğunu herhalde fark etmişti, ama yine de, nasıl akıl yürüttüğünü memnuniyetle anlatmaya koyuldu. O gözlemlerinin gücünü sergilerken Fitzhugh'nun yüzünde hayranlık okunmaktaydı. Spearman vapurdaki çay olayını, ardından da rıhtımdaki palet olayını anlattı, daha sonra plajda bırakılan güneş losyonuna geçti. Fitzhugh'ya gelince, hareketlerinin bu kadar yakından gözlemlenmiş olduğunu gördükçe şaşkınlığı artıyordu. Boğulma olayından hemen önce kumsalda profesörle karşılaştığını hayal meyal hatırlıyordu, o kadar. İktisatçı onun hareketleriyle yargıç Foote cinayeti arasındaki bağları kurarken adamakıllı şaşırdı.

"İşte bu harika. Üstelik doğru da. Ama öyleyse neden buraya geldiniz de polise gitmediniz?"

"Eh, sizin dediğiniz gibi oldu. Buranın polisi benim teorilerime inanmadı. Mantığıma inanmalarını sağlamak için sizin hâlâ sağ olduğunuzu göstermek istedim. Aradaki sürede Henley Cay'de kaldığınızdan hemen hemen emindim. Burada sizden bazı izler bulmayı umuyordum. Sizin hâlâ burada olacağınız aklımın ucundan bile geçmemişti."

"İki saat daha geç gelseydiniz o konuda da haklı çıkacaktınız, çünkü bu akşam gidiyorum. Teorilerinizin doğruluğunu kanıtlamanıza izin veremeyeceğimi de herhalde takdir edersiniz."

Bayan Spearman ilk şaşkınlığından sıyrılmıştı. Durumlarının ne kadar kritik olduğunu bilinçlendirdiğinde, bayılacak gibi oldu. Çantasındaki amonyak ruhunu koklamak istedi, ama Fitzhugh'nun kolu yılan gibi uzandı.

"Durun bakalım, hanımefendi." Çantayı başaşağı edip içindekileri boşalttı, orada tehlikeli bir şey göremeyince, Pidge'e işine devam etmesini işaretle emretti. Sonra bir anda karakter değiştirerek dikkatini yeniden profesöre çevirdi, okulda öğrenciymiş gibi konuştu: "Foote'un öldürülmesini nasıl benim üstüme yıktığınızı hâlâ tam anlamış değilim. İki siyah suçu itiraf etmiş, hapse girmiş. İnanamıyorum."

Spearman da havasını bulmuştu. Fakültede master öğrencilerine lâf anlatır gibiydi. Öğrencisini zavallı tutukluların karşılaştığı ikilemlerden adım adım geçirdi, sonunda itirafların anlamsız olduğunu ortaya koydu. Hikâyenin bundan sonraki kısmını, klasik bir vaka etüdü gibi anlattı, LeMans'ın Cumartesi katili olmasının pek ihtimal dahilinde olamayacağını söyledi. Haftanın başka bir gününde de aynı şeyi yapabilir, üstelik gelir kaybı daha az olurdu.

Fitzhugh profesörün mantıksal 'tümdengelim'leri karşısında ne diyeceğini bilemiyordu. "Ben buraya gelmeden önce bir cinayet daha işlenmişti. Onu nasıl oldu da çözemediniz?"

"Çözdüm. Ve yine ekonomi teorilerini kullanarak çözdüm."

"Neyse, onu benim üstüme yıkamayacaksınız herhalde."

"O konuda haklısınız. İnanılmaz bir şey gibi görünüyor ama iki cinayet farklı katillerce işlenmiş. Arada bir ilişki bulamıyorum. Yo, General Decker'ı siz öldürmediniz. Onu Clark'lar, yani Douglas ile Judy öldürdü."

Spearman karşısındaki adamdan bir şaşkınlık çığlığı yükselmesine hazırdı, ama yüzünde beliren o bezginlikle karışık afallama ifadesine hazır değildi. "Ekonomik teorinin o olayı da çözmesi sizi neden bu kadar şaşırtıyor?" diye sordu.

Bu sefer sürprizi patlatma sırası Fitzhugh'ya gelmişti. "Evet, şaşırdım tabii. Çünkü Doug Clark benim kardeşim. Benim adım Daryl Clark. Boğulma senaryosu nedeniyle farklı bir isim gerekliydi tabii."

"Pek de şaşırmadım. İki cinayetin bir şekilde ilişkili olduğunu hep biliyordum. Olasılıklar kanunu falan filan. Ama iki olayı birbirine bağlayan bir şey bulamıyordum. Onu siz açıkladınız, ama ben hâlâ ..."

"Pekâlâ, Profesör, şapkaları değişelim, bu kadar ilgilendiğinize göre, hikâyeci ben olayım. Doug'la Judy, Cinnamon'da geçirecekleri tatili aylar öncesinden planlamışlardı. Decker'ın da aynı otele gelmesi bir rastlantıydı." Daryl Clark'ın ifadesi yine tehlikeli bir hale dönüşüyordu. Besbelli uzun süredir içinde iltihaplanıp duran bir hikâyeyi ilk defa ortaya dök-mekteydi.

"Doug'la ikimizin, bir erkek kardeşimiz daha vardı. Bizden çok daha küçüktü. Çocuktu daha. Yetmiş ikide Vietnam'da öldürüldü. O sıra oradaki komutan da Decker denilen o itoğluydu." Spearman onun sözünü kesmeye çalıştı:

"Ama herhalde suçu komutana ..."

"Artık hoca benim, arkadaş. Ne düşündüğünü biliyorum. Bir teğmenin ölümünden ötürü komutanı suçlamak yanlış, diyeceksin. Ama bu Decker senin bildiğin generallerden değil. Savaşı kişisel bir şey sayıyor, en küçük timlerle ilgili kararları bile çoğu zaman kendi alıyor.

"Doug'la ikimiz, küçük kardeşimizin kalıntılarını gömdükten uzun süre sonra, çocuğun arkadaşlarından biri bize, o son arama-patlatma misyonunun kesin bir intihar eylemi olduğunu söyledi. Bir düşman bataryası orduya ciddi zarar verdiği halde bir türlü imha edilemediği için Decker sinirlenmişti. Saygon'daki karargâhından ayrılıp cepheye gitmiş, karşısına çıkan ilk mangaya, o bataryaya saldırma emri vermişti. Sonunda işi bitirmek için on manga feda edilmiş, başarı hava desteğiyle sağlanmıştı. Doug'la ben bu hikâyeyi başka kaynaklardan aldığımız bilgilerle onaylattık. Doğruydu. İşte o zaman, fırsat çıkarsa bu Decker'ın hakkından gelmeye ahdettik. İşte karşımıza çıkmıştı. Kader bize adamı gümüş tabakta sunuyordu.

"Doug kendisine zehir göndermemi istedi. Bildiğiniz gibi, o zehir işi görmeye yetti. Ama bir sorun çıktı. Doug bir yerlerden, bu Foote denilen adamın her nasılsa işi yaparken kendisini gördüğüne dair dedikodular duydu. O zaman ben kalkıp geldim, Doug'a yaptığı planda yardımcı olmaya çalıştım. Kolaydı. Ben iyi yüzerim. Doug da yargıcın spor programını öğrenmişti. Bu akşam Doug'la Judy beni buradan alacaklar, yarın Daryl Clark ABD'ye dönmüş olacak, yası tutulmayan Fitzhugh da ödülüne ulaşmış olacak. Bence polisin bu korkunç suçları çözmüş olması harika bir şey. Bu durumu bozmak istemeyiz, öyle değil mi?"

Clark arkalarına düştü, üçü birlikte taşlarla, köklerle dolu patikada ilerleyip adanın kuzey ucuna geldiler. Dar patika burada kocaman demirhindi ağacının çevresinden dolanıyordu. Her taraf çalılarla dolu olduğu için geçmek de zordu. Gün ortasında tropik güneşin ışınları öyle sıcaktı ki, Bayan Spearman bir kere daha bayılacak gibi oldu, ama bunun sıcaktan mı, korkudan mı olduğunu pek ayırt edemedi.

Patika kanalın tepesine doğru uzanmış bir çıkıntıya varıyordu. Üçlü grup orada durdu. Bulundukları yer, korkulacak bir yere hiç benzemiyordu. Uzakta hız motorları, Karaiplerin azür sularını yarıyor, martılar dalgaların beyaz köpükleri üzerinde uçuyordu. Ama Spearman'lar manzaranın farkında bile değildi. Onların dikkati, Clark'ın üstlerine çevirdiği ölümcül silahtaydı.

Clark'ın daha fazla çene çalmaya niyeti yoktu. Durumda hiçbir problem görmüyordu. Silah sesini kimse duyamazdı. Vurulanlar aşağıdaki suya düşecek, uydurma Fitzhugh'nun kaderini boylayacaktı. Henry Spearman, Clark'ın gözlerindeki güveni fark edebiliyordu.

"Bu sizin için kolay olmayacak."

"Hayal görüyorsun, Profesör. Ben yüzdüm bu sularda. Akıntılar cinayet düzeyinde - ifademi mazur görürseniz." Spearman çaresiz kalmıştı. Kendisinin de, karısının da, sonunun geldiğini düşünüyordu, ama konuşmaları sürdürebildiği sürece, en azından sağ kalabilirlerdi. Belki bir şeyler olurdu.

"Bizi buraya getiren adamı unutuyorsunuz. Neredeyse bizi almaya gelecek. İskelede bekliyor olma-

dığımızı görünce de tüm adayı arayacak. Büyük olasılıkla sizi bulacak ... ya da en azından, buraya gelmiş olduğunuza dair bir işaret bulacak. Yolunuza çıkan herkesi öldüremezsiniz ki! Şimdi neden yol yakınken ..."

Henry Spearman alternatif planını önermeye fırsat bulamadı. Clark'ın Spearman mantığına hayranlığı sona ermişti. Dikkati, bu akşam ABD'ye doğru çıkacağı yolculuğu nasıl gizleyebileceğine yönelmişti. Konuşurken sanki Spearman'a cevap vermiyor da, yüksek sesle düşünüyordu.

"Boş versene, Profesör. Hele bir bakalım. Kaptana bir not bırakırım. Planlarınızı değiştirmişsiniz, buradan geçen bir yelkenliye binmişsiniz. Kaptana parasını ya bu akşam, ya da yarın sabah verecekmişsiniz. Kaybolduğunuz herhalde sabahtan önce fark edilmez, ben de o zamana kadar gitmiş olurum. Derli toplu, güzel bir hikâye işte." Clark kendi kendine eğlenir gibi konuşuyordu. Seçtiği kelimeler özgüvenli kelimelerdi, ama sesine nedense bir kuşku tonu yerleşmeye başlıyordu.

"Biliyor musunuz, durum öyle mükemmel ki, hemen hemen komik bile. Kimliğine büründüğüm adamın öldüğü varsayılıyor. Mükemmel." Profesör onun sesindeki tereddüdü fark ediyordu. Clark neden tetiği çekmiyordu? Ne bekliyordu? Yoksa bu adama, bir kadınla bir adamı gözlerine baka baka öldürmek zor mu geliyordu? Oysa yargıç Foote'u kolayca öldürmüştü. Henry Spearman henüz pes etmeye hazır değildi. Clark'ı Kaptan Blaylock gelene kadar, bir saat boyunca oyalayamayacağını bilmesine rağmen, yine de denedi.

"Neden ... neden revolver yerine otomatik kullanıyorsunuz?" Pidge Spearman bu soruyu anlayamamıştı bile. Şoka girmiş gibiydi. Clark'ın bu soruya cevap vermeye kalkışması, sağ kalabilmek için yapması gerekeni yapmadan önce kararlılığını toparlamaya ihtiyaç duyduğunu gösteriyordu.

"Revolvermiş, otomatikmiş ... bilemem. Neden bazı tenisçiler metal raket kullanır da bazıları tahta kullanır? Revolverin kendine özgü bir ..."

Başladığı cümleyi hiçbir zaman bitiremedi. Çığlığı basmadan önce yüzü acıyla buruştu. Tabancayı elinden atıp yere yuvarlandı. Elleriyle bacaklarına vurup duruyordu. Henry Spearman neler olup bittiğini anlayamamıştı, ama hiç vakit kaybetmeden Clark'ın tabancasını kapmayı başardı. Pidge şok içinde, sonra da dehşet içinde bakarken, Clark hâlâ avaz avaz, pantolonundan kurtulmak için çılgın bir savaş veriyordu. Yırtıp kopardığı yerde Pidge minik kırmızı noktalar gördü. Teninde bir alerji gibi. Ama bu kırmızılar hareket ediyordu.

Clark tropik karıncaların yuvasının tam üzerinde durmaktaydı. Bu ufacık, ama tehlikeli yaratıklar, bacaklarına tırmanmış, sonra bir sinyal verilmiş gibi saldırıya geçmişlerdi. Belki yeterli kuvvet topladıklarına, hazır olduklarına dair bir sinyal gelmişti onlara. Clark'ın elleri bağlı olsa, ya da bir yarası olsa, belki bir saatten fazla yaşamazdı. Ama öyle bir durum yoktu. Birkaç dakika debelendikten sonra, kendini kırmızı minik canavarlardan kurtarma konusunda bir hayli ilerleme kaydedebildi.

Pistol artık profesörün elindeydi. Silahı rahatça kavramış olan Spearman, Clark'ın delice hareketlerinin yavaş yavaş sistemli hareketlere dönüşmesini seyrediyordu. Clark on dakika kadar bir süre içinde son karıncaları da teninden silkeleyip atmayı başardı, dikkatini büyük olaya çevirdi. Konsantrasyonu karıncalara öylesine yönelmişti ki, durumun değiştiğini görmek onu neredeyse şaşırtıyordu. Sonunda bakışları Spearman'ın elindeki silahı bulunca olayı kavradı. Namlu kendi göğsüne dönüktü. Araları üç metre kadar vardı ama Clark yine de o mesafeyi aşmak üzere harekete geçti.

"Dur bakalım orada." Profesörün ufak tefek cüssesine rağmen sesinde şaşılacak kadar güçlü bir nitelik vardı. Clark zınk diye durdu. "Kurnazlığa kalkışma. Sen o şirin kırmızı karıncalarla boğuşurken ben bu âletin emniyet mandalını buldum, şu anda kesinlikle açık ve ateş etmeye hazır."

Spearman rahatlamış bir sesle devam etti. "Sana bir teorim daha var, Bay Clark. Bu uzaklıktan, göğsünü ıskalayacağımı hiç sanmam. Sen buraya varana kadar da herhalde üç dört kurşunu isabet ettiririm. Bu teorimi sınamak istiyorsan, herhangi bir yöne doğru bir tek adım atman yeter."

İş çabucak bitti. Kaptan Blaylock tam vaktinde geldi, rotayı Cinnamon yerine Cruz Bay'e çevirdiler, Spearman'ın tutuklusunu polise teslim ettiler. Clark hemen itiraf etti, Franklin Vincent vakit kaybetmeksizin Aberfield'i aradı, Judy ve Doug Clark'ın tutuklanması için hazırlık yapmasını istedi.

Vincent ikide bir özür diliyor, Henry Spearman bunları omuz silkerek geçiştiriyordu ama keyiflendiği belliydi. Komiser Vincent profesörün Cinnamon Bay cinayetlerini çözebilmesine şaştıkça, ağzı açık kaldıkça, iktisatçı sonunda kendini tutamayıp, "Çok basit, sevgili Vincent. Yani basit ekonomi," deyiverdi. Bu arada Pidge Spearman kendini büyük ölçüde toparlamıştı. Kocasının bu sözünü duyunca pek utandı.

Daha sonra Vincent'in odasında Henry Spearman, gün boyu John Wayne rolüne çıkmışken, yeniden ekonomi profesörü oluverdi. Oturduğu yerde kısa bacaklarının ucundaki ayakları yere değmeden sallanırken, o melek yüzü pırıl pırıl, Vincent'e 'tümdengelim' yöntemini nasıl uyguladığını anlatıyordu. Fırsat maliyeti gibi, tutuklunun ikilemi gibi, talep ve kapital kanunları gibi ekonomik kavramları nasıl kullandığını, bunların biraraya gelip, Bethuel Fitzhugh takma adlı Daryl Clark'ın eylemlerindeki tutarsızlıkların saptanmasına nasıl yol açtığını, bu yüzden nasıl soluğu Henley Cay'de aldığını sabırla anlattı. Eşiyle birlikte nasıl ölümün eşiğine geldiklerini de tarif etti.

Bütün bunlar Komiser Franklin Vincent'e fazla gelmişti. "Teorileriniz arasında kaybolmama yol açıyorsunuz, Profesör," dedi. "Ama diyelim ki hepsini izleyebildim. Yine de asla anlayamayacağım bir nokta kalıyor. İlk başta Clark'lardan nasıl kuşkulanabildiniz? Bu adaya gelenler arasında onlardan daha açık yürekli, dürüst, sevimli bir çift ömrümde görmedim."

Bu noktayı açıklarken profesör de kendi doruğundaydı. "Buraya ilk geldiğimde onu size anlatmaya çalıştım ama dinlemediniz. Yine talep kanunuydu nedeni.

O asla ihlâl edilemeyecek bir kanundur, ama onlar ihlâl etti. Ekonomi biliminin dokusundaki en sağlam ilkedir o. Size Clark'ları anlatmaya çalıştım, çünkü o kanunun işlemediği bir olayı asla düşünemiyordum.

"Size olayı yeniden hızla bir tarayayım. Artık hikâyenin sonunu bildiğinize göre, belki başlangıcının doğruluğunu da kabul etmeye daha hazır olabilirsiniz. Clark'lar Cinnamon'a ilk geldiklerinde, her gece kulüpleri dolaşmak için Cruz Bay'e geliyorlarmış, ya da öyle diyorlardı. Neden geliyorlarmış buraya? Çünkü oteldeki eğlenceden daha ucuzmuş, taksi parasını da ekleseler, yine de daha ucuza geliyormuş. Kendileri öyle diyordu." Henry Spearman formunu bulmuştu. Ayağa kalkmış, izleyicilerinin önünde ileri geri dolaşmaya başlamıştı. Üniversiteye geri dönmüştü, ama bu sefer karşısında doktora öğrencileri değil, birinci sınıfa yeni kaydolmuş olanlar vardı sanki.

"Şimdi ... Clark'ların çocukları, büyükanneleriyle büyükbabalarına misafir gönderildiğinde, bu çiftin davranışı birdenbire değişiyor. O andan itibaren artık akşamları otelde kalıyorlar, Cruz Bay kulüplerine gelmiyorlar." Vincent, Spearman'ın anlattıklarını dikkatle dinliyor, her yeni düşünce söylendiğinde kafasıyla evetliyordu. Ama bu sefer boş bakışlar yüzüne geri dönmüştü.

"Durun bir dakika, Profesör. Bana bütün bunları daha önce de söylemiştiniz, ama çocuklar gidince Clark'lardan niçin kuşkulandığınızı hâlâ anlayamıyorum."

"Komiser Vincent, şu dış odada gözüme bir kara tahta ilişmişti. Onu getirtebilirseniz, belki nasıl akıl

yürüttüğümü, niçin kuşkulandığımı size rakamlarla gösterebilirim." Kara tahta getirildi, Spearman tahtanın başına geçti. Eğer mümkün olsa, daha da havaya girdi demek mümkündü.

"Pekâlâ, bir gerçeği ortaya koyalım. Clark'ların akşamlarını Cruz Bay'de geçirmesi, tasarruf yapmak içindi, öyle değil mi? Öyle. Şimdi maliyetlere bakalım." Spearman, öğrencilerinin görmesi için tahtanın önünde yampirik duran tipik öğretmen edasıyla yazmaya koyuldu.

Cruz Bay

Gece kulübü artı taksi	**$14**
Çocuk bakıcısı	**4**
Toplam	**$18**

Bunları yazdıktan sonra profesör yeniden gülümsedi, yazmayı sürdürdü.

Cinnamon Bay

Otelde eğlence masrafı	**$30**
Çocuk bakıcısı	**4**
Toplam	**$34**

Cruz Bay'den %89 daha yüksek

"Şimdi artık Clark'ların çocukları eve dönüyor. Bu durumda çocuk bakıcısı masrafı ortadan kalkıyor." Spearman bu noktada, çocuk bakıcısı satırındaki $4 yazılarının üzerini çizdi, Cruz Bay'deki toplamı $14 olarak, Cinnamon'daki toplamı da $30 olarak düzeltti. "Karşımıza yeni bir fiyat farkı çıktı." Profesör %89 yazısını da çizdi, yerine %114 yazdı.

"Ama oteldeki fiyatın böyle görece yükselmesiyle bile -çünkü burada %89 yerine %114'lik bir fiyat far-

kından söz ediyoruz- Clark'lar yine de otelde eğlenmeyi tercih ediyorlar. Oysa tam tersini yapmaları gerekirdi. Gerçi her iki fiyat da mutlak rakam olarak ucuzlamış, ama görece olarak baktığınızda, Cruz Bay daha da fazla ucuzlamış. O zaman anladım ki bu işte bir terslik var. Bu mantıksız, ekonomi dışı davranışın bir nedeni olmalıydı. Clark'lar ucuzlayan bir şeyi, daha fazla alacakları yerde, daha az almaya karar vermişlerdi." Spearman dinleyicilerini avucunun içine almıştı artık. Bunun kendi de farkındaydı. Tahtayı kenara itti, odada dolaşabilmek için kendine yeniden yer açtı.

"Bu tutarsızlığı destekleyen daha başka olaylar da birbirini izlemeye başladı. Clark'lar Cinnamon'da eğlenmeye tam General Decker'ın öldürüldüğü gece başladılar. Oysa talep kanununa göre, Doug ve Judy Clark tam o gece Cruz Bay'de olmalıydılar. O yüzden sizi görmeye geldim, Komiser, ama beni dinlemediniz." Komiser Vincent oturduğu yerde, ödevini yapmak yerine bira içmeye gitmiş bir öğrenci gibi büzüldü -tabii yüzündeki çizgiler ve saçlarındaki dökülme dikkate alınmazsa! Profesör onun rahatsızlığını hiç fark etmemiş gibi, yüklenmeyi sürdürdü.

"Sizin eyleme geçmeyeceğinizi anlayınca, kendim bir test uygulayıp Clark'ların Cruz Bay gezilerinin gerçek nedenini keşfetmeye karar verdim."

Spearman bu sefer de iskeleye inişini, orada sorduğu soruları anlattı. Ardından Clark'ların tepkisini görmek için şişeyi nasıl paketlediğini, sonunda kuşkularının nasıl onaylandığını da anlattı.

"İşte böyle. Buradan anlıyoruz ki, hukukla ilgili her görevlinin mutlaka ekonomik teorilerle ilgili de eğitim alması gerekiyor. Tamam mı, Komiser?" Profesör aslında cevap falan beklemiyordu. Komiser Vincent orada sandalyeye yığılmış oturuyor, kafasını hâlâ inanmazlıkla sallayıp duruyordu. Ekonominin gücü her türlü kuşkunun ötesinde kanıtlanmış olsa da, Spearman'ın içindeki bir duygu, kriminal soruşturma yöntemlerinin pek de değişmeyeceğini söylemekteydi – en azından Karaiplerin bu kesimlerinde.

Ertesi sabah Spearman'lar kendilerini ülkelerine taşıyacak uçağa yetişmek üzere St. Thomas'a kalkan vapura binmeye hazırlanırken, Vernon Harbley, LeMans ve annesini rıhtımda, kendilerini geçirmeye gelmiş görünce çok duygulandılar. Henry Spearman onların minnet ifadelerini utanarak karşıladı, üniversiteye dönmeden önce LeMans'ı bir kere daha görme fırsatına özellikle sevinmiş göründü. Kafasında hâlâ cevap bulamadığı bir soru öylece duruyordu. O noktada merakını giderebilecek tek kişi de LeMans'tı. Orkestra liderini kolundan yakalayıp bir kenara çekti, ötekilerin duymayacağı bir sesle, "Aramızda kalacağından emin olabilirsin," dedi. "Yargıç Foote'un öldürüldüğü gün oteldeki gösteriye gelmeyişini, senin gözünde oradan kazanacağın paradan daha değerli sayılan başka bir fırsat çıktı diye yorumluyorum. O gün nereye gittiğini polise söylememişsin. Oysa ben, teorilerimden birine destekleyici kanıt bulamazsam rahatsız oluyorum. Demin bana, yaptığıma karşılık senden bir şey isteyip istemediğimi sormuştun. Otele gelmediğin o Cumar-

tesi günü üç yüz doları ne uğruna feda ettiğini bana söylersen çok makbule geçecek."

"Dört yüz dolar uğruna."

"Ama başka yerden dört yüz dolar kazandınsa, neden o gün nerede olduğunu söyleyip kendini polisin elinden kurtarmadın?"

"O gün dört yüz doları, eylemimiz için çok önemli bir kardeşimizden aldım. Onunla birlikte olduğumu söyleyemezdim, çünkü peşine düşüp onu yakalarlardı."

Spearman, "İşte bulmaca çözüldü," deyiverdi.

Spearman'lar otelin vapurunun minderli kerevetlerine yerleşirken, Cinnamon Bay'in müdürü Walter Wyatt çıkageldi, otelin teşekkürlerini iletti. "Size dönüş yolculuğunda keyifle okuyacağınız bir şey vereyim," deyip, Charlotte Amalie'den o sabah gelen gazeteyi uzattı. Manşette Clark'ların St. Thomas yerel polisi tarafından yakalandığı yazıyordu. Baş sayfadaki fotoğraf, genç çifti elleri kelepçeli durumda, sırıtan bir polis memuruyla birlikte göstermekteydi. Altyazı, "KOMİSER ABERFIELD, CINNAMON BAY CİNAYETLERİNİ ÇÖZDÜ," demekteydi. Aşağı yukarı aynı dakikalarda, Cruz Bay'de de Komiser Franklin Vincent aynı haberi, yüzünde oldukça buruk bir ifadeyle okuyordu.

Vapur yavaşça Pillsbury Boğazına doğru açılırken Kaptan Blaylock dümendeydi. Daha sonra, St. Thomas'daki Red Hook rıhtımına yönelirlerken, Pidge Spearman yol boyu süren tatlı sessizliği bozdu.

"Eee, Henry, az sonra Boston'a giden uçakta olacağız."

"Evet ... ben de yeniden ekonomiyi düşünmeye başlayacağım." Sessi ciddiydi ama gözlerinin içi gülüyordu.

Sonsöz

İki ılımlı iktisatçı, fikirlerini ifade etmek için neden hafiye romanı yazmayı seçer? Bu yazı, Marjinde Cinayet'in özel hikâyesini anlatıyor. İktisatçı hafiyemizin nasıl doğduğunu, ilk serüveninin nasıl yazıldığını, nasıl yayıncı aradığımızı, kitabın çıkışının yarattığı bazı sonuçları konuşacağız. Tarafsızlık ve rahatlık açısından, hikâye üçüncü şahıs ağzından anlatılmaktadır.

William Breit ile Kennet G. Elzinga'nın ilk Spearman serüvenini yazmaya oturuşu sanki dünmüş gibi geliyor. Birlikte St. John adasındaki lüks otele (mevsim dışı indiriminden yararlanarak) tatile gitmişlerdi. Breit yanında okumak istediği bir kucak dolusu da heyecanlı roman getirmişti. Getirdiği kitaplar kadar iyisini kendisinin de yazabileceğini düşünecek kadar cesur bir insandı.

Böyle bir fikrin tohumu aslında Breit'in kafasında çoktan beri gelişiyordu. Harry Kamelman'ın Haham Small dizisine hayrandı. O dizinin ilk kitabı 1964 yılında Cuma Sabahı Haham Geç Uyandı adıyla çıkmıştı. Kitapta Haham, cinayetleri çözebilmesini, Talmud kutsal kitabını çok iyi bilmesine borçluydu. Heyecan romanlarının tiryakisi olan Breit'a göre, "kim vurdu" tipi romanların amatör detektifi olarak çok değişik karakterlerdeki tipler görülebiliyordu: G.K. Chesterton'un katolik papaz Peder Brown'u; Agatha Christie'nin kasabalı kız kurusu Miss Marple'ı; Rex Stout'un Manhattan'daki görkemli taş evinden nadiren çıkan şişko orkide yetiştiricisi Nero Wolfe'u. Suçları

çözmek için ekonomi teorilerini kullanan bir dedektif neden olmasın, diye düşünüp duruyordu. Akıllı hafiye zaten tüm yaratıkların en rasyoneli olduğuna göre, kolaylıkla ekonomist de olabilirdi. Ne de olsa, ekonominin ana aktörü, rasyonel ve hesapçı biri olan homo economicus değil miydi?

Bir akşam yemek salonundan bungalovlarına dönerken Breit lâf arasında bu düşüncesini arkadaşı ve meslekdaşı Elzinga'ya açtı. Elzinga bu fikri büyük bir heyecanla karşılayarak onu şaşırttı. Breit'a mutlaka böyle bir roman yazmayı denemesi gerektiğini söyledi. Breit ayağını sürüyordu. Fırsat maliyeti çok yüksek olacaktı, ciddi ekonomiye ayrılabilecek değerli saatleri o işe yöneltmek gerekecekti. Elzinga buna itiraz etti. Böyle bir cinayet romanı yazmak, ekonomiye bir alternatif olmayacak, aynı konunun başka bir yönden ele alınışı olacaktı. Breit buna razı olmadı, kendinde gözlemlediği bir karakter kusuruna işaret etti. Kim kışkırtsa, işi gücü bırakıp sinemaya gitmeye kolayca razı olduğunu anlattı. Elzinga bir özendirici sundu, bu işi birlikte deneyebileceklerini söyledi. Hollandalı köklerinden aldığı genler Elzinga'ya, Breit'te bulunmayan disiplini vermişti. Israrlar sonuç verdi: Breit ikna oldu. Birlikte bu fikri bir deneyeceklerdi.

Breit, Elzinga'ya, farklı bir kahraman yaratmanın önemini anlattı. Akılda kalabilen roman hafiyelerinin, eksantrik, sık rastlanmayan kişilikleri vardı. Rol oynadıkları romanların konusu unutulup gittikten çok sonra, karakterleri, sözleri hâlâ hatırlanırdı. Sonunda yazar ekibi, kendilerine prototip olarak Milton Friedman'ı seçti. Friedman hemen hemen her konuyu ekonomik

açıdan düşünen bir insandı, ufacık boyu, kel kafası, rahat gülümsemesi ve şimşek gibi işleyen zekâsı da bir roman kahramanı için ideal nitelikler gibi gözüküyordu. Özelliklerinin pek çoğu, ünlü hayalî hafiye Sherlock Holmes'un taban tabana zıddıydı. Fizik olarak, Milton Friedman kısa boylu, Sherlock Holmes uzun boyluydu. Kişilik olarak Friedman neşeli ve kolayca gülümseyen biriyken Holmes ciddi ve karamsardı. Hayat biçimine baktığımızda, Friedman mutlu bir evliliği sürdürürken, Holmes kararlı bir bekârdı.

Ve böylece Henry Spearman doğdu. İsmin böyle seçilmesi, gerek kadans, gerekse vezin açısından Milton Friedman'a benzemesi. Kulağa gözlemcilik ve kesinlik içeriyormuş gibi geliyor ... bir mızrak, (sorunun) tam yüreğine saplanıyormuş gibi. Adın ve soyadın baş harfleri de, Arthur Conan Doyle'un yarattığı kişiliğin tersi. Büyük olasılıkla, Nobel kazanmış Kenneth Arrow'un adı da bu seçimi etkilemiş olabilir. Kitabın İngiliz detektif romanlarının tarzında yazılmasına çabucak karar verildi. Dashiell Hammett ya da Raymond Chandler'ın eserleri gibi katı detektif romanlarından olmayacaktı. Grafik şiddete yer verilmeyeceği gibi, Robert Ludlum gibi hızlı aksiyon temposu da olmayacaktı. Daha çok Agatha Christie romanlarının havasında olacak, Henry Spearman, Hercule Poirot'nun profesör türü gibi bir şey olacaktı.

Bu tür edebiyatta ya egzotik, ya da entrika dolu bir ortam şarttı. İdeal olan, o yerin dış dünyadan ayrılmış olmasıydı. Ayıran şey, ya fırtına, ya su, ya da balta girmemiş bir orman olabilirdi. Bu ayrı dünyanın tek sakinleri genelde yalnızca detektif, kurbanlar, sanıklar,

polis ve katil olurdu. Breit'le Elzinga, kalmakta oldukları otelin bu gerekleri mükemmel biçimde karşılayabileceğini fark ettiler. Caneel Bay Plantasyonu, Amerika'ya ait Virgin Adalarının en küçüğündeydi. Kendi başına bir dünya gibiydi. İki açık hava yemek salonu, mükemmel mutfağı, rahat bungalovları, saydam mavi sularla kucaklaşan yedi plajı vardı. Bahçeler bakımlı çimlerle, hindistan cevizi palmiyeleriyle, türlü çiçeklerle doluydu. Çevreleri sık tropik çalılarla kaplıydı. Bunların arasından geçen birkaç yürüyüş yolu vardı. Bu patikalar zaman zaman dimdik kayalara tırmanıyor, kükreyen suların tam kenarından ilerliyordu. Bu tepetenha patikalardaki esrarengiz hava, Breit'le Elzinga'nın dikkatinden kaçmamıştı. Bunlar yetmiyormuş gibi, otelin konuklarıyla personeli de çok renkli insanlardı. Bunlar gerek kurban rolüne, gerekse sanık rolüne rahatça oturtulabilirdi. Henry Spearman'ın serüveninin tam böyle bir yerde yaşanmasına karar verildi, adı değiştirilerek Cinnamon Bay Plantasyonuna çevrildi.

Bundan sonra yapılacak şey, ortak bir takma ad seçmekti. Kendi adlarını kullanmanın bazı dezavantajları vardı: Breit ve Elzinga daha önce de birlikte bazı ekonomi ve hukuk dergilerine makaleler yazmışlardı. Daha önceki ve daha sonraki tüm nonfiction çalışmalarını, fiction alanına bu cesur girişlerinden ayırmak makul geliyordu. Ayrıca daha önce birden çok kişinin ortaklaşa yazdığı pek çok gerilim ya da detektif romanının da tek bir takma adla yayınlanışının örnekleri vardı. Ellery Queen aslında iki kuzendi, adları Frederick Dannay ve Manfred B. Lee idi. Emma

Lathen'a gelince, o da Martha Hennisart ve Mary J. Latsis adlı iki Boston'lu kadındı. Adelaide Manning ile Cyril Coles ikilisi, kitaplarını Manning Coles adıyla yayınlamışlardı. Francis Beeding iki İngilizdi, adları John Leslie Palmer ve Hillary Adrian St. George Saunders'tı. Breit ile Elzinga, bir süre bazı isimlerle oynadıktan sonra, "Marshall Jevons"ı seçmeye karar verdiler. Bu da on dokuzuncu yüzyılda yaşamış iki İngiliz iktisatçının soyadlarıydı (Alfred Marshall ve William Stanley Jevons). Bu kişiler marjinal analizin kullanımına öncülük etmişlerdi.

Yaratacakları detektifin adını ve kişiliğini, olayın geçeceği yeri ve ortak imzalarını kararlaştıran Breit ve Elzinga, bu sefer dikkatlerini konunun oluşturulmasına çevirdiler. Marshall Jevons'ın detektif romanları alanında kendine bir niş bulabilmesi için önce orijinal bir kilit fikir bulması gerektiğini baştan biliyorlardı. Her şey o fikrin çevresinde, kat kat açılarak gerçeği ortaya çıkaracaktı. Bu kilidin, sağlam ve yerleşmiş bir ekonomi "kanunu" olmasına da erken aşamada karar verdiler. Önce bu ilkeye başlangıçta şöyle bir değinilecek, ama aynı ilke kitabın değişik yerlerinde, değişik perspektiflerden farklı görüntüleriyle tekrar tekrar ortaya çıkacak, sonunda da Henry Spearman'ın cinayetleri çözmesinin anahtarı olacaktı. Etkili olabilmesi için bu ekonomik ilkenin, okuyucuya ilk okuyuşunda makul ve basit gelmesi gerekiyordu. Ama daha sonra, içindeki "gizli mantığın" ilk bakışta görünmeyen çok daha etkili sonuçları olabileceği ortaya çıkacaktı. Talep kanunundan daha makul bir şey olabilir miydi (yani fiyatlar düşük olduğu zaman insanlar o maldan daha

çok satın alır, fiyat yükseldiğinde o kadar çok satın almazlardı). Ama talep kanununun doğurabileceği sonuçlar, kendini kolay kolay belli etmeyen şeylerdi. Romanın sonunda Spearman'ın suçluları bulabilmesi, bunları çok iyi anlayan biri olmasından kaynaklanıyordu. Spearman'ın tümdengelim metodu, kitabın en farklı özelliğini oluşturacaktı.

Breit'le Elzinga uygun ekonomik ilkeyi bir kere bulunca, artık konunun oluşturulmasına yönelebilirlerdi. Hayal ürünü bir cinayet romanında, gerçeklik ya da gerçeğe benzeme unsurunun önemini çok iyi biliyorlardı. Virgin Adalarının kendilerini ilgilendirebilecek yönlerini araştırmaya giriştiler. Jeolojisini, bitki örtüsünü, Karaip denizlerindeki egzotik balıkları, çelik sazlar orkestrasının kullanacağı davulların nasıl yapıldığını, St. John polis teşkilâtının ne tür arabalar kullandığını, Cruz Bay'deki emniyet merkezini, yerel yemekleri, St. Thomas'la St. John arasında gidip gelen tekneleri tek tek incelediler. Hemen her cümleyi birlikte ele aldılar, sarı bloknota yeni bir kelime eklemeden önce farklı ifade biçimlerini birbiri üzerinde deneyerek değerlendirdiler. Romanın tamamlanması üç yıl sürdü, çünkü bu işe ancak belli zamanlarda vakit ayırabiliyorlardı. Breit ile Elzinga'nın daha başka taahhütleri de vardı. Bu arada birlikte antitröst cezaları konusunda bir kitap daha yazdılar, bir takım profesyonel yayınlarda da makalelerini yayınlattılar.

Marjinde Noktada Cinayet, başlandığı yerin çok uzaklarında bitirildi. Son bölümleri, Elzinga'nın Keswick, Virginia yakınındaki çiftlikteki bulunan çalışma odasında yazıldı, Breit'in Charlottsville'deki

evinde, çimenlik bayır ve ucundan geçen derenin kenarındaki karaağaçlara bakan penceresinin önünde, son sayfaların nasıl olması gerektiği konusunda mutabık kaldılar. Heyecanlı bir andı.

Kitap yazmak başka şeydir, onu yayınlatabilmek de başka şeydir. İlk engel, bir edebî temsilcileri, ajansları olmayışıydı. Ajans olmayınca, yayınevleriyle temasa geçemiyorlardı. Geçmişte böyle bir engelle hiç karşılaşmamışlardı. Teknik ekonomiyle ilgili kitapları yayınlamak için ajansa ihtiyaç yoktu.

Breit'le Elzinga, Marjinde Cinayet'in taslağını birkaç yayınevine yolladılar, ama zarf açılmadan geri geldi. Üzerinde, şu sıra kitap kabul etmediklerine ilişkin notlar vardı. Edebiyat ajansı tutmaya çalıştılar, bu sefer de kendilerini bir açmaza sıkışmış buldular. Sözünü dinletecek, yayınevlerine girecek kadar ağırlığı olan bir edebî ajans, hiç eseri yayınlanmamış, hiç tanınmamış fiction yazarlarının eserlerine yüz vermiyordu.

Derken günün birinde, ekonomi ve iş dünyası ile ilgili konularda çalışan küçük bir yayınevinin sahibi Thomas Horton, Virginia Üniversitesinde Breit'in odasına giriverdi. Elinde hazır bulunan ders kitaplarından birini Breit'in desteklemesini rica ediyordu. Thomas Horton ve Kızları adlı firması, Milton Friedman'ın yazdığı Bir İktisatçının Protestosu'nu ve Paul Samuelson'un Samuelson Sampler'ını yayınlamış, ayrıca Nobel ödüllü iki iktisatçının Newsweek'te çıkan yazılarını da kitap haline getirmişti. Breit ona Marjinde Noktada Cinayet'i nasıl yayınlatabileceğini sorduğunda, Horton cevap olarak, fiction yayınlamaya her zaman ilgi duyduğunu, ertesi hafta MIT'de Samuelson'la da

bir randevusu olduğunu söyledi. "Onun görüşlerine güvenirim," dedi. "Romanınızı okumasını isteyeceğim. Yayınla derse, yayınlarım." Sonunda Samuelson kitabı beğendi. Gerilim romanlarına meraklı olan sekreteri de beğendi.

Kitap basıldığında, kapağında Marshall Jevons'ın esas kimliği konusunda herhangi bir açıklama yoktu (ama akademisyen iktisatçılar arasında tanıdıkları olan biri için, sorup öğrenmek hiç zor değildi). Arka kapaktaki "Yazar Hakkında" bölümü için Elzinga küçük bir biyografi uydurmuş, iki yazarın ömürleri boyunca hayalini kurdukları her şeyi oraya sığdırmaya çalışmıştı:

> Marshall Jevons, merkezi New York'ta bulunan uluslararası danışmanlık şirketi UtilMax, Inc.'in başkanıdır. Daha önce Rhodes Scholar olan Jevons, ekonomi, biyokimya ve oşinografide lisans üstü derecelere sahiptir. Bay Jevons rafting ve kano sporunda Olimpiyat madalyası almıştır, bugünkü hobileri arasında roketçilik ve kakaoda futures piyasaları bulunmaktadır. Kendisi Virginia'nın yerlisidir, ama Queen Elizabeth 2 gemisini adres olarak kullanmaktan hoşlanmaktadır. Bu kitap, Marshall Jevons'ın ilk romanıdır.

Marjinde Noktada Cinayet 1993'ün yaz mevsiminde ciltli kitap olarak piyasaya çıktığında, Wall Street Journal'da son derece övgü dolu bir eleştiri yazısı çıkmıştır. Raslantı eseri, o sıra New York Times gazetesi grevdedir ve bu nedenle Journal'ın tirajı çok yükselmiştir. John R. Haaring imzalı yazının

başlığı, "Henry Spearman, Chicago Ekolü Hafiyesi" şeklindedir, kitabı gerek eğitim ve gerekse eğlendirici niteliği nedeniyle göklere çıkarmış, "eğer ekonomik ilkeleri öğrenmenin acısız bir yolu varsa, bilimadamları bu sefer tohumları dondurma içine ekmeyi keşfetmişe benziyorlar," demiştir. Marshall Jevons'ın pek de sır olmayan kimliğini de bu arada açıklayan bu yazı, kitabın iyi bir başlangıç yapmasını sağladı. Thomas Horton ve Kızları'na kitapçı dükkânlarından, özellikle New York'takilerden siparişler yağıyordu. Satışlar iyiydi, üniversitelerdeki ekonomiye giriş derslerinde yardımcı kitap olarak tavsiye edilmeye başlayınca daha da iyiye gitti. Ekonomiyle ilgili profesyonel dergilerde de eleştiriler çıkmaya başlamıştı ama bunlar genelde olumsuz görüşler içeriyordu. Bir tanesi Milton Friedman'ın oğlu David Friedman imzalıydı ve Public Choice'da yayınlanmıştı. Breit'la Elzinga, takma adlarıyla bir cevap yazdılar. Friedman tartışmayı sürdürmedi.

Breit'la Elzinga açısından romanı yayınlamanın en şaşırtıcı yanı, hayranlardan yağan mektuplardı. Kimi muammanın çözümünü tartışıyor, kimi teknik ayrıntılara giriyor, kimi de yalnızca iltifatlarını sunuyordu. Onlar böyle bir şey beklememişlerdi, çünkü nonfiction çalışmalarını yayınladıklarında hayranlardan mektup gelmezdi. Hele iktisatçı olmayanlardan hiç ses çıkmazdı. Bu mektuplar, insanların kitabı gerçekten okuduğunu, zevk aldıklarını, ya da en azından, mektup yazma zahmetine kalkışacak kadar ciddiye aldıklarını göstermekteydi.

İlk gelen mektuplardan biri, Milton Friedman'dandı. Kimlik yakıştırmasının o da farkına varmıştı. "Kitapta bilmeyerek ve dolaylı olarak rol oynamış olduğum için çok seviniyorum," diyordu. Bir mektup da Yoakum, Teksas'da oturan bir okurdan geldi. Yazarları uyarıyor, emniyet mandalının revolverlerde değil, otomatik silahlarda bulunduğunu söylüyordu. Yazarlar elinizdeki baskıda bir tek bu yanlışlarını düzeltmiş bulunuyorlar. En hoş olanı da Pittsburgh'lu bir iktisatçıdan gelen mektuptu. Marshall Jevons'a teşekkür ediyordu. Anlaşıldığına göre, iktisatçı olmayan kocası onunla iletişim kurmayı zor buluyor, çünkü eşinin düşünüş biçimi onun aklını karıştırıyordu. Bu kadın okur, eşine Marjinde Cinayet'ten bir tane vermiş, böylelikle evliliğini kurtarmış olduğunu anlatmaktaydı. Belki en derin gözlemlerle dolu mektup da Vanderbilt Üniversitesinde lisans üstü öğrencisi olan Kaye D. James'den geleniydi. Bu kitaptan önce, Breit ve Elzinga imzalı bir makaleyi Journal of Law and Economics dergisinde okumuştu. Cinayet romanını okurken Cinnamon Bay'in vapuru Grand Banks'in kaptanı Arvel Blaylock'un adı dikkatini çekmiş, bu isim ona tanıdık gelmişti. Hakkı vardı öğrencinin. Arvel Blaylock, Russelville, Arkansas'daki Russelville Konserve Fabrikasının sahibiydi. Emsal yaratan bir antitröst davasında, American Can Company'den tazminat almıştı. Breit ile Elzinga onun adını ödünç almış, hayallerinde yarattıkları kaptana vermiş, oynadıkları oyunun ortaya çıkacağını hiç düşünmemişlerdi. En tartışmalı mektup ise, Marshall Jevons'ı "seksist" olmakla suçlayan bir mektuptu ve

Ohio'daki küçük bir okulun orta seviye mikroekonomi sınıfı öğretmeniyle öğrencilerinin imzasını taşıyordu. Bu kişiler, Pidge Spearman karakterinin romanda entellektüel açıdan kocasından aşağı düzeyde gösterildiğini söylemekteydiler. Marshall Jevons buna cevap olarak, suçlamayı nezaketle reddetti, Henry Spearman'ın Cinnamon Bay'deki kadın ya da erkek herkesten daha zeki biri olarak yaratıldığını belirtti. Sherlock Holmes'un nasıl Dr. Watson'a, düşüncelerini ve keşiflerini onun üzerinde denemek için ihtiyacı varsa, Henry Spearman da aynı olanağı eşi Pidge'de buluyordu. Bu edebî yaklaşım, hafiyenin yanındaki kişiyi, erkek ya da kadın olsun, kahramanın yanında sönük göstermek zorundaydı.

Marjinde Cinayet'in başarısı, MIT Yayınlarının da Breit ile Elzinga'ya yaklaşımda bulunmasına; romanın devamını yazmaya niyetli, olup olmadıklarını sormasına yol açmıştı. Yeni kitap, bir üniversite yayınevinin yayınladığı ilk cinayet romanı olacaktı. Karşı konulabilecek bir teklif değildi. Henry Spearman 1985 yılında, The Fatal Equilibrium kitabıyla dönüş yaptı. Bir yıl sonra Ballantine aynı romanı cep kitabı formatında yayınladı. Marshall Jevons çok geçmeden farkına vardı ki, bu işin tek zevki, yazdıkları kitabı havaalanındaki kitap raflarında görmek değilmiş. Çevirisi yapıldıktan sonra kitap Japonya'da en çok satanlar arasına girdi, yayınlanışının üzerinden birkaç ay geçmeden elli bin satmayı başardı.

Marshall Jevons bundan sonra ne mi yapacak? Henry Spearman'ın bir kere daha ekonomi mantığını kullanarak şeytansı bir suçluyu ortaya çıkaracağı yeni

şaheserin müjdesini vermek için vakit henüz erken. Yine de, Jevons'ın notları arasında amatör hafiyenin kaç serüveni sıra bekliyor olursa olsun, Henry Spearman'ın ilk kitabı, yazarın kalbinde her zaman özel bir yere sahip olacak, ufak tefek profesörün Cinnamon Bay'de karşılaştığı ve çözdüğü muamma asla unutulmayacaktır.

Marshall Jevons
Nisan 1, 1993

B i t t i

Her büyük detektifin kendine göre bir ortamı olur. Sherlock Holmes için o ortam, Edward dönemi İngilteresinin karanlık sokaklarıyla görkemli malikaneleridir. Miss Marple için İngiltere kırsalında bir köydür. Komiser Maigret için Paris'in bulvarlarıdır. Bu tür detektifler o yerlerin yalnız coğrafyasını bilmekle kalmaz, kurumlarını, insanlarını da bilirler. Kendi ortamlarında işlerin nasıl yürüdüğünü, insanların nasıl davrandığını çok iyi anlarlar.

Marjinde Cinayet'in detektif-kahramanı Henry Spearman'ın da farklı bir ortamı vardır, ama o ortam hiçbir zamanla ya da mekânla sınırlanmış değildir. Onun ortamı, rasyonel insanın kafasının içindedir; o insana belli bir amaca ulaşmak için iki seçenek verildiğinde, her zaman maliyeti düşük olanı seçecektir. Spearman'ın esrarengiz olayı çözmesi, bu rasyonel insanın nasıl davrandığını anlamak ve tüm insanların rasyonel olduğunu varsaymak yöntemiyle gerçekleşmektedir.

Bir iktisatçı olan dedektifimiz, insanların mantıksız görünen seçimlerinin arkasındaki gizli amacı keşfetmeye çalışıyor. İktisada Giriş derslerinde yardımcı kaynak olarak da kullanılan kitap, okuyucuya insan davranışlarının iktisadî analizlerini heyecan verici bir maceranın içinde sunuyor.

LİBERTE